

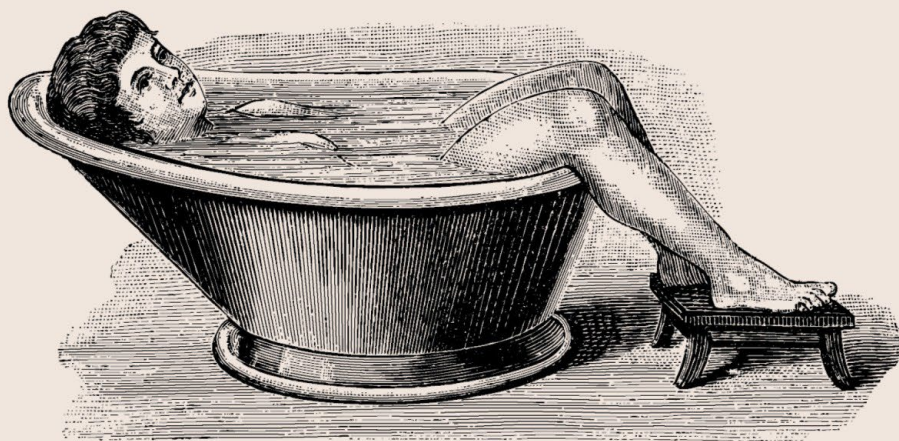

Městská knihovna v Praze

DĚLAT VĚCI S ROZMYSLEM JE ZTRÁTA ČASU

Jerome Klapka Jerome

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Městská knihovna v Praze

Dělat věci s rozmyslem je ztráta času

Jerome Klapka Jerome

Přeložil Petr Fantys

Znění tohoto textu vychází z díla [Dělat věci s rozmyslem je ztráta času](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Garamond v Praze v roce 2001. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Jerome Klapka Jerome: Dělat věci s rozmyslem je ztráta času), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 27. 3. 2019.

OBSAH

O nás a o těch druhých	6
O tom, že dělat věci s rozmyslem je ztráta času.....	26
O naší ušlechtilosti	41
O lidském rodičovství	55
O tom, že není radno poslouchat rady	71
O hraní pochodů na pohřebch loutek	88

O nás a o těch druhých

Jednoho jasného zářijového rána jsem se procházel po Strandu. Londýn mám nejraději na podzim. Jenom tehdy můžete vnímat třpyt jeho bílých chodníků a zřetelný, nepřerušovaný obrys jeho ulic. Mám rád svěží ranní vyhlídky, které si můžete užít v parcích, jemné šero prodlévající v zapadlých uličkách. V červnu se ke mně v restauraci číšník nechová příliš pozorně a já mám pocit, že mu jenom překážím. V srpnu mi prostře stůl u okna a jeho tlusté ruce mi nalijí víno. Nemám nejmenší pochyby, že mu na mně záleží, a já už tak pošetile nežárlím na ostatní. Pokud po večeři dostanu chuť zajet si v něžném večerním povětří na projížďku, mohu vystoupit po schůdkách do omnibusu, aniž bych předtím absolvoval potyčku na kraji chodníku, a posadit se bez modřin a s čistým svědomím na sedadlo bez pocitu, že jsem nějakou uspěchanou a unavenou ženu připravil o místo. Když se chci pobavit, žádná nevlídná a odpudivá tabule mě svým nápisem „obsazeno“ ode dveří neodhání. Během sezóny je Londýn uštvaným hostitelem. Na nás, na své nejbližší, nemá vůbec čas. Jeho pokoje jsou přeplněné, sluhové přepracovaní, večere se vaří narychlo a jeho řeči nezní právě nejupřímněji. Na jaře, abych byl zcela otevřený, je ten ctihodný pán poněkud hrubý, hlučný a okázalý. Teprve když všichni hosté zase zmizí, stává se opět sám sebou. Je tím Londýnem, který my, jeho děti, tolik milujeme.

Viděl jsi, milý čtenáři, vůbec někdy Londýn? Nemám na mysli Londýn, který je už úplně na nohou a jenž svým všudypřítomným hemžením připomíná květ obalený plísni. Myslím ranní Londýn zbavený všech těch svých hadrů, to trpělivé město oděné v mlhách. Zkus jednou v létě v neděli vstát za svítání. Nikoho nebud', ale nepozorovaně se odeber do kuchyně a sám si připrav snídani.

Dej pozor, ať nezakopneš o kočku. Bude se ti zákeřně plést pod nohy, aby se zahřála. Nemyslí to zle. Chce ti tím sdělit, že jste přátelé. A neodří si holeň o truhlík na uhlí. Nevím, proč truhlíky na uhlí musí vždycky stát v půli cesty mezi kuchyní a rourou s plynovým hořákem. Vím jen, že je to jakési univerzální pravidlo. Nicméně bych si přál, abys o ten truhlík nezakopl. Chtěl bych totiž, aby sis zachoval to zvláštní rozpoložení mysli, které ti dá ono sváteční ráno.

Obávám se, že se budeš muset obejít bez čajové lžičky. Nožů a vidliček najdeš spoustu. V každém šuplíku také narazíš na kartáč na boty, a kdybys náhodou potřeboval smirkový papír, je jich tam celá halda. Pro každou domácnost však platí, že lžičky každý večer někdo dá někam úplně jinam.

Po snídani zavři plyn, potichu vyjdi po schodech nahoru, pomalu otevři hlavní dveře a proklouzni ven. Ocitneš se v neznámé zemi. V noci kolem tebe vyrostlo cizí město.

Vlídne ulice se v ranním slunci tiše táhnou do dálky. Není vidět ani živáčka, až na nějakého chlapíka, který, když jdeš kolem, vyleze ze škarpy, kde si v noci dával do nosu. Z některého stromu se možná ozve rozmrzelé ptačí pípnutí. Jenže londýnský vrabec není žádné ranní ptáče – to jenom mluví ze spaní. Pomalý krok strážníka, kterého nevidíš, se přibližuje, nebo naopak zaniká někde v dálce. Klapot tvých vlastních kroků tě ale ruší. Uvědomíš si, že se snažíš našlapovat tiše, jak se to obvykle dělá v katedrálách, kde je možné slyšet ozvěnu. Jako by ti nějaký hlas znějící všude kolem tebe šeptal do ucha „Pst“. Je snad tohle město – tato matka, která kojí miliony svých dětí – jakousi něžnou Artemis, která chce, aby její robátka ještě chvíli v klidu spala? „Bud’ přece potichu, ty bezohledný poutníku. Ať je nevzbudíš. Našlapuj ještě tišeji, vždyť jsou všechny tak zmožené. Vidíš ty spousty dětí, které spí v mých nesčetných náručích? Jsou přepracované a mají spoustu starostí. Mnohé jsou smutné a jiné zase mrzuté a bohužel to často bývají i pěkní darebáci. Všechny jsou teď ale hrozně unavené. Pst! Když

jsou vzhůru, trápí mě svým křikem a vylomeninami. Ale teď, když spí, dovedou být tak hodné! Nedupej, ať si trochu odpočinou.“

Tam, kde ustupující příliv pomaličku protéká opotřebovanými mostními oblouky, možná zaslechneš Město, jak s kamennou tváří promlouvá k neklidné vodě: „Proč se mnou někdy nezůstaneš? Vždycky přijdeš a zase odejdeš.“

„Nevím, sama tomu nerozumím. Přicházím z mořské hloubky a jsem jako pták, kterého sice dítě pustilo z ruky, ale pořád ho má přivázaného na provázku. Když zavolá, musím se vrátit.“

„Tak je to i s těmi mými dětmi. Přicházejí ke mně bůhví odkud a já je chvíli opatruji, dokud je nějaká ruka, kterou nevidím, nezatáhne za provázek, aby se zase vrátily zpátky. A místo nich se objeví jiné.“

Klidný vzduch se náhle zčeří jakýmsi zvukem. Spící Město se pohne a vydá slabý vzdech. Kolem se kodrcá mlékařský vůz a vyvolává tisícinásobnou ozvěnu – je to předvoj celé armády zapřažených mezků. Brzy se z každé ulice ozývá konejšivé volání „Mlíííko – mlíííko!“ Londýn si hlasitě žádá mléko jako jakési obrovské gargantuovské nemluvně. Mlékaři jsou kojné v bílých pracovních halenách, spěchající, aby je po ránu nakrmily. Kostely se rozezní ranními zvony. „Tak, mlíčko už jsi měl, Londýnku. A teď se běž pomodlit. Právě, Londýňátko, začal nový týden a jen Bůh ví, co přinese. Tak se koukej modlit!“

Malé bytůstky vylézají jedna po druhé do ulic zpoza svých rolet. Z tváře města zmizel něžný výraz kvočny. Ta dáma se loučí se svým nočním milencem Tichem, který ji naposledy políbí na kamenné rty a nepozorovaně se vytratí. A ty se, milý čtenáři, už také vracíš domů s pocitem spokojenosti, který ranní ptáče obvykle mívá.

Měl jsem však na mysli jedno konkrétní všední ráno na Strandu. Stál jsem před restaurací, kde jsem se právě nasnídal, a v klidu jsem si vyslechl hádku mezi rozhořčenou pasažérkou – pravděpodobně irského původu – a průvodčím omnibusu.

„Proč je teda na tom vašom vomnibuse napsáno Putney, když tam nejezdíte?“ tázala se ta dáma.

„Ale my jezdíme do Putney,“ odpověděl jí průvodčí.
„Tak z jakýho důvodu jste mě vyložil zrovna tuhle?“
„Já jsem vás přece nevyložil, vy jste vystoupila sama.“
„Copa mi ten chlápek v rohu nepovídal, že se vod Putney pořád vzdalujeme?“
„No to měl teda pravdu.“
„A pročpa ste mi to teda neřek?“
„A jak jsem jako měl vědět, že máte namířeno do Putney? Zavolala jste Putney, já zastavil a naložil jsem vás.“
„A pročpa si teda jako myslíte, že jsem volala Putney?“
„No poněvadž je to můj jméno, teda jméno tohodle omnibusu.“
„Japa to může bejt Putney, dyž to do Putney nejede, vy hlavo skopová?“
„Vy jste přeci Irčanka, že jo?“ řekl jí na to průvodčí. „No a taky pořád nejedíte do Irska. Až přijde čas, dorazíme do Putney. Nejdřív ale jedem do Liverpoolský ulice. Práskni do toho, Jime.“
Omnibus se rozjel. Chystal jsem se přejít ulici, když jsem spatřil, jak proto do mě narazil muž, který si něco pro sebe urputně mumlal. Býval by prošel kolem mě, ale protože jsem ho poznal, zastavil jsem ho. Byl to můj přítel B., velmi zaměstnaný redaktor různých novin a časopisů. Zdálo se, že to trvalo několik vteřin, než se dokázal zbavit své roztržitosti a uvědomil si, kdo vlastně je. „Budte zdrav,“ zvolal. „Kdo by si býval pomyslel, že tu potkám právě vás!“
„Z toho, jak chodíte, by si člověk řekl, že Strand je tím posledním místem, kde byste čekal, že potkáte nějakou živou bytost. Potkáváte někdy popudlivé svalnatce?“
„Copak jsem do vás narazil?“ otázal se překvapeně.
„No, do mě přímo ne – pokud to vezmeme doslova –, ale na mě. Kdybych vás nezastavil, asi byste se na mně pěkně prošel.“
„To ty příšerné Vánoce, asi se z nich zblázním.“
„Už jsem slyšel, jak na Vánoce lidi svádějí všelicos, ale ne na začátku září.“

„Ale vy víte, co mám na mysli. Právě připravujeme vánoční číslo. Víte, dělám na tom ve dne v noci. „Mimochodem,“ dodal, „připomnělo mi to, že právě chystám sympóziu a chtěl bych, abyste se ho zúčastnil také. Bude se nazývat ‚Neměly by být...‘ “ Ihned jsem ho přerušil.

„Můj drahý příteli,“ řekl jsem mu. „Svoji novinářskou kariéru jsem zahájil, když mi bylo osmnáct, a od té doby toto povolání s menšími přestávkami provozuji. O Vánocích jsem psal sentimentálně, analyzoval jsem je z filozofického hlediska, sarkasticky jsem je ve svých článcích trhal na kusy. Psal jsem o nich vtipně pro humoristické časopisy a dojímové pro oblastní týdeníky. Řekl jsem všechno, co stojí za to o Vánocích říct, a možná ještě trochu víc. Vyprávěl jsem moderní vánoční příběh. Znáte to, vaše hrdinka se snaží porozumět sama sobě, a když se jí to nepodaří, uteče s mužem, který byl na začátku příběhu kladným hrdinou. Vaše kladná hrdinka se změnila v zápornou postavu, když ji trochu líp poznáte, zatímco zloduch – jediná slušná osoba v celém příběhu – umírá s tajemnou větou na rtech, která vypadá, jako by měla něco znamenat, jenže ani vy sám nedokážete přesně vysvětlit co. Napsal jsem také tradiční vánoční příběh. To znáte taky. Začne to tradiční sněhovou vánicí. Na scénu vstoupí tradiční venkovský šlechtic, který žije na tradičním venkovském sídle. Dáte do toho tradiční vraždu a skončíte tradiční vánoční večeří. Shromáždil jsem vánoční hosty kolem praskajících polen, aby si o Štědrém dnu vzájemně vyprávěli strašidelné příběhy, zatímco venku vždycky v ten správný okamžik zaskučela vichřice, jak se to při podobných příležitostech stává. Na Štědrý den jsem posílal děti do nebe – svatý Petr musí mít o Vánocích hrozně moc práce, protože děti si tuhle dobu oblíbily. Oživoval jsem mrtvé milence a dával jsem je zdravé a veselé zase dohromady přesně v době, kdy byl čas zasednout k štedrovečerní večeři. Nestydím se za to, že jsem to dělal. Tehdy jsem si myslel, že jsou ty články a povídky docela dobré. Kdysi jsem miloval rybízové

víno a ženy s drdoly. Jak člověk stárne, mění své názory. Rozebíral jsem Vánoce jako náboženský svátek. Obviňoval jsem je z toho, že jsou společenskou noční můrou. Jestli existuje nějaký vtip o Vánocích, který jsem už někdy předtím nevymyslel, docela rád bych si ho poslechl. Vysypal jsem z rukávu tolik vtipů o trávicích potížích, že teď, když slyším nějaký z nich, dostanu trávicí potíže sám. Dělal jsem si legraci z rodinných sešlostí. Vysmíval jsem se vánočním dárkům. Vtipně jsem žertoval o otcích rodin a jejich účtech. Napsal jsem...

„Ukazoval jsem vám někdy tu básničku,“ přerušil jsem proud své řeči, zatímco jsme přecházeli přes Haymarket. „Tu drobnou parodii na Poeovu báseň ‚Zvonce‘? Začíná to...“

„Mince, mince, mince,“ přerušil mě.

„Máte pravdu,“ připustil jsem. „Zapomněl jsem, že jsem vám ji ukazoval.“

„Nikdy jste mi ji neukazoval.“

„Tak odkud znáte ten začátek?“

„Nevím, jestli ho určitě znám,“ připustil, „ale ročně dostávám na stůl zhruba šedesát pět takových básní a všechny takhle začínají. Říkal jsem si, že ta vaše asi nebude výjimkou.“

„Nevím, čím jiným by mohla začínat,“ odvětil jsem. Trochu mě to naštvalo. „Kromě toho vůbec nezáleží na tom, jak báseň začíná. Důležité je, jak pokračuje. A ať je to jak chce, stejně vám o Vánocích nic nenapíšu. Řekněte mi, abych přišel s novým vtipem o instalatérovi; navrhněte mi, abych vymyslel něco originálnějšího a zároveň nikterak šokujícího, co by se dítěti dalo říct o nebi; přikažte mi, abych vám napsal příběh o psech, jemuž by mohl věřit člověk, který je alespoň průměrně odhodlaný příběhu o psech věřit – a určitě se dohodneme. Ale o Vánocích nechci ani slyšet.“

V té době jsme už byli na náměstí Picadilly Circus.

„Nevyčítám vám to,“ prohlásil. „Máte zřejmě toho tématu po krk stejně jako já. Jakmile pustím ta vánoční čísla z hlavy, a v práci mám

Vánoce až do příštího června za sebou, začnou mi doma. Hospodyní už teď platím libru týdně. A taky vím proč. Ta milá paní totiž šetří, aby mi dala drahý dárek, o který nestojím. Dárky jsou podle mě na Vánocích vůbec to nejhorší. Emma mi věnovala akvarel, který sama vytvořila. Dělá to ostatně vždycky. „Ani by mi to nevadilo, kdyby ode mě neočekávala, že si ho pověším do salonu. Viděl jste někdy nějaký akvarel mé sestřenice Emmy?“

„Myslím, že ano.“

„Tady nejde o myšlení,“ odsekl mi rozzlobeně. „Na takové akvarely se prostě nezapomíná.“

Potom okázale oslovil celé náměstí.

„Proč lidi vůbec takové věci dělají?“ otázal se. „Dokonce i umělec amatér musí přece mít *nějaký* cit. Copak nevidí, co provádějí? Jedno její dílko visí u nás v chodbě. Dal jsem ho tam, protože je tam málo světla. Nazvala to ‚Snění‘. Kdyby tomu dala název ‚Chřipka‘, tak bych to chápal. Zeptal jsem se jí, odkud vzala ten nápad, a ona mi sdělila, že jednou večer viděla v Norfolku přesně takové nebe. Tak proč proboha nezavřela oči nebo neběžela domů a neschovala se někde za zástěnou? Kdybych viděl v Norfolku takové nebe, okamžitě bych odjel prvním vlakem do Londýna. To ubohé děvče za to zřejmě nemůže, že takové věci vidí, ale proč je proboha maluje?“

„Mám dojem, že některé povahy malovat prostě potřebují,“ prohlásil jsem.

„No dobře, ale proč mi ty věci musí dávat?“

Nebyl jsem schopen sdělit mu žádný přijatelný důvod.

„Lidi vám dávají samé pitomé dárky,“ pokračoval ve svém proslavu. Jednou jsem řekl, že mám rád Tennysonovy básně. Pořád chtěli vědět, co bych doopravdy chtěl. Doopravdy jsem nechtěl vůbec nic. Tennysonovy básně byly jedinou věcí, o níž jsem tak úplně nemohl prohlásit, že ji nechci. Čtyři z nich se dali dohromady a věnovali mi Tennysona ve dvanácti svazcích, a navíc ilustrované ho barevnými fotografiemi. Mysleli to pochopitelně dobře. Když

řeknete, že byste chtěl váček na tabák, dají vám modrý sametový pytel s vyšitými květinami v životní velikosti, do kterého se vejde celá libra tabáku. Jediný způsob, jak je možné ho použít, je přidělat k němu řemen a nosit ho jako brašnu. Věřil byste, že mám župan vyzdobený hedvábnými pomněnkami a motýly – opravdu si nedělám legraci. A neustále se mě ptají, proč ho nikdy nenosím. Jednou večer si ho vezmu do klubu, aby tam bylo konečně trochu rušno – potřebuje to tam trochu probudit.“

Došli jsme ke schodům „Devonshiru“.

„A stejně tak to dopadá, když mám něco darovat já. Nikdy nikomu nedám, co by si přál. Nikdy se mi nepodaří vybrat něco, co by někomu bylo alespoň trochu k užitku. Když dám Janě pelerínu z činčily, můžu si být jistý, že kožešina z činčily už není absolutně v módě a žádná žena by si ji nikdy na sebe nevzala. ‚Ale to je od tebe hezké,‘ zvolá Jana. ‚Přesně po takové jsem toužila. Nechám si ji, dokud zase nepřijde do módy.‘ Svým dcerám dám hodinky s řetíz-
kem v době, kdy už je nikdo nenosí. Když jsou hodinky s řetíz-
kem posledním výkřikem módy, dám jim pro změnu náušnice. Dcery mi děkují a navrhuji mi, abych je vzal na maškarní bál, protože jenom tam nebude vadit, když si ty zpropadené náušnice vezmou na sebe. Vyhodím peníze za bílé rukavice s černým hřbetem, abych se dozvě-
děl, že bílé rukavice s černým hřbetem nosí jenom ženy z předměstí. Domnívám se, že všichni londýnští obchodníci si ve svých krámech nechávají staré zásoby, aby mi je před Vánocemi mohli podstrčit. A rád bych taky věděl, proč je potřeba šest prodavačů k tomu, abych si koupil jeden pár rukavic. Minulý týden mě Jana požádala, abych jí sehnal nějaké rukavice, které by si mohla vzít na tu slavnost na Panském sídle. Byl jsem v přívětivé náladě a domníval jsem se, že všechno obratně zvládnou. Nerad chodím do obchodu s konfekcí. Na muže se tam každý dívá, jako kdyby právě vcházel do dámského oddělení tureckých lázní. Jeden z těch chlapů, co vypadají jako loutky, ke mně přišel a oznámil mi, že máme nádherné ráno. Kdo si

s ním ksakru chtěl povídat o počasí? Řekl jsem mu, že chci nějaké rukavice. Popsal jsem mu je po paměti tak, jak jsem to nejlépe svedl. ‚Chci, aby měly čtyři knoflíky, ale neměly by to být ty rukavice *na* knoflíky. Knoflíky mají být uprostřed a dosahovat až k lokti – jestli víte, co mám na mysli.‘ Uklonil se a oznámil mi, že ví přesně, co myslím, takže toho věděl o hodně víc než já. Řekl jsem mu ještě, že bych si přál tři páry krémové barvy a tři páry žlutohnědé – a ty žlutohnědé mají být z usně. ‚Myslíte semišové,‘ opravil mě. Asi měl pravdu, ale přerušil mě a to mě zaskočilo do té míry, že jsem musel začít úplně znova. Pozorně mě vyslechl až do konce. Počítám, že jsem s ním stál u dveří takových pět minut. ‚Dnes si budete přát pouze toto zboží?‘ povídá nakonec. Já na to odpověděl, že ano.

‚Děkuji vám, pane. Prosím tudy.‘

Odvedl mě do další místnosti, kde jsme se setkali s člověkem, který se jmenoval Jansen a jemuž mě první prodavač stručně představil jako pána, jenž ‚si přeje rukavice‘. ‚Ano, pane,‘ obrátil se na mě Jansen. ‚A jaké konkrétně byste si přál?‘

Sdělil jsem mu, že chci dohromady šest párů, troje semišové, žlutohnědé a troje krémové – ta... kůzlátka.

‚Myslíte rukavice z kozinky, nebo dětské rukavice?‘ To mě rozčílilo. Sdělil jsem mu, že nemám ve zvyku používat pro věci spojené s dětmi takové výrazy jako kůzlátko. Ani když kupuji rukavice. Omluvil se mi. Vysvětlil jsem mu tu záležitost s těmi knoflíky tak, jak jsem tomu rozuměl já, a zmínil jsem se i o délce. Požádal jsem ho, aby se přesvědčil, že knoflíky jsou pevně přišité a že steh je perfektní. Dodal jsem, že poslední rukavice, které si má žena u této firmy koupila, byly zcela nevyhovující. Jana mi nakázala, že to rozhodně mám říct. Tvrdila, že pak budou mnohem pozornější.

Poslouchal mě jako u vytržení. Jako někdo, kdo poslouchá hudbu. ‚A jakou velikost, pane?‘ otázal se.

Na tu jsem úplně zapomněl. ‚Velikost šest, ale jestli se budou hodně vytahovat, tak pět a tři čtvrtě.‘

„A steh na těch krémových má být černý;“ dodal jsem. I na to jsem předtím zapomněl.

„Děkuji vám. Budete si dnes přát ještě něco?“

„Ne, děkuji,“ odpověděl jsem, „dnes už rozhodně ne.“ Ten chlapík se mi začínal líbit.

Vzal mě na takovou malou procházku, a kamkoliv jsme přišli, všichni všeho nechali a upřeným pohledem mě začali sledovat. Než jsme došli do oddělení rukavic, už jsem byl dost vyčerpaný. Došel se mnou k jednomu mladíkovi, který do sebe píchal špendlíky. Jansen jen prohodil slovo „rukavice“ a zmizel za závěsem. Mladík do sebe přestal píchat špendlíky a naklonil se ke mně přes pult.

„Dámské, nebo pánské?“ otázal se mě.

Asi si dovedete představit, že už jsem začínal pěkně zuřit. Když o tom později přemýšlíte, je to docela legrace, ale v tu chvíli byl přímo zázrak, že jsem mu jednu nevrazil.

„Máte v tomhle krámě někdy naspěch?“ zeptal jsem se ho. „Stane se vám někdy, že si přejete, abyste měl svoji práci za sebou a že ji nechcete protahovat a zdržovat člověka jenom tak pro zábavu?“

Zdálo se, že mi vůbec nerozumí, a tak jsem pokračoval.

„Před čtvrthodinou jsem u vašich dveří potkal jednoho muže a dlouze jsme spolu hovořili o rukavicích, které bych chtěl. Řekl jsem mu o té záležitosti všechno, co říct dovedu. Odvedl mě za tím panem Jansenem, s kterým jsme celou věc opět podrobně probrali. Ted' mě pan Jansen tady nechal stát s vámi a vy ani nevíte, jestli chci rukavice pánské, nebo dámské. Než všechno začnu vyprávět už potřetí, chci vědět, jestli jste konečně ten člověk, který mě obslouží, nebo jen pouhý posluchač, protože už mě to téma začíná poněkud unavovat.“

No, byl to konečně ten správný člověk a já od něho získal kýžené rukavice. Jenže k čemu to všechno – jaký to proboha mělo smysl? V obchodě jsem od začátku do konce strávil celých pětatřicet minut. A potom mě ještě jakýsi šílenec odvedl úplně někam jinam, aby mi

ukázal speciální kolekci ponožek na spaní. Řekl jsem mu, že o žádné nestojím. On mi oznámil, že nechce, abych si nějaké kupoval, ale abych se jenom podíval. Není divu, že obchody s konfekcí si začaly zařizovat vlastní čajovny a restaurace. Za chvíli zřídí malé zařízené byty, kde budou ženy bydlet celý týden.“

„Nákupy jsou velmi namáhavé,“ řekl jsem. Také jsem podotkl, že jelikož mě pozval a protože to vypadá, že ještě bude hovořit dál, dám si brandy se sodou. V tu dobu jsme už seděli v kuřárně.

„Někdo by měl zřídit takovou společnost,“ pokračoval. „Něco jako ústav pro shromažďování a distribuci vánočních dárků. Člověk by jim dal seznam lidí, od kterých dárky vybrat, a další seznam těch, kterým dárky poslat. Dejme tomu, že by v můj prospěch shromáždili dvacet vánočních dárků řekněme v hodnotě deseti liber, zatímco ode mě by poslali třicet dárků za patnáct liber. Požádali by mě o zaplacení přebytku pěti liber a o malou provizi. S veselou myslí bych tu částku zaplatil a neměl bych už žádné další potíže. Možná by se na tom dalo i vydělat. Mohlo by to fungovat i v případě narozeninových a svatebních darů. Společnost by poskytovala komplexní služby. Dohlédli by na to, aby všichni vaši přátelé zaplatili – tedy poslali dárky a nikdy by nezapomněli na vašeho nejdůležitějšího příbuzného. V naší rodině je jen jedna osoba, která může pustit nějaký chlup, a pokud zapomenu někomu poslat dárek, bývá to pochopitelně on. A když si na něj přece vzpomenu, většinou to pěkně zpackám. Před dvěma lety jsem mu dal lázeň – tedy ne že bych ho vykoupal. Jmenovala se tak jedna věc z indické gummy, kterou si mohl zabalit do svého cestovního vaku. Věřte nebo nevěřte, vzal to jako osobní urážku a celý měsíc se mnou ten starý rozmrzelý idiot nemluvil.“

„Myslím, že alespoň děti Vánoce milují,“ podotkl jsem.

„Co že milují?“

„No, Vánoce.“

„Tomu nevěřím,“ odsekl mi. „Nikdo je nemiluje. Celé tři týdny před Vánocemi v nich vzbuzujeme očekávání a slibujeme jim, jak

se budou mít dobře. Asi dva dny je vykrmujeme, vodíme je někam, kde se jim to nelíbí, ale nám ano. Potom je čtrnáct dní týráme, abychom z nich zase udělali normální děti. Vzpomínám si, že jako dítě mě vždycky brali na návštěvu do Crystal Palace a do muzea Madame Tussaudové. Bože, jak jsem to nenáviděl! Dohlížela na nás naše teta. Vždycky byla příšerná zima a zpravidla jsme nastoupili do nesprávného vlaku. Cestovali jsme navíc asi půl dne, než jsme se tam vůbec dostali. Nikdy jsme nedostali pořádný oběd. Ženu nikdy nenapadne, že člověk chce jíst, i když právě není doma. Zdá se jí, že příroda si od doby, kdy dům opustíte, až do chvíle, než se tam vrátíte, bere dovolenou. Oběd pro malého chlapce se podle jejích představ skládal z bucht a sklenice mléka. Půlku výletu nás někde ztrácela, a když nás zase našla, celou druhou půli nás pohlavkovala. Jediné, co se nám líbilo, byla hádka s drožkářem cestou domů.“

Vstal jsem a chystal se k odchodu.

„Tak vy se nezúčastníte toho sympózia?“ zeptal se mě B. „Vyřídilo by se to docela rychle. Téma by znělo ‚Proč by se měly zrušit Vánoce‘.“

„Vypadá to jako jednoduchá záležitost,“ odvětil jsem, „ale jak by se podle vás měly zrušit?“ Jedna redaktorka jakéhosi „pokrokového“ amerického časopisu jednou uspořádala diskusi na téma „Měl by se zrušit sex?“ a jedenáct dam a pánů se o této otázce s největší vážností přelo.

„Zruší se samy,“ prohlásil B. „Nejdřív je třeba zburcovat veřejné mínění. Přesvědčit veřejnost, že by měly být zrušeny.“

„Ale proč by vlastně měly být zrušeny?“ zeptal jsem se.

„No proboha!“ vykřikl. „Vy je snad zrušit nechcete?“

„Nejsem si tím tak úplně jist.“

„Tak on si tím není jist. Říkáte si novinář, a přiznáváte, že na téhle planetě existuje něco, s čím si tak úplně nejste jist?“

„V posledních letech si v některých věcech opravdu příliš jist nejsem. Jak víte, dřív se mi to rozhodně nestávalo.“

Rozhlédl se kolem sebe, aby se ujistil, že nás nikdo neslyší, a pak začal šeptat:

„Mezi námi, ani já si všim nejsem tak jist, jako jsem býval kdysi. Proč tomu tak asi je?“

„Možná že stárneme.“

Dal se do vyprávění: „Minulý rok jsem začal s golfem. Když jsem vzal hůl poprvé do ruky, odpálil jsem míček pořádně daleko. ‚Vypadá to, že golf je jednoduchá hra,‘ řekl jsem tomu člověku, který mě to učil. ‚Ano, většině lidí to zpočátku připadá jednoduché,‘ odvětil ten chlapík suše. On sám byl starý golfový hráč a já se domníval, že tak trochu žárli. K té hře jsem přilnul a asi tři týdny jsem byl sám se sebou navýsost spokojený. Pak jsem však postupně začal objevovat různé obtíže. Teď mám pocit, že ze mě nikdy dobrý hráč nebude. Zažil jste někdy něco takového?“

„Zažil,“ odpověděl jsem mu. „A mám dojem, že právě tím se všechno vysvětluje. Zpočátku ta hra vždycky vypadá jednoduše.“

Nechal jsem ho sedět u oběda a vydal se západním směrem. Přemítal jsem o době, kdy bych býval odpověděl na otázku týkající se Vánoc – a ostatně i na každou jinou otázku – okamžitě. Byl to ten dobrý čas mládí, kdy jsem všechno věděl, kdy život nepředstavoval žádný problém a nevrhal mi do cesty žádné pochybnosti.

V těch dobách, kdy jsem světu toužil věnovat svou moudrost a hledal nějaký „svícen“, z kterého by záře mé duchaplnosti byla dobře vidět a mohla tak pomoci lidstvu, jsem jednou dorazil před omšelý vjezd do svatého Lukáše v Chequers Street, v jehož prostorách se každý pátek večer scházela skupina mladých mužů spolu s několika dalšími, kteří už byli dost staří na to, aby měli trochu rozumu. Projednávali se zde záležitosti vesmíru. „Diskutující členové“ byli povinni zaplatit šestnáct pencí ročně, takže za jedno slovo se zde platila velmi skromná částka. „Ctihodní pánové, jejichž platba se zpozdila o tři měsíce,“ byli podle článku sedm „nadobro zbaveni členství“. Nazývali jsme se „Bouřliváci“ a já jsem pod chápavými

křídly této organizace dva roky neúnavně pracoval na nápravě lidstva. Jenže pak náš pokladník – seriózní mladík a neúnavný odpůrce všeho, co zavánělo konvencí – odjel někam na východ a zanechal po sobě účetní knihu, jež nám prozradila, že klub dluží celkem čtyřicet dva liber a devatenáct pencí a že zápisné na tento rok, které činilo něco přes osmatřicet liber, bylo „převedeno“. Kam bylo vlastně převedeno, jsme se však v účetní knize nedočetli. Hned poté nám náš domácí, člověk zcela postrádající jakékoliv ideály, zabavil nábytek a nabízel nám ho k odprodeji za patnáct liber. Poukazovali jsme na to, že je to přemrštěná cena, a nabídli jsme mu pět.

Jednání ukončil náš domácí zcela nedžentlenskými výrazy. Bouřliváci se rozprchli a už se k debatám nad rozbouřenými vodami lidstva nikdy nesešli. Když dnes poslouchám nejasné plány všech těch moderních reformátorů, musím se smát. Vždycky si vzpomenu na to, co jsme vyváděli u svatého Lukáše na Chequers Street v době, kdy Prudérie, tato ctihodná britská matrána, stále ještě určovala zákony literatury a zároveň působila jako průvodkyně ve světě britského umění. Slyšel jsem, že se veřejně diskutuje o zrušení Sněmovny lordů. Na tom ale přece nic není – Bouřliváci dokázali zrušit aristokracii i monarchii během jediného večera. Hned na to schůzi pouze odročili, aby jmenovali výbor, který by do příštího pátku koncipoval a připravil republikánskou ústavu. Hovoří se o vykřičených podnicích! My jsme už před osmnácti lety rozhodli o uzavření všech londýnských varieté v poměru hlasů dvacet devět ku sedmnácti. Trpělivě jsme danou otázku prozkoumali, vyslechli kritizovanou stranu, která své argumenty obratně hájila. Nakonec jsme však zjistili, že taková zábava je zcela nepokroková a není v souladu s nejlepšími zájmy intelektuálně se rozvíjející demokracie. S navrhovatelem rezoluce, která tyto kratochvíle odsuzovala, jsem se druhý den večer sešel ve staré „Nálevně“ a v debatě jsme pokračovali nad lahví ležáku. Své argumenty posílil tím, že mě přesvědčil, ať si vyslechnu všechny tři písně „Lva komiků“. Já jsem

však pohotově odpověděl – upozornil jsem ho na taneční číslo jedné blondáté dámy v modrých punčochách. Nevzpomínám si sice na jméno, ale nikdy nezapomenu na ten její výjimečný šarm a krásu. Ach bože, jak ty „umělkyně“ tehdy dokázaly být krásné a okouzlu-
jící! Kam všechny zmizely? Dámy s blondátými vlasy v modrých punčochách mi tančí před očima dodnes, ale už mě nijak neoslovu-
jí – snad jen velmi nudnými hlasy. Kde jsou ty tančící čarodějky, které vystupovaly před dvaceti lety... Když je člověk spatřil, snil o tom celý týden. Jaké by bývalo potěšení dotknout se jejich bílé ruky! A políbit jejich rty – to by byla přímo předzvěst ráje! Teprve nedávno jsem se dozvěděl, že syn jednoho mého starého přítele se tajně oženil s jakousi dámou z baletu a mimoděk jsem vykřikl „ach, ten ubožák!“ Byla však doba, kdybych si býval okamžitě řekl: „Ten tulpas má ale štěstí. Vždyť si ji vůbec nezaslouží.“ Tehdy totiž byly dámy z baletu učiněnými anděly. Copak o tom člověk mohl pochybovat, když na ně upřeně zíral ze sedadla za jeden šilink? Tančili proto, aby jejich ovdovělá matka nemusela strádat nebo aby jejich mladší bratr mohl chodit do školy. Tehdy to byly skvělé bytosti, které mladý muž oprávněně uctíval. Ale dnes?

Ve staré anekdotě se říká: Oči mladých hledí skrz růžové brýle, zatímco oči starců tupě zírají přes zakouřená skla. Ach, ty moje drahá blondýnko! Nejsi žádný anděl, o kterém jsem tehdy snil, ale ani žádná zvláštní hříšnice, jak tě někteří vykreslují. Pod veškerou tou parádou jsi prostě žena – snůška pošetilostí a chyb, kterou drží pohromadě jistá krása a síla. Vlastníš kočár, který si jistě nemůžeš za svých třicet šilinků týdně dovolit. Znáám jisté dámy, které za takový kočár zaplatily velmi vysokou cenu. Slyšel jsem, že se maluješ a barvíš si vlasy a někteří dokonce naznačují, že si některé partie vycpáváš. Jenže my všichni se také zdobíme ctnostmi, které nám nepatří! Až se z nás, moje drahá, sloupne všechna ta barva a pudr, uvidíme, kdo bude mít právo pohrdat tím druhým.

Odpusť mi, milý čtenáři, že jsem odbočil. Ta dáma mě zavedla na scestí. Hovořil jsem o „Bouřlivácích“ a o reformách, kterých se jim podařilo dosáhnout a jichž bylo obrovské množství. Vzpomínám si, že jsme zrušili trest smrti a válku – byli jsme prostě skvělí mladí muži. Většinou dvanácti hlasů jsme zcela reformovali Vánoce a státní svátky. Nepamatuji se, že bychom někdy navrhli nějaké „zrušení“, které by nebylo nakonec schváleno. A bylo jen velmi málo věcí, které jsme my Bouřliváci nezrušili. Napadli jsme Vánoce na základě jejich neužitečnosti a s pohrdavým výsměchem jsme je prostě odstřelili. S nadutou uštěpačností jsme hovořili o vánoční sentimentalitě. Spílali jsme nestravitelným vánočním večerím, únavným vánočním večírkům, hloupé vánoční pantomimě. Vtipálek našeho sdružení si dělal švandu z vánočních koled, náš sociální reformátor se rozhořčoval nad vánočním opilstvím a náš ekonom byl přímo pobouřen vánoční dobročinností. Vznegli jsme pouze jeden závažný argument ve prospěch tohoto svátku – bylo to naše cynické prohlášení, že vánoční utrpení stojí za to vydržet jen proto, aby si člověk později mohl s uspokojením říct, že už to má za sebou a že bude mít celý rok od Vánoc pokoj.

Avšak od těch dob, kdy jsem byl ochoten napravit všechny záležitosti našeho starého světa, jsem toho mnoho viděl a mnoho slyšel a už si nejsem tak úplně jist, že moje vlastní názory jsou ty jediné správné. Vánoce pro mě nemají žádný velký význam. Díval jsem se však často do oken domů v chudinských čtvrtích a viděl omšelé pokoje vyzdobené řetězy z barevného papíru. Byly rozvěšené od jednoho rohu šedivého stropu ke druhému, visely jako neforemné girlandy z levných plynových svítidel, rámovaly zrcadla plná mušinců a laciné obrazy. Víím, že znavené ruce a oči se celé hodiny dřely, aby ty směšné řetězy vyrobily, protože „ho to určitě potěší“ nebo proto, že „se jí bude líbit, jak je pokoj krásný“. A když jsem se na ně tak díval, mocí nějakého podivného kouzla mi začaly připadat nádherné. Přiznám se vám, že křiklavý obraz dítěte se psem mě

rozčiluje. Viděl jsem však jedno špinavé individuum bez uměleckého vkusu, které ho láskyplně hladilo udřenou dlaní, zatímco kolem se shromáždily dychtivé tváře, aby obdivovaly pestrobarevnou primitivnost jeho barev. Dodnes visí nad krbem v levném rámu na těch vlhkých stěnách jako jediný zářivý bod. Zakalené oči se na něj neustále dívají a občas zahlédnou v jeho třpytivých barvách vzdálenou krajinu umění. Vánoční koledy mi jdou na nervy a zpravidla mám silné nutkání otevřít prudce okno a hodit na koledníky uhlí. A jednou, když jsem bydlel ve vyšším patře v Chelsey, jsem to dokonce i udělal. Měl jsem jisté pochybnosti, že to jsou opravdoví koledníci. Byl jsem spíše toho názoru, že ti mladíci hledají nějakou záminku, aby mohli dělat hluk. Jeden z nich zdánlivě uměl zpívat jakýsi hymnus s refrénem, druhý hrál na tahací harmoniku a třetí do toho stepoval. Jaksi pudově jsem k nim nepocítoval vůbec žádnou úctu. Rušili mě v práci, takže jsem měl stále větší touhu způsobit jim nějakou újmu. Napadlo mě, že by byla docela legrace, kdybych zhasnul světlo, opatrně otevřel okno a mrštil po nich uhlím. Vůbec by to už nepoznali, z kterého okna v domě uhlí přilétlo, a tudíž bych se vyhnul následným nepříjemnostem. Byla to malá sevřená skupinka, takže s trochou štěstí jsem se mohl alespoň do jednoho z nich trefit.

Pustil jsem se do toho. Neviděl jsem je příliš zřetelně, takže jsem mířil podle hluku a bez jakéhokoliv účinku jsem vypotřeboval dvacet vybraných kousků uhlí. Trochu mě to odradilo, když v tom jsem zaslechl výkřik doprovázený výrazy, které se k těmto svátkům naprosto nehodí. Prozřetelnost konečně vedla mou ruku. Hudba okamžitě utichla a skupinka se rozprchla se značnou škodolibostí – což mi připadalo poněkud zvláštní.

Všiml jsem si, že někdo stojí opodál – přímo pod lampou – a hrozí pěstí na celý dům.

„Kdo hodil to uhlí?“ otázal se mohutným hlasem. Ke své hrůze jsem si uvědomil, že je to hlas muže z čísla osmdesát osm. Byl to Ir a stejně jako já působil jako novinář. To jsem mohl tušit – jak občas

zvolají nešťastní hrdinové na divadle, když už je příliš pozdě. Toho muže z čísla osmdesát osm rovněž vyrušil hluk, a proto vyšel ven, aby těm výtržníkům domluvil. Moje uhlí pochopitelně zasáhlo jeho – muže nevinného, mírumilovného (alespoň až dosud) a ctnostného. Takovou spravedlnost osud rozdává nám smrtelníkům. V tom davu stálo deset až čtrnáct mladíků a každý z nich si naprosto zasloužil dostat kouskem uhlí. Nakonec to schytl ten nevinný – a jak jsem mohl v nejasném světle lampy soudit, přímo mezi oči.

Protože dům mu na jeho dotaz neodpovídal, přešel ulici a začal stoupat do schodů. V každém patře se zastavil a zařval:

„Kdo hodil to uhlí? Chci vidět toho, kdo hodil to uhlí. Okamžitě vylez ven!“

Kdyby se na mém místě ocitl nějaký dobrý člověk, počkal by, až muž z čísla osmdesát osm přijde do jeho patra, otevřel by dveře a oznámil mu s chlapeckou upřímností:

„To já jsem hodil to uhlí. Byl jsem...“

Jsem přesvědčený, že víc by toho už říct nestačil, protože v tu chvíli by mu muž z čísla osmdesát osm jednu vrazil. Na schodišti by došlo k nepěkné rvačce a ostatní nájemníci by se pěkně rozzlobili. Posílaly by se různé obsílky, přineslo by to zlou krev a vznikla by nepřátelská atmosféra, která by mohla přetrvávat celé roky.

Nepředstírám, že jsem dobrý člověk. Pochybují o tom, že by moje předstírání mělo nějaký smysl – nejsem totiž tak dobrý herec. Když jsem si ve své pracovně zouval boty, protože jsem se hodlal uchýlit do ložnice, říkal jsem si v duchu: „Muž z čísla osmdesát osm není zjevně v tom správném rozpoložení, aby si vyslechl moji historku. Bude lepší nechat ho vykřičet. Vráť se do svého bytu, umyje si obličej a trochu se vyspí. Ráno, až se cestou na Fleet Street zase potkáme jako obvykle, nenuceně se o té záležitosti zmíním a vyjádřím mu své sympatie. Podle pravdy mu naznačím, že nějakého nájemníka zřejmě rozčílil ten hluk, a proto hodil na koledníky uhlí, které čirou náhodou zasáhlo právě jeho. S jistým taktem budu možná

schopen celou záležitost obrátit v žert. Někdy později – v březnu nebo dubnu – snad zvolím správnou chvíli a přiznám se mu, že tím nájemníkem jsem byl já. Potom si dáme brandy se sodou a už se tomu spolu jenom zasmějeme.“

A tak se ostatně také stalo. Muž z čísla osmdesát osm – byl to mohutný chlapík se zlatým srdcem, ale taky pěkný prudšas – mi tehdy sdělil: „To máš teda, kamaráde, kliku, žes mi to neřekl hned.“

„Instinktivně jsem cítil, že je ten případ nutné odložit.“

Jsou chvíle, kdy by člověk měl ovládat svou vášeň pro upřímnost. Už jsem se svěřil, že vánoční koledy ve mně jiné pocity než podrážděnost nevyvolávají. Byl jsem však svědkem toho, jak hrdla plná hlenů dýchavičně supěla „Tichou noc“ za doprovodu beznadějně falešného kornetu a flétny a jedna udřená tvář, která to všechno poslouchala, se celá rozzářila radostí. Pro ni to bylo poselství naděje a lásky, které jí trochu osladilo těžký život. Už pouhá představa vánočních rodinných sešlostí nás lepší lidi nesnesitelně nudí. Vzpomínám si však na historku, kterou mi vyprávěl jeden můj známý. Kdysi o Vánocích jel navštívit nějaké známé na venkov a spatřil tam ženu, kterou ve městě vídával ve zcela jiném prostředí. Dveře malého statku byly otevřené a ona spolu s nějakou starší ženou žehlila u stolu prádlo. Její jemné bílé ruce braly jeden kus šatstva po druhém a skládaly a uhlazovaly zmačkanou hromadu. Smála se a mluvila o těch nejprostších věcech. Můj přítel stál u dveří a jeho stín padl na stůl. Zvedla oči od práce a jejich pohledy se střetly. Ta dívčí tvář mu bez obalu řekla: „Tady nevím, kdo jste, a vy nevíte, kdo jsem já. Tady mě milují a váží si mě.“ Vstoupil a promluvil ke starší ženě, jež byla manželkou nájemníka jeho hostitele. Ta se otočila k té mladší a představila ji: „To je moje dcera, pane. Nevídáme se často. Má nějakou práci v Londýně a nemůže si vzít volno. Vždycky ale u nás stráví pár dní o Vánocích.“

„O Vánocích se přece rodiny setkávají,“ prohlásil můj přítel s jistou jízlivostí, za kterou se okamžitě nenáviděl.

„To je pravda,“ řekla starší žena, aniž si čehokoliv povšimla. „Že jsi o Vánocích vždycky s námi, Bess?“

„Vždycky, maminko,“ odpověděla dívka prostě a znovu se sklonila ke své práci.

Ta žena tedy každý rok odložila na těch několik dní své kožešiny, šperky, krásné šaty a pamlsky a žila pro ten malý, čistý a zdravý kousek světa. Byla to jediná kotva jejího života, díky níž zůstávala ženou, a já jen doufám, že ta kotva nakonec byla natolik pevná, že jí zachránila před nebezpečnými vodními proudy. Připouštím, že všechny tyto argumenty ve prospěch Vánoc jsou čistě sentimentální. Už však něco pamatuji, a proto si myslím, že sentiment své místo v životě rozhodně má.

O tom, že dělat věci s rozmyslem je ztráta času

Všimli jste si někdy, jak z domova odchází žena? Když z domova odchází muž, prohlásí: „Jdu pryč. Vrátím se brzy.“

„Ale, Georgi,“ vykřikne manželka z druhého konce domu, „počkej přece chvílku. Chci, abys...“ Zaslechne však jen zvuk padajících klobouků, po němž následuje prásknutí dveří.

„Georgi, snad jsi ještě neodešel!“ zakvílí. Je to pouhý výraz zoufalství. Ve skutečnosti ví velmi dobře, že George už je pryč. Celá udýchaná doběhne do předsíně.

„Mohl chvílku počkat,“ mumlá si pro sebe, zatímco zvedá klobouky ze země. „Chtěla jsem, aby toho ještě tolik zařídil.“

Neotevře však dveře a nepokusí se ho zastavit, neboť ví, že už je někde v polovině ulice. Takhle podle a nízce se přece neodchází z domu, pomyslí si žena. Muži jsou ale taková.

Když však odchází ven žena, všichni o tom vědí. Neplíží se tajně z domu, ale naopak všem oznamuje, že jde pryč. Obvykle to začne oznamovat někdy během odpoledne den předtím, než má skutečně odejít, a opakuje to s jistými přestávkami až doby, kdy se podává čaj. Při čaji se náhle rozhodne, že nikam nepůjde a že to raději odloží na pozítří. O hodinu později si řekne, že by přece jen mohla jít zítra, a vše přichystá k tomu, aby si večer mohla umýt vlasy. Přibližně během další hodiny se u ní střídají záchvaty euforie, kdy se velmi těší, až si vyjde ven, s chvílemi malomyslnosti, během nichž na ni padají zlé předtuchy. U večere přemluví nějakou jinou ženu, ať jde s ní. Ta druhá žena je celá nadšená, dokud si nevzpomene, že vlastně nikam jít nemůže. První žena ji však přesvědčí, že ve skutečnosti může.

„Dobrá,“ odpoví druhá žena, „ale ty nemůžeš. Zapomněla jsi na Jonesovy.“

„To je pravda,“ odvětlí ta první a je naprosto v rozpacích. „To je mrzuté. A ve středu taky jít nemůžu. Musím to tedy odložit na čtvrtek.“

„Jenže ve čtvrtek zase nemůžu já,“ prohlásí ta druhá.

„Tak jdi tedy beze mě,“ prohlásí ta první tónem člověka, který obětuje svůj životní sen.

„Ale to by mě ani nenapadlo,“ velkoryse vykřikne druhá žena. „Počkáme do pátku a pak půjdeme spolu.“

„Řeknu ti, co uděláme,“ oznámí jí ta první. „Vyjdeme ven brzy ráno,“ (vypadá to jako vnuknutí), „a vrátíme se dřív, než Jonesovi přijedou.“

Dohodnou se, že budou spát společně, a v jejich myslích se rodí jistá předtucha, že by to mohl být jejich poslední spánek v životě. Do postele se odeberou celkem brzy a mají s sebou láhev na teplou vodu.

V noci člověk slyší neustálé šplouchání vody a jejich hovor.

Ke snídani přijdou dost pozdě a tváří se velmi mrzutě. Zdá se, že obě jsou skálopevně přesvědčené, že je do této nesmyslné situace dostala neodbytná pošetilost té druhé. U jídla se každých pět minut ptají, jestli je ta druhá už hotová. Vypadá to, že jim pouze zbývá nasadit si klobouk a mohou jít. Hovoří o počasí – uvažují, jaké asi bude. Přály by si, aby si už konečně vybralo, tak či onak. Váhavé počasí je rozhořčuje. Po snídani to vypadá, že je stále ještě zataženo, a tak se rozhodnou celý plán úplně zrušit. Pak si ale první žena vzpomene, že je naprosto nutné, aby přece jen šla ven.

„Ale ty se mnou chodit nemusíš,“ řekne té druhé.

Až do této chvíle si druhá žena nebyla zjevně jista, jestli se jí někam chce, či nikoliv. Ted' už to ví.

„Ale ano, půjdu,“ prohlásí. „Pak už bude pozdě.“

„Jsem přesvědčena, že se ti nechce,“ naléhá na ni ta první. „Když půjdu sama, bude to rychlejší. Můžu jít hned.“

Druhá žena si postaví hlavu.

„Budu hotová za pár minut. Já vlastně čekám na tebe.“

„Vždyť sis ještě ani neobula boty,“ připomene jí ta první.

„Ty si můžu hned about, ale pokud bys samozřejmě byla radši, kdybych nešla, tak stačí říct.“ V tu chvíli už má na krajíčku.

„Samozřejmě že chci, abys šla,“ vysvětluje jí rezignovaně první žena. „Jen jsem si myslela, že chceš se mnou jít jenom proto, abys mi udělala radost.“

„Ale já opravdu chci jít,“ řekne ta druhá.

„Tak to si tedy musíme pospíšet,“ prohlásí ta první. „Počkej minutku. Jenom si převléknu sukni.“

O půl hodiny později slyšíte, jak na sebe volají z různých částí domu, aby se ujistily, že je ta druhá už hotová. Zdá se, že jedna i druhá jsou už poměrně dlouho připraveny k odchodu a jenom na sebe vzájemně čekají.

„Vypadá to na déšť,“ volá ta, která je nyní v přízemí.

„To mi ani neříkej,“ vykřikne zase ta druhá.

„Už to tak bude.“

„To je nepříjemné,“ praví ta, která je nahoře. „Neměly bychom to odložit?“

„Co myslíš ty?“ odpoví jí ta dole otázkou.

Rozhodnou se, že půjdou, ale musí si přezout boty a vzít si jiné klobouky.

Dalších deset minut stále ještě pobíhají po domě a pokřikují na sebe. Potom to už konečně vypadá, že jsou skutečně připravené a že nezbývá než se rozloučit a vyrazit.

Začnou tedy líbat děti. Žena nikdy neopouští svůj dům bez jistého zlého tušení, že už se nikdy živá nevrátí. Jedno dítě se někam ztratilo. Když ho nakonec najdou, samo si přeje, aby ho bývaly raději nenašly. Musí se nejdřív umýt, protože jinak ho není možné políbit. Potom je nutné najít a políbit psa a dát poslední pokyny kuchaře.

Pak otevřou domovní dveře.

„Ach, Georgi,“ vykřikne první žena, když se předtím znovu vrátila do předsíně.

„Ano!“ ozve se vzdálený hlas. „Potřebuješ ode mě něco?“

„Ne, miláčku. Chci se jenom s tebou rozloučit. Odcházím.“

„Měj se pěkně.“

„Ty taky, miláčku. Myslíš, že bude pršet?“

„Neřekl bych.“

„Georgi!“

„Ano?“

„Nemáš nějaké peníze?“

Za pět minut už zase běží zpátky. Jedna si zapomněla slunečník a druhá peněženku.

A když už hovoříme o peněženkách, připomene nám to další zásadní rozdíl mezi lidskými tvory mužského a ženského pohlaví. Muž nosí peníze v kapse. Když je chce použít, vyndá je a vysází na stůl. Tento způsob je však velmi primitivní. To žena má mnohem propracovanější metodu. Stojí například na ulici a potřebuje čtyřpenci, aby zaplatila kytičku fialek, kterou si právě koupila u květinářky. V jedné ruce má dva balíčky a v druhé slunečník. Dvěma prsty levé ruky, které zůstaly ještě volné, pevně svírá fialky. Vystává tedy otázka, jak květinářce zaplatit. Chvíli se nervózně kroutí a zjevně zcela nechápe, proč to vlastně není schopná udělat. Pak jí to dojde: má jenom dvě ruce a obě jsou plné. Nejprve si řekne, že vloží balíčky a květiny do pravé ruky, a potom ji napadne, že by si naopak měla dát slunečník do levé. Pak se rozhlédne kolem sebe, jestli někde neuvidí stůl, nebo dokonce židli, ale nikde na ulici nic takového prostě není. Svě potíže vyřeší tím, že balíčky květiny upustí. Květinářka všechno ze země sebere a teď to drží ona. To umožňuje ženě pátrat pravou rukou po kapse, zatímco levá kolem dokola mává otevřeným slunečníkem. Podaří se jí srazit jednomu ctihodnému starci klobouk do škarpy a květinářce málem vypíchnout oči. Pak jí teprve dojde, že by ten slunečník měla zavřít. Jakmile tak učiní, opře ho o květinářčin košík

a s největší vážností začne šátrat po kapse oběma rukama. Pevně se chytne za záda a otáčí horní půlí svého těla, dokud nemá vlasy vepředu a oči vzadu. Stále si levou rukou pevně drží zadní část šatů – kdyby se totiž pustila, bůh ví, kam až by ji to vystřelilo – a pravou provádí průzkum. Cítí, že peněženka tam je – jenže jak se k ní dostat? Nejrychlejším řešením by pochopitelně bylo svléknout si sukni, sednout si na kraj chodníku, obrátit sukni naruby a pátrat od dolní části kapsy směrem vzhůru. Jenže tahle jednoduchá myšlenka ji, jak se zdá, vůbec nenapadne. Vzadu na šatech se nachází přibližně třicet záhybů a mezi některými z nich začíná ona tajná chodba. Poté, co sebou málem plácla na zem, ji nakonec čirou náhodou objeví, a peněženka je konečně venku. Objevuje se však další problém – jak ji otevřít? Ví, že se otevírá pomocí péra, ale do tajemství té věci nikdy nepronikla a zřejmě ani nikdy nepronikne. Má v plánu s ní tak nějak povšechně lomcovat, dokud ji neotevře. Vždycky se jí to podaří tak do pěti minut, pokud ovšem není nervózní.

Nakonec se peněženka přece jen otevře. Říct, že ji otevřela ona, by bylo poněkud nepřesné. Otevře se, protože už má až po krk toho bezohledného zacházení a s největší pravděpodobností k tomu dojde ve chvíli, kdy ji ona bude držet vzhůru nohama. Pokud budete stát natolik blízko, abyste se jí mohli podívat přes rameno, všimnete si, že zlaté a stříbrné mince leží v peněženke zcela volně. Ve vnitřní „svatyňce“, kterou chrání druhé záhadné péro, si naopak nechává měďáky spolu s poštovními známkami a devět měsíců starou stvrzenku z konfekce na jedenáct pencí.

Vzpomínám si, jaké pobouření onehdy vyjadřoval jeden starý průvodčí v omnibusu. Uvnitř byli dva muži – tím druhým jsem byl já – a devět žen. Seděl jsem hned vedle dveří, a své poznámky tudíž adresoval přímo mně. Jistě mu to nějakou dobu trvalo, než se mu podařilo vybrat od cestujících jízdné, ale mám dojem, že by mu to šlo lépe, kdyby neměl tak naspěch. Dorážel na ně a oni z toho byli nervózní.

„No podívejte se na to,“ upozornil mě na nešťastnou dámu sedící naproti, která se obvyklým způsobem začala nořit do šatů, aby našla svou peněženku. „Jak si ty ženský seděj na penězích! Člověk by si myslel, že čeká, až se jí něco vylíhne.“

Dáma konečně zpod sebe vytáhla notně naditou peněženku.

„Musí to bejt ale zábava kodrcat se v omnibuse a sedět na takovýhle věci. Ty ale musej mít výdrž.“ Průvodčí začínal být čím dál tím sdílnější. „Jednou jsem viděl ženskou, která zpod šatů vytáhla klíče od domu, plechovku pastilek, pouzdro na tužky, obrovskou peněženku, balíček vlásniček a lahvičku s voňavkou. Kdybych si já nebo vy sednul na kouli od dveří, nebylo by to nic příjemného, ale ženský přesně tohle dělaj celý dny. Mám dojem, že jsou na to zvyklý. Kdybyste je posadil na prachovej polštář, začaly by křičet. Vždyť to trvá celou věčnost, než z nich dostanu tu dvoupenci. Nejdřív hledají na jedný straně, potom na druhý. Nakonec vstanou a třesou sebou, dokud to s nima nehodí zpátky a neplácnou sebou zase na sedačku. Kdyby bylo na mně, zařídil bych, aby v každém omnibuse byla nějaká ohledávačka, která by jednu po druhý pořádně prošacovala a vybrala od nich ty peníze. No představte si ty chudáky kapsáře. Povídám vám, že chlap, kterej se dostane ‚ženskejm do kapsy‘, si tu svojí odměnu rozhodně zaslouží.“

Avšak k těmto úvahám o přílišné ženské opatrnosti mě přivedla myšlenka na něco mnohem závažnějšího. Podle mé teorie – která je možná chybná, jak mě už mnozí upozornili – si volíme svou cestu životem až příliš opatrně. Neustále se díváme pod sebe na zem. Možná se nám skutečně jednou nebo dvakrát podaří nezakopnout o kámen nebo nevrazit do trnitého keře, ale zároveň přicházíme o pohled na blankytnou oblohu a nádherné kopce. Otravují mě knihy, v nichž nám ctihodní muži tvrdí, že životního „úspěchu“, jak tomu říkají oni, dosáhneme pouze tehdy, když dokážeme odhodit své mládí a promrhat dospělý věk – a to všechno jenom proto, abychom v osmdesáti měli dostatečné množství prostředků na

dovádivé stáří. Celý život spoříme, abychom investovali do podniku, který je předem určen ke krachu, a samým šetřením a všemi těmi machinacemi se z nás nakonec stávají lakomí, úzkoprsí a bezcitní lidé. Odkládáme trhání růží na zítřek, dnes jenom pracujeme, sjednáváme obchody a kujeme pikle. Jenže ouvej! Pak přijde zítřek a všechny růže jsou ty tam. Ale růže nás vlastně ani nezajímají – jsou to jen nepotřebné věci malé tržní hodnoty. Když přijde zítřek, máme raději kapustu.

Život se musí žít a nikoliv trávit – člověk se mu musí postavit čelem a ne ho stavět do latě. Život není partie šachů a vždycky nevítězí ten, kdo toho nejvíc ví. Život je karetní hra a člověk musí z karet, které dostane, získat svou šikovností co nejvíc. Bývají ti nejmoudřejší také těmi nejúspěšnějšími? Já si to rozhodně nemyslím. Nejúspěšnějším hráčem whistu, s nímž jsem se kdy setkal, byl muž, který si nikdy nebyl *tak docela* jist, jaké trumfy jsou ve hře, a jehož nejčastější poznámka adresovaná spoluhráči zněla „Opravdu se velice omlouvám.“ Spoluhráč většinou odpovídal: „Ale vůbec se neomlouvajte. Konec dobrý, všechno dobré.“ Mezi lidmi, které znám, nejrychleji zbohatl jeden stavitel z předměstí Birminghamu. Neuměl se ani podepsat a celých čtyřicet let svého života nešel nikdy spát střízlivý. Netvrdím, že hráči whistu by se měli zdokonalovat v zapomínání trumfů. A myslím si, že můj přítel zedník mohl být mnohem úspěšnější, kdyby se naučil psát a kdyby byl občas – nikoliv příliš často – večer střízlivý. Chci tím pouze říct, že ctnost není cestou k úspěchu – tedy k takovému úspěchu, o němž hovoříme. K tomu, abychom byli ctnostní, musíme najít jiné důvody – a možná že nějaké skutečně existují. Život není totiž ničím jiným než čistou a jednoduchou hazardní hrou a pravidla, která si určujeme pro úspěch, se podobají spolehlivým metodám, s nimiž jezdí jistý druh hlupáků každou sezónu do Monte Carla. Můžeme tu hru hrát s chladným úsudkem a rozhodovat se, kdy budeme riskovat a kdy vsadíme jen málo. Pokud si však budeme myslet, že o tom roz-

hoduje moudrost, je to totéž, jako kdybychom se domnívali, že jsme právě objevili zákon náhody. Hrajme tu hru života sportovně – přijímejme vítězství se skromným úsměvem a nad porážkami pokrčme rameny. Možná že právě proto nás povolali na palubu a rozdali nám karty – abychom se naučili některé z ctností dobrého hráče: jeho sebeovládání; jeho odvahu, když nastane smůla; jeho skromnost pod tlakem úspěchu; jeho neústupnost, ostražitost a lhostejnost k osudu. Jsou to všechno užitečné lekce. Jestliže se tou hrou něco z toho naučíme, nebyl náš čas na matičce Zemi marný. Pokud však vstaneme od stolu a naučili jsme se být pouze netrpěliví a sebelítostiví, obávám se, že náš čas marný byl.

Portýr s pochmurným výrazem v obličeji už ťuká na dveře: „Číslo pět set miliard dvacet osm. Váš převozník vás očekává, pane.“

Jakže? To už je čas? Začneme tedy sbírat své žetony. Jenže k čemu nám jsou? V zemi na druhém břehu řeky se jimi platit nedá. Krvavě rudá za zlato, světle zelená za lásku. Komu je hodíme? Je tady nějaký chudý žebrák, který by si chtěl zahrát. Míjíme ho u východu a dáváme mu své žetony. Ten mizera! Určitě si tu hru užije – aspoň na chvíli.

Měj svůj prach vždycky v suchu a věř v prozřetelnost – tak zní heslo moudrých lidí. Vlhký prach ti nikdy nemůže být k užitku. A s pomocí prozřetelnosti může zůstat suchý. Tu dámu nazýváme Prozřetelností, protože je to hezčí jméno než Náhoda – a možná také pravdivější.

Když promýšlíme své životy, dopouštíme se ještě dalšího omylu. Promýšlíme je totiž příliš rozumně, jako bychom plánovali životy rozumných bytostí. A to je obrovská chyba. Dopouštějí se jí zpravidla muži i ženy s dobrými úmysly, když si malují své ideální světy. Až dojde k reformě manželství a vyřeší se sociální problémy! Až bude válka a chudoba zrušena veřejným hlasováním a hřích a utrpení odstraněny drtivou parlamentní většinou! Ach, pak teprve bude na tomhle světě radost žít. Vy, kteří o takové budoucí době přemýšlíte,

nemusíte vůbec čekat. Žádné sociální revoluce není třeba a postupné vzdělávání lidí je úplně k ničemu. Všechno by to nastalo možná už zítra, *kdybychom byli rozumnými bytostmi*.

Jen si ten svět rozumných bytostí představte! Desatero přikázání by bylo zbytečné: Žádná rozumná bytost totiž nehřeší a žádná rozumná bytost také nedělá žádné chyby. Nebyli by žádní bohatí lidé, neboť kterému rozumnému člověku by záleželo na přepychu a okázalosti? Nebyli by ani chudí, protože jíst za dva, když ve vedlejší ulici hladoví tvůj bratr, jenž je stejně dobrý člověk, jako jsi ty – to přece rozumné není. Neexistovaly by žádné rozdílné názory – rozum je totiž jenom jeden. Zjistil bys, milý čtenáři, že na všechny otázky máš stejný názor jako já. Nepsali by se žádné romány a nehrály žádné divadelní hry. Životy rozumných bytostí totiž neskytají žádné drama. Žádné bláznivé lásky, bláznivý smích, žádné horké slzy, pošetilost, pomíjivé štěstíčko, žádné trápení ani divoké sny – všude je přítomen pouze rozum.

Prozatím však zůstáváme nerozumní. Jestliže sním tuhle majonézu a vypiji tohle šampaňské, budou moje játra trpět. Tak proč to dělám? Julie je okouzlující, přívětivá, moudrá a duchaplná dívka, a navíc má akcie místního pivovaru. Tak proč si John bere za manželku Annu, která je tak trochu popudlivá, a jak sám cítí, nebude tak dobrá hospodyně? Navíc má přehnané nároky a vůbec žádný majetek! Jenže Johna okouzluje něco na Annině bradě a není vám vůbec schopen vysvětlit co. Když se to vezme kolem a kolem, Julie vypadá mnohem líp. Čím déle však přemýšlí o Julii, tím víc ho přitahuje Anna. Julii si tedy vezme Tom. S pivovarem to jde od desíti k pěti, Julie chytí na dovolené revmatickou horečku a do konce života je z ní bezmocný invalida. Anna naproti tomu přijde k deseti tisícům liberám, které jí odkázal nějaký australský strýček, o němž nikdy nikdo předtím neslyšel.

Vyprávěli mi o jednom mladém muži, který si svou budoucí manželku vybíral nanejvýš pečlivě. Velmi moudře si řekl, že

při výběru své životní družky není člověk nikdy dost obezřetný. Přesvědčil sám sebe, že dívka, kterou si zvolil, má všechno, co má manželka mít: veškeré ctnosti, jež je možné u ženy očekávat, a chyby jen takové, které jsou u ženy neodmyslitelné. Z praktického hlediska byla dokonalá. Oženil se s ní a zjistil, že je přesně taková, jak si myslel. Jen jedna věc mu na ní mohla vadit – totiž že jí nemá rád. Ale to pochopitelně její chyba nebyla.

Jak snadný by byl život, kdybychom znali sami sebe. Kdybychom si vždycky mohli být jisti, že si zítra budeme myslet totéž, co si myslíme dneska. Zamilujeme se během letních prázdnin. Je svěží, úchvatná, naprosto okouzlující a krev se nám hrne do hlavy pokaždé, když na ni pomyslíme. Ideální kariérou se pro nás stává doživotní role sluhy u jejích nohou. Zdá se nemožné, že by nám osud mohl nadělit větší štěstí, než výsadu čistit jí boty a líbat lem jejích šatů – a pokud ten lem bude trochu špinavý, potěší nás to tím víc. Svěřujeme se jí o této naší největší ctižádosti a v tu chvíli je každé slovo, které pronášíme, zcela upřímné. Jenže letní prázdniny pominou a s nimi prázdninová nálada. Když přijde zima, myslíme jenom na to, jak se dostat z nesnází, do nichž jsme zabředli. Nebo se stane ještě něco mnohem horšího: Prázdninová nálada nám vydrží déle, než bývá obvyklé, a formálně se zasnoubíme. Oženíme se – kolikpak asi manželství vzniká z vášně, která vyhasne ještě dřív, než milenci dojdou k oltáři – a o tři měsíce později má novomanželka zlomené srdce, protože zjistila, že zavazování jejích bot považujeme za zcela nudnou činnost. Zdá se nám, že jí narostly nohy. Pro své chování však nemáme žádnou výmluvu – kromě toho, že jsme jen hloupé děti, které nikdy nevědí, čeho že se to plácem vlastně dožadují, které si při hře vzájemně ubližují a křičí nejvíc, když se ubližuje jim samotným.

Kdysi jsem znal jednu americkou dámu, a ta mě neustále nudila dlouhými výčty surovostí, které jí prováděl její manžel. Zahájila proti němu rozvodové řízení. Došlo k soudu, v němž byla velmi

úspěšná. Všichni jsme jí blahopřáli a potom zmizela na několik měsíců z mého života. Nastal však den, kdy jsme se opět sešli. Jedním z největších problémů společenského života je to, že lidé vlastně nevědí, co by si měli říct, když se spolu setkají. Touhou každého muže i ženy je vypadat chápavě a moudře, a to velmi ztěžuje konverzaci, neboť podíváme-li se na nás všechny jako na celek, nejsme ani soucitní, ani moudří – ale to jen tak mimochodem. Pochopitelně jsem s ní začal mluvit o jejím bývalém manželovi. Ptal jsem se, jak se mu daří. Odpověděla, že se mu podle jejího názoru daří uspokojivě.

„Znovu se oženil?“ dohadoval jsem se.

„Ano, oženil,“ odvětila.

„To mu patří,“ vykřikl jsem, „a jeho ženě také.“

Moje americká přítelkyně byla krásná žena se zářivými očima, a tak jsem si přál dobýt její přízeň. „Žena, která se vdá za takového muže a ví o něm všechno to, co určitě vědět musí, ho zcela jistě nakonec zničí. A je nanejvýš pravděpodobné, že on zase zničí ji“

Zdálo se, že moje přítelkyně se ho chce trošičku zastat.

„Myslím, že teď se chová mnohem líp,“ začala se mnou polemizovat.

„Ale nesmysl!“ opáčil jsem. „Muž se nikdy nenapraví. Pokud už jednou padouchem byl, padouchem zůstane.“

„Tiše!“ žádala mě, „takhle přece o něm nemůžete mluvit.“

„Proč bych nemohl?“ zeptal jsem se. „Vždyť padouchem jste ho nazvala vy sama.“

„Mýlila jsem se,“ zněla její odpověď, při níž zčervenala. „Obávám se, že vina nebyla jen na jeho straně. Byli jsme tehdy oba tak pošetilí. Mám ale dojem, že jsme dostali pořádnou lekci.“

Zůstal jsem stát v němém úžasu a očekával nezbytné vysvětlení.

„Raději se na něj přijďte podívat sám,“ dodala po chvíli. „Abych byla upřímná, to já jsem ta žena, která se za něj provdala. V úterý přijímám návštěvy. Adresa je K. Mansions číslo 2.“ Na to moje přítelkyně odešla pryč a já za ní jen tiše zíral.

Věřím jednomu podnikavému duchovnímu, který si zřídil na Strandu malý kostel a udělal si tak trochu živnost z toho, že znovu oddává páry, které se právě rozvedly. Jeden můj přítel, jenž se rozváděl, mi řekl, že svou ženu miloval nejvíc ve dvou případech – poprvé když ho odmítla a podruhé když přišla proti němu svědčit k soudu.

„Vy muži jste zvláštní bytosti,“ poznamenala v mé přítomnosti jedna dáma k jinému muži. „Vypadá to, že vůbec nevíte, co si vlastně máte myslet.“

Rozčilovalo ji celé mužské pokolení. Nemám jí to za zlé, mě někdy rozčiluje také. Zvlášť jeden muž mě naprosto vyvádí z míry. Něco řekne, a pak udělá něco úplně jiného. Mluví jako světec, a chová se jako pošetilec. Ví, co je správné, ale činí to, co je špatné. Ale nebudeme o něm mluvit. Jednou dostane to, co si zaslouží. Pak ho zavřeme do pěkné, pohodlně vyplstrované krabice, pevně nad ním zavřeme víko a odneseme ho na jedno známé tiché místočko poblíž kostela, aby nemohl znovu vstát a chovat se jako lotr.

Ten druhý muž, který je mužem moudrým, což ostatně muži bývají, pohlédl s úsměvem na svou krásnou kritičku.

„Milá dámo,“ řekl jí, „dáváte vinu nesprávné osobě. Přiznám se vám, že opravdu nevím, co si mám myslet, a to málo, co vím, se mi vůbec nelíbí. Jenže já jsem si svoje myšlení nestvořil ani si ho nevybral. Jsem s ním mnohem méně spokojen než vy a je pro mě mnohem větší záhadou než pro vás. Jenže já s ním musím žít! Spíš byste mě za to měla litovat a ne obviňovat.“

Mívám jisté nálady, kdy závidím oněm dávným poustevníkům, kteří se otevřeně a se statečnou zbabělostí vyzuli z problému života. Jsou dny, kdy sním o existenci zbavené tisíce malicherných nitek, jimiž je naše ležící duše připoutána k zemi Liliputů. Představuji si, že bydlím v nějaké norské chatě vysoko nad černými vodami fjordu obklopeného skalami. Žádná jiná lidská bytost mi neupírá mé království. Jsem sám a kolem mě je jen ševelící jedlový les a hvězdy. Nevím tak docela, z čeho vlastně žiju. Jednou za měsíc bych se třeba

mohl vypravit do vesnice a vrátit se s nákladem zásob. Tolik bych toho zase nepotřeboval. Zbytek by mi poskytla moje puška a rybářský prut. Měl bych s sebou párek velkých psů, kteří by se mnou mluvili jenom očima plnýma němých myšlenek. Procházeli bychom se po kopcích a jídlo si sháněli po způsobu primitivních lidí, kteří netoužili po obědech o deseti chodech a po „savojských večerech“. Sám bych si vařil a sám bych usedal k jídlu s dobrým vínem, jež člověka nutí přemýšlet (vím, že nejsem příliš důsledný, ale tento dar civilizace bych si do své poustevny přinesl s sebou). Večer bych potom seděl u krbu s dýmkou v ústech a přemýšlel, dokud bych nenabyl nového poznání. Byl bych posílen oněmi tichými hlasy, které bývají utopeny v hluku velkoměsta, a možná bych se nakonec přiblížil i tomu, čím měl člověk původně být – možná bych i koutkem oka zahlédl smysl života.

Ne, milá dámo, v tomto asketickém životě bych neměl žádného společníka. A rozhodně by to nebyla osoba opačného pohlaví, jak si asi představujete, a to dokonce ani v případě, že by za mnou chtěla přijít sama, o čemž pochybuji. Jsou chvíle, kdy je mužům lépe bez žen a kdy je naopak ženám lépe bez mužů. Láska nás vytahuje z hlubin a dělá z nás muže a ženy, ale když se chceme vyšplhat trochu blíž ke hvězdám, musíme se s ní rozloučit. My muži i ženy si rozhodně vzájemně neukazujeme to nejlepší, co je v nás. Často, jak se obávám, je to spíš to nejhorší. Pro ženu je nejideálnějším mužem každý milenec; pro muže je každá žena potenciální milenkou. Na druhých osobách vidíme srdce, a nikoliv duši.

Když jsme spolu, nikdy se nezbavíme pout země. Matka země, ta dohazovačka, je vždycky po ruce, aby nás pobídla. Žena nás pozvedne na úroveň mužství a tam nás také přinutí zůstat. „Vylez sem ke mně,“ křičí na mladíka, zatímco kráčí umazanýma nohama po blatných cestách. „Bud’ skutečným mužem, abys byl hoden kráčet po mém boku. Bud’ statečný, abys mě mohl chránit. Bud’ laskavý, něžný a spolehlivý, ale výš už nelez. Zůstaň tady u mě.“ Žena probudí

ze snění mučedníka, proroka i vůdce všech ztracených nadějí světa. Obejme ho pevně kolem krku a drží ho při zemi.

Muž říká ženě: „Jsi moje manželka. Tady uvnitř těch čtyř stěn je tvoje Amerika. Tady máš svou práci a své povinnosti.“ To sice platí v devíti stech devadesáti devíti případech z tisíce, ale muži, ba ani ženy nejsou vyrobeny podle jedné šablony a lidské úkoly jsou různé. Někdy k ženině vlastní lítosti je její úkol někde jinde – za čtyřmi stěnami jejího domova. Povinnosti, které byly dány do vínku Marii, se netýkaly Josefa.

Hrdinou populárních románů je mladík, který prohlašuje: „Miluji tě víc než svou duši.“ Naší oblíbenou románovou hrdinkou je zase žena volající ke svému milenci: „S tebou bych šla třeba i do pekla.“ Existují však muži i ženy, kteří prostě tohle říct nemohou. Jsou to muži, kteří si sní své sny. Ženy, jimž se zjevují různé vidiny. Podle lidí z Bayswateru jsou to osoby zcela nepraktické. Kdyby však neexistovaly, Bayswater by nebyl takovým poklidným bydlíštěm, jakým je.

Nestavíme náhodou sexuální lásku na vyšší piedestal, než si zaslouží? Je to jistě vznešená vášeň, ale rozhodně to není vášeň nejvznešenější. Je i mohutnější láska. Vedle ní se sexuální vášeň jeví jako lampa v chatě ve srovnání s měsíčním svitem oblévajícím hory a údolí. Žily byly kdysi dvě ženy – šlo o hru, kterou jsem viděl hrát za denního světla. Přátelily se spolu od dětství, ale pak se mezi ně, jak to obvykle bývá, vklínil muž. Byl to slabý a krásný tvor, který si nezasloužil, aby na něj jedna či druhá vůbec pomyslela. Jenže ženy milují ty, kteří si to nezaslouží. Kdyby tomu tak nebylo, neexistovala by otázka přelidnění. A smůla tomu chtěla, že tyto dvě ženy se měly o onoho ubohého jedince utkat.

V jejich vzájemné rivalitě se projevilo všechno nejhorší, co v sobě měly. Je chybou se domnívat, že láska pouze povznáší – může způsobit i hluboký pád. Byl to nízký boj o cosi, co vnějšimu pozorovateli muselo připadat jako výrazně neuspokojivá odměna. Poražená sokyně klidně mohla přemožitelce přenechat její triumf, a dokonce

i prohlašovat, že jej dosáhla nečestným způsobem. Jenže v těchto ženách se vznítily prastaré odporné primitivní vášně a zvon ohlašující svatbu uzavíral pouze první jednání.

Obsah druhého jednání se dá celkem snadno uhodnout. Skončilo by u rozvodového soudu, kdyby opuštěná manželka neměla pocit, že lepší pomstou bude mlčení.

V třetím jednání, které začalo po pouhé osmnáctiměsíční přestávce, muž zemřel, což byla první šťastná událost v celé hře, jež se mu osobně přihodila. Jeho postavení bylo od samého počátku jistě velmi znepokojující. I když to byl zcela slabý a nevýrazný jedinec, člověk si nemohl pomoci a cítil k němu jakousi lítost – s jistou příměsí pobavení. Většinu životních dramat je možné vnímat buďto jako frašku, nebo jako tragédii – podle rozmaru toho kterého diváka. Herci je obvykle hrají jako tragédii – jenže právě to je ve frašce základ dobrého hereckého výkonu.

Bylo tak zajištěno vítězství zákonné ctnosti a výstřednost byla potrestána. Hru bychom mohli odmítnout jako divácky nezajímavou a příliš ortodoxní, kdyby nebylo čtvrtého jednání, v němž ublížená manželka přichází za ženou, které kdysi ona sama ublížila, aby si odpustily. Možná to zní podivně, ale obě zjistily, že se jejich vzájemná láska nezměnila. Dlouho se neviděly a bylo tedy pro ně příjemné, že se opět mohly držet za ruce. Tyto dvě osamělé ženy se pak dohodly, že budou žít společně. Ten, kdo je znal v tomto období jejich života, tvrdil, že to byl krásný život, který byl naplněn vlídností a vznešeností.

Neříkám, že takový příběh bývá běžný, ale to, že se opravdu stane, je pravděpodobnější, než je svět ochoten připustit. Někdy je prostě mužům lépe bez žen a ženám bez mužů.

O naší ušlechtilosti

Setkával jsem se kdysi jako novinář s jedním poangličtělým starým Francouzem. Měl vlastní teorii o tom, co se s člověkem stane v budoucnosti, a musím říct, že tato teorie mi v životě poskytla víc duchovní potravy, než jsem byl tehdy ochoten připustit. Byl to energický chlapík s živýma očima. Žádná krajina sladké zahálky se pro něj nemohla stát rájem. Naše nebesa stavíme z kamenů naší touhy: Nor s rezavými vousy z dávných časů dostane nepřítele, s nímž může bojovat, a pohár, který může vypít; umělecky založený Řek háj plný ožvlých soch; Indián své šťastné loviště; Turek svůj harém, Žid svůj Nový Jeruzalém vydlážděný zlatem a ostatní podle svého vkusu, který je omezen pouze mírou vlastní představivosti.

Jen velmi málo věcí mi v dětství nahánělo větší hrůzu než nebesa, jejichž podobu mi načrtli někteří dobří lidé v mém okolí. Dozvěděl jsem se, že když se ze mě stane hodný chlapeček, budu si česat vlasy a přestanu týrat kočku, dostanu se po smrti s největší pravděpodobností na místo, kde budu celé dny způsobně sedět a zpívat chvalozpěvy. (No jen si to představte! To měla být odměna pro zdravého chlapce za to, že bude hodný.) Nebyla by tam žádná snídaneň, oběd, svačina ani večeře. Jedna stará dáma mě trochu povzbudila, protože mi naznačila, že tento monotónní život občas přeruší trocha many. Jenže představa věčné many mě omrzela a moje návrhy týkající se zmrzliny a cukrových věnečků byly odmítnuty jako neuctivé. Neměla tam být žádná škola, ale nehrál by se tam ani kriket nebo pasák. Ujišťovali mě, že bych necítil žádnou touhu udělat dalšího „andělíčka“ tak, že bych sjel dolů po nebeském zábradlí.

„A to začneme zpívat, hned jak ráno vstaneme?“ tázal jsem se.

„Nebude tam žádné ráno,“ zněla odpověď. „Nebude tam den a noc. Bude to vlastně takový dlouhý den bez konce.“

„A budeme zpívat pořád?“ trval jsem na svém. „Ano. Budeš tolik šťastný, že se ti bude chtít pořád zpívat.“

„To se nikdy neunavím?“

„Ne, nikdy. Nikdy nebudeš ospalý. Nebudeš mít hlad ani žízeň.“

„A takhle to bude až navěky?“

„Až navěky věků.“

„Bude to tak milion let?“

„Milion, pak další milion a potom ještě další milion. Nikdy to neskončí.“

Až dodneška si vzpomínám na muka, která jsem zažíval během nocí, kdy jsem nemohl usnout a myslel na to nekonečné nebe, odkud, jak se zdálo, nebylo žádného úniku. To druhé místo bylo totiž také věčné. Kdyby věčné nebylo, možná by mě lákalo hledat útočiště tam.

My dospělí máme otupělé mozky a nejsme zvyklí o mnoha věcech přemýšlet – dětem těmito tématy zákonitě ubližujeme. Věčnost, nebe a peklo jsou slova, která pro nás nemají pražádný význam. Opakujeme si je, když drmolíme své modlitby a sdělujeme našemu samolibému domýšlivému já, že jsme jen ubohými hříšníky. Jenže dítě, které je v našem světě „inteligentním cizincem hledajícím poznání“, vnímá tato slova jako strašlivou skutečnost. Jestli mi čtenáři nevěříš, postav se někdy ty sám v noci pod oblohu plnou hvězd a vyřeš otázku věčnosti. Vsadím se, že mým dalším bydlíštěm bude místní ústav pro choromyslné.

Můj francouzský přítel, který měl sklony k neutuchající aktivitě, zastával mnohem veselejší názor na záhrobní život člověka, než bývá obvyklé. Věřil, že jsme předurčení k neustálé změně, k věčné činnosti. Po smrti prý procházíme životy na jiných starších planetách a pracujeme pod mnohem většími slunci.

Jenže pro takovou perspektivní kariéru je potřeba mnohem schopnějších tvorů. Tvrdil, že žádný z nás není dostatečně skvělý na to, aby byla budoucí existence přisouzena pouze jedné bytosti. Podle jeho představy měli být spolu spojeni dva nebo tři lidé podle

hodnoty svých vlastností, a vytvořil by se tak nový, mnohem významnější jedinec, jenž by byl vhodný pro vyšší existenci. Poukazyval na to, že už samotný člověk je vlastně složeninou různých zvířat. „Vy i já,“ říkával a vždycky poplácal po hrudi nejdřív mě a potom sebe, „je tady máme všechny – opici, tygra, prase, slepici s mateřskými sklony, bojovného kohouta, ukázněného mravence. Všechno to najednou nosíme v sobě. Člověk budoucnosti bude tudíž vytvořen z mnoha lidí – bude mít odvahu jednoho, moudrost druhého a laskavost třetího.“

„Vezměte si například nějakého muže ze City,“ pokračoval ve svých úvahách, „třeba takového primátora. A přidejte k němu básníka, kupříkladu Swinburna. Ty dva zase smíchejte s takovým náboženským zanícencem, jakým je generál Booth. A rázem získáme člověka vhodného k vyššímu životu.“

Garibaldi a Bismarck by podle mého přítele vytvořili velmi dobrou směs, protože by se vzájemně korigovali. Pokud by bylo třeba, mohla by se tato směs okořenit extraktem z Ibsena. Domníval se, že irští politici by se dali skvěle smísit se skotskými duchovními a že oxfordští rektori by se dobře hodili k ženám spisovatelkám. Byl přesvědčen, že hrabě Tolstoj s několika rozdováděnými výlupky (tehdy jsme jim říkali frajeři) a ještě s nějakým humoristou – byl dokonce tak milý, že navrhoval přímo mě – by dohromady vytvořili něco přímo skvělého. Představoval si, že královna Alžběta je pravděpodobně vyhrazena – doufejme, že v daleké budoucnosti – spojení s Quidou. Když o té teorii mluvím já, zní to velmi podivínsky, ale když o ní vyprávěl on, rozhodně tomu tak nebylo. Můj starý přítel ji totiž bral natolik vážně, že jen málokdo z nás byl schopen se mu smát. I já jsem při několika příležitostech, kdy jsem ho poslouchal, zatímco jsme se za noci plné hvězd vraceli z práce a obvykle se zastavili na mostu Waterloo, abychom se pokochali kouzlem dlouhé řady světél na nábřeží – i já jsem téměř uvěřil, že jeho sny nejsou tak úplně nemožné.

Stačí se přece zamyslet nad světem, v němž žijeme, a napadne nás, že kdyby se tak půl tuctu z nás smísilo či svařilo dohromady – nebo se spojilo jiným nezbytným postupem – a něco by se z nás tímto způsobem vytvořilo, byl by to pro nás rozhodně zisk.

Copak sis, moje krásná čtenářko, nikdy nepomyslela, jakým báječným manželem by byl tenhle Petr dohromady s tamtím Pavlem a ještě třeba támhle s Honzou? Petr má vždycky dobrou náladu a je tak veselý, ale přesto máš pocit, že ve vážných životních chvílích bude přece jen něco postrádat. Byl by to roztomilý manžilek v době, kdy by ti bylo veselo, to ano, ale šla by sis k němu pro útěchu a sílu, až by ses ocitla v nesnázích? To tedy ne. Ve chvílích trápení by bylo dobré mít nablízku vážného a seriózního Pavla. Pavel, to je „báječný člověk“. Koneckonců je možná nejlepší z těch tří – je solidní, zásadový a spolehlivý. Jaká škoda, že je tak trochu obyčejný a nemá žádnou ctižádost. Tvoje přítelkyně, které nevědí, jaký v sobě skrývá poklad, by ti ho sotva záviděly. A manžel, kterého vám žádná dívka nezávidí – ten by ti asi sotva vyhovoval, že? Honza je zase chytrý a duchaplný. Ten to někam dotáhne. Jsi přesvědčená, že jednoho dne bude jeho žena pyšná na to, že nese jeho jméno. Jen kdyby nebyl tak sobecký! Jen kdyby měl větší pochopení!

Kdyby se však tito tři muži smíchali dohromady, nebo lépe řečeno jejich nejlepší vlastnosti – Petrova věčně dobrá nálada, Pavlova něžná síla a Honzova energičnost –, to by byl konečně muž, který by tě byl hoden!

Žena, kterou chtěl David Copperfield, byla Agnes i Dora v jedné osobě. Vyzkoušel je jednu po druhé, což už nebylo tak hezké. Miloval však skutečně Agnes, pane Dickensi, nebo měl jenom pocit, že by ji milovat měl? Prosím za odpuštění, ale o tom druhém Copperfieldově manželství mám jisté pochybnosti. No tak, pane Dickensi, čistě mezi námi, nebyl David, ta dobrá duše, občas z té Agnes, jež neměla nejmenší chybičku, trošku znuděný? Jistě mu byla skvělou manželkou. Ta nikdy neobjednala sud ústřic, aniž by

ho předtím otevřela. Nebylo by tedy nebezpečné pozvat domů na večeři Traddlese. Mohla by ho dokonce doprovázet Sophie s celou růžovou zahradou a Agnes by si jistě se vším poradila. Večeře by byla bezvadně připravena a naservírována a při jídle by se v ovzduší vznášel sladký Agnesin úsměv. Jenže co *po* večeři, až by si David a Traddles spolu sedli, aby si zakouřili, a ze salonu by se k nim dolů nesly tóny povznášející hudby, kterou by svatá Agnes hrála? Jistě by občas tajně pohlédli na prázdnou židli mezi nimi a viděli by smějící se tvář obklopenou kudrlinami kadeří – tvář velmi pošetilé ženy, za jejíž stvoření moudrý muž děkuje Bohu. Myslíte, že by si nepřáli, aby navzdory všemu nebyla jen stínem – aby vedle nich seděla žena z masa a kostí?

Ach vy pošetilí chytráci, kteří byste rádi přetvářeli lidskou přirozenost! Cožpak nevidíte, že je to nadlidské dílo dětinských rukou? Myslíte si snad, že ve spořádané domácnosti a prvotřídní konverzaci spočívá veškeré ustrojení člověka? Pošetilá Doro – ty, kterou utvářela mazaná kouzelnice příroda, jež ví, že slabost a bezmocnost jsou jako talisman vyvolávající v muži sílu a něhu – s těmi ústřicemi si, holčičko, nedělej přehnané starosti. A ani s tím nedovařeným skopovým. Dobré prosté kuchařky za dvacet liber ročně pro nás všechno tohle zařídí. A občas, když nám do cesty spadne nějaké nenadálé štěstí, se spolu navečeříme v nějaké levnější restauraci, kde to zvládnou ještě lépe. Tvým úkolem, moje milá, je naučit nás něžnosti a laskavosti. Udělej si ty své kudrliny, děvče. Z takových žen, jako jsi ty, se učíme moudrosti. Pošetilí chytráci se nad tebou ušklibají. Pošetilí chytráci by chtěli ze zahrady vytrhat neužitečné lilie a nepotřebné růže a nasázet na jejich místo užitečnou kapustu. Jenže Zahradník je moudřejší a stále vysazuje ty bláhové květinčky, které žijí jen krátkou dobu, zatímco pošetilí chytráci se neustále ptají na jejich účel.

Pokud jde, pane Dickensi, o Agnes, víte koho mi pokaždé připomene? Nebude vám to vadit, když vám to řeknu? Připomene

mi ženu, o které člověk čte. Abych byl upřímný, vůbec jí nevěřím. Nehovořím o Agnes jako takové, ale o typu ženy, který představuje – o dokonalé ženě, kterou známe z knížek. Ženy mají spoustu chyb, ale díky bohu mají také jednu ctnost, která je vyrovnává – žádná z nich není bez chyby.

Ale románová hrdinka? To je strašlivá dračice ctností. Ať nás, ubohé muže, ochraňuje samo nebe – i když si to možná nezasloužíme – před životem s románovou hrdinkou. Je samá duše, srdce a rozum, ale nikde kouska lidské přirozenosti, které by se člověk mohl chytit. Člověka až děsí, jak je její krása nepopsatelná. Odkud přichází? Kam jde? Proč nikdy nepotkáme ženu, která by jí byla podobná? Znam docela dost žen a rozhlížím se mezi nimi, abych našel její typ, ale nenacházím ho. Všechny ty ženy, které znám, jsou okouzlující a krásné. Nebylo by, milé dámy, vhodné, abych vám říkal, jak si vás vážím a jakou k vám chovám úctu. Vy samy byste byly první, kdo by s ruměncem ve tváři přerušil mé zanícení. Ani v mých očích se však, milé dámy, zdaleka nepřibližujete ženám, o kterých čtu. Pokud si smím dovolit vulgární výraz, tak s nimi nestojíte na jedné ulici. Mohu vzhlednout k vaší kráse a zachovat si rozum – ať už to pro mě má jakoukoliv hodnotu. Připouštím, že vaše řeči jsou neobyčejně inteligentní a duchaplné; vaše znalosti nesmírně široké a různorodé; vaše vzdělanost a kultivovanost téměř bostonská. Přesto však – ani nevím, jak to vyjádřit – nezáríte silou měsíčního úplňku jako románová hrdinka. Nevzbuzujete ve mně myšlenku, že jste jediné ženy na světě, za což vám děkuji. Vy – dokonce i vy – máte své vlastní povahy. Často se nemohu ubránit myšlence, že projevujete značný zájem o svoje šatstvo. Nebyl bych si tak zcela jist, zda-li nemícháte „svoje vlastní vlasy“ (víte, co tím myslím) s tím, co nosíte na hlavě. Ve vaší letoře je trocha marnivosti, náznak sobectví i špetka lenosti. Víím, že jste maličko nerozumné, lehce zbrklé a poněkud příliš náročné. Jste zkrátka, milé dámy, stejně jako my, potomci Adama a Evy. Jestli to víte, tak mi prosím řekněte,

kde se mohu setkat s tou vaší nadpřirozenou sestrou, se ženou, o níž čteme v románech. Ta nikdy nikoho nenechává čekat, protože si upravuje vlasy. Nikdy se nezlobí na ostatní v domě jenom proto, že nemůže najít své boty. Nikdy neplísni služebnictvo ani se neutruhuje na děti. Nikdy nepráská dveřmi a nikdy nežárlí na svou mladší sestru. A nikdy nepostává u vstupních dveří s žádným bratrancem – jenom s tím pravým.

Kde proboha schovávají ty ženy, o kterých člověk čte? Předpokládám, že na stejném místě jako tu krásnou dívku z uměleckých obrazů. Viděl jsi někdy, milý čtenáři, tu krásnou dívku z obrazu, nebo neviděl? Přeskakuje na svém koni šestinásobnou překážku a má ještě metr a něco k dobru. Ve stejném okamžiku se navíc otočí v sedle, aby něco s úsměvem zavolala na šaška, který pochopitelně stojí v příkopu na hlavě. Obvykle elegantně plave někde poblíž Dieppe za ranní mořské bouře. Její *baigneuse*¹ – obvykle ze šifonu a staré šité krajky – neztratila nic ze svých křivek. Starší dámy, které se koupou kolem ní, jsou celé mokré. Jejich vlhký oděv jim visí zplihle na končetinách. Dívka z uměleckého obrazu však skočí do vody a na hlavě se jí nerozvrkočí ani kudrlinka. Krásná dívka z uměleckého obrazu stojí zlehka na špičkách a odpaluje tenisový míček, jenž letí ve výšce téměř dvou metrů nad její hlavou. Krásná dívka z uměleckého obrazu udržuje špičku pramice v přímém směru, i navzdory silnému proudu a větru. *Ona* si nikdy nenamočí rukáv ani záda a na jejích polštářích se neobjeví ani kapka vody, *jí* bidlo nikdy neuvázne v bahně, když deset metrů od její lod'ky právě startuje parník a muž na něm hledí zcela jiným směrem. Krásná dívka z uměleckého obrazu bruslí ve francouzských botách s vysokými podpatky nakloněná nad ledem v úhlu čtyřiceti pěti stupňů a obě ruce má skryté v rukávníku. Nikdy sebou s výkřikem „au“ neprašťí na zem zadní částí těla, nohy metr od sebe. Krásná dívka

1 Koupající se. Pozn. red.

z uměleckých obrazů se během vrcholné sezóny řítí na tandemu po Piccadilly rychlostí osmnáct mil za hodinu. Jejího průvodce nikdy nenapadne, že přišel čas, aby se konečně otočil a naskočil do vozu. Krásná dívka z uměleckých obrazů jede na kole městem, v němž je právě trh. Veze koš plný vajec a usmívá se napravo i nalevo. Nikdy nenarazí do krávy, když jí těsně předtím upadla řídítka. Krásná dívka z uměleckých obrazů chodí lovit pstruhy v síťovaných punčochách. Stojí v žáru slunce a ve vlasech má kytičku petrklíčů pokrytých rosou. A pokaždé když ladně nahodí vlasec, vytáhne lososa. Nikdy se celá vlascem nepřipoutá ke stromu a nikdy nezachytí háčkem psa. Nikdy nepřijde domů celá promáčená a protivná, aby vám sdělila, že chytila šest ryb, ale všechny je zase pustila, protože měly jenom dvě nebo tři libry a nestálo za námahu, brát je s sebou. Krásná dívka z uměleckých obrazů hraje kroket jednou rukou a vypadá, jako by si hru nesmírně vychutnávala. Nikdy se nepokouší náhodně odkopnout míček do výhodné pozice, když se nikdo nedívá, a nikdy netvrdí, že se trefila do branky, když velmi dobře ví, že tomu tak nebylo.

Dívka na obraze je dobrou a všestrannou sportovkyní. Jediné, na co si u ní mohu stěžovat, je to, že člověk kvůli ní není spokojen s dívkou, která žije mimo obraz – s dívkou, která si plete pramici s rotující kácou, takže když přistáváte, máte pocit, že jste strávili den v Biskajském zálivu. S dívkou, jež vás každou chvíli omráčí silným koncem bidla, která nebruslí s rukama v rukávníku, ale vyhazuje je směrem k nebi a křičí „jedu“ – a skutečně jede, přičemž si dává záležet na tom, abyste jel s ní. S dívkou, která, když se jí snažíte vyčistit šaty kartáčem a pokoušíte se ji utěšit, vám rozhořčeně vysvětluje, že kůň objel ten roh příliš prudce a vůbec si nevšiml patníku. S dívkou, jejíž účes mořská voda ne a ne vylepšit.

Nemůže být o tom pochyb – tu dobrou ženu z románů schovávají tam, kde také schovávají krásnou dívku z uměleckých obrazů.

To vás nikdy nenapadlo, *Messieurs les Auteurs*², že nás mimořádně znepokojujete? Že nás rozčilujete těmi ženskými, které jsou směsí Venuše, svaté Cecílie a Elizabeth Fryové! Proč o nich tak barvitě píšete ve svých knihách? To od vás není příliš hezké. Vy přece musíte znát ženy, jimiž musíme vzít zavděk.

Nebyli by muži a ženy snad šťastnější, kdyby se vzájemně tak neidealizovali? Milá mladá dámo, ubezpečuji vás, že si vůbec nemáte nač stěžovat osudu. Přestaňte vzpínat ruce a rozhrňte ten stažený závěs. Jack je přesně tak dobrý, jak si zasluhujete – zbavte se přehnaných tužeb. Sir Galahad? Moje milá, sir Galahad jezdí na svém oři a bojuje v krajině, která se nachází někde daleko za západem slunce, velmi daleko od tohoto malého hlučného kousku země, kde vy i já trávíme spoustu času tlacháním, flirtováním, nošením hezkého oblečení a návštěvami divadelních představení. Kromě toho musíte mít na paměti, že sir Galahad byl starým mládencem, což bylo od něj jako od idealisty nanejvýš moudré. Váš Jack není vůbec špatným rytířem, vzhledem k tomu, jak rytíři vypadají v dnešním nepřliš idylickém světě. Je spolehlivý a poctivý a nedělá zbytečné pózy. Připouštím, že není nikterak výjimečný, ale zkoušela jste někdy, moje milá, žít s výjimečným mužem? Ano, v salonu je velmi milý a také se o něm velmi dobře čte ve společenských žurnálech – *tam* také najdete většinu jeho dobrých vlastností. Radím vám dobře: Nesnažte se ho poznat příliš zblízka. Spokojte se s Jackem a děkujte Bohu, že není horší. My muži nejsme žádní světci – žádný z nás. A obávám se, že naše krásné myšlenky se spíš projevují v poezii, kterou píšeme, a nikoliv v činech. Bílých rytířů s čistou duší a hrdinským srdcem, jejichž život je zasvěcen vznešeným snahám, tady u nás příliš mnoho nežije. Pár jich to vyzkoušelo a svět – tedy vy i já, neboť z nás se svět skládá – je obvykle umořil hladu a vy-pískal. Nyní už jich opravdu mnoho nezbylo. Domníváte se, že

2 Páni autoři. Pozn. red.

byste chtěla být manželkou jednoho z nich, kdyby vám ho nakonec někde našli? Chtěla byste s ním bydlet ve dvou zařízených pokojích v Clerkenwellu a zemřít s ním na tvrdé posteli? Za sto let mu postaví pomník a vás možná budou uctívat jako manželku, která s ním sdílela jeho utrpení. Máte pocit, že jste na to dostatečně silná? Pokud ne, děkujte osudu, že jste si ke svému vlastnímu použití zajistila jednoho z nás *nevýjimečných* mužů, který když nic jiného, tak vás má rád. Ani vy totiž nejste výjimečná.

I v nás obyčejných mužích je něco dobrého. Stačí to pouze najít. Nejsme tak nezajímaví, jak si myslíte. I ten váš Jack, který tak zbožňuje svou večeri a mluví s vámi ukrytý za plachtou sportovních novin – ano, souhlasím, není nikterak zajímavý, když sedí v lenošce a chrápe –, ale i on, věřte nebo nevěřte, má v sobě rysy slavného hrdiny, jež by se projevily, kdyby byl k němu osud laskavější a vyburcoval ho z té jeho pohodlnosti.

V široké vestě doktora Jekylla nežily jen dvě osobnosti, ale tři. Neskrýval v sobě jenom Hyda, ale ještě dalšího muže, jenž byl větší než Jekyll – muže, který měl stejně blízko k andělům jako Hyde k démonům. Dobře živení muži ze City, městští floutci, venkovští balíci, apatykáři i zloději – ti všichni v sobě skrývají hrdinu, který by se objevil, kdyby se sochař Osud býval rozhodl a použil své dláto. Na té malé cuchtě, které jsme si někdy všimli, protože často procházíme zadní částí dvora, nebylo nic, čím by byla výjimečná. Obzvlášť čistotná nebyla a občas mluvila velmi hrubě. Byla to jenom další z těch holek, co vyrostly na ulici – takže pozor, aby se o ní neotřely šatečky našich dětí.

Jednou ráno nám o ní řekne něco víc okresní ohledavač mrtvol, který obecně vzato není sice sám básníkem, ale mistrovsky dokáže objevovat poezii v hromadách odpadků, kde by to nikdo nečekal. Vydělávala šest šilinků týdně a z nich živila svou matku upoutanou na lůžko a tři mladší sourozence. Byla zároveň hospodyní, chůvou, matkou a živitelkou. Ano, *mimo* románový svět existují hrdinky.

Toho hulváta Petra tedy vyznamenali Viktoriíným křížem? Prý vyběhl z úkrytu v dešti kulek a zachránil prostřílenou vlajku. Kdo by si to do toho Petra pomyslel? Člověk měl vždycky dojem, že vesnická krčma bude jediným cílem jeho životního snažení. Petr dostal příležitost a my zjišťujeme, jaký doopravdy je. K Pavlovi osud tak laskavý nebyl. Byl to darmošlap – říká se, že pil a mlátil svou ženu. Šup s ním do hlíny. Jsme rádi, že jsme se ho zbavili. Nebyl vůbec k ničemu. Ale jsme si tím jisti?

Příznějme si, že jsme všichni hříšníci. Ti z nás, kteří se nebojí zkoumat sami sebe, dobře vědí, že jsme schopni každé mrzkosti a špatnosti pod sluncem. Mohou za to jenom náhodné okolnosti a prospěšná bdělost strážníka, že o našich možnostech páchat různé zločiny víme pouze my sami. Když jsme však uznali, že v sobě skrýváme zlo, uznejme také, že jsme schopni i šlechetnosti. Mučedníci, kteří neohroženě čelili smrti a týrání kvůli svému svědomí, byli podobnými lidmi, jakými jsme my. I oni měli své stinné stránky. Stejně jako my i oni bezpochyby často neuspěli v drobných zkouškách všedního života.

Žádný výkvět lidstva to rozhodně nebyl. Mnozí z nich byli zloději a vrazi, mnozí žili zlem a konali zlo. Ale také v nich dřímala šlechetnost a jejich den nakonec přišel. I mezi nimi určitě byli lidé, kteří při prodeji podváděli své bližní, muži, kteří bili své manželky, a sobecké pomlouvačné ženy. V lehčích časech by o jejich ctnosti nevěděl nikdo jiný než jejich Stvořitel.

V každém věku a v každé době, kdykoliv a kdekoliv osud vyzval muže a ženy, aby se chovali statečně, lidské přirozenosti na to bylo vždycky dostatek. Byli to ale ubožáci, ti francouzští aristokraté, kteří se dostali do spárů vlády teroru – jejich život byl samá zbabělost, sobectví a chamtivost. Dokonce i v nich však určitě bylo nějaké dobro. Když přišli o všechny ty maličkosti, které ve svých maličkých životech považovali za nanejvýš důležité, a když se ocitli tváří v tvář tvrdé realitě – tehdy se i oni chovali statečně. Ten ubohý úskočný

Karel I., v ulitě své slabosti a pošetilsti... Nakonec však hluboko uvnitř nalezneme skutečného džentlmena.

Rád poslouchám historky o malosti velkých mužů. Rád myslím na to, že Shakespeare měl rád svou skleničku. Dokonce zbožňuji historku o té poslední orgiastické pitce s jeho přítelem Benem Jonsonem. Možná ta historka není pravdivá, ale já doufám, že ano. Rád na něj myslím jako na pytláka a darmošlapa, kterého pranýřoval místní učitel a napomínal ho tehdejší místní smírčí soudce. Rád si představuji, že Cromwell měl na nose bradavici, protože díky této představě se cítím spokojenější se svým vzhledem. Rád myslím na to, jak na židle pokládal cukrovinky, aby si vybraně oděné dámy zničily své šaty, a vidím ho, jak se celý otrásá smíchy jako nějaký Honza z East Endu, který o sváteční den na někoho z legrace cákne špinavou vodu. Rád čtu o tom, že Carlyle hodil po své ženě kusem slaniny a občas se směšně rozčílil kvůli nějaké nepatrné nepřímnosti, nad kterou by se člověk vyrovnané mysli jenom usmál. Myslím na těch padesát pošetilstí, které každý týden vyvedu já, a říkám si: „I já jsem literát.“

Rád si někdy říkám, že i Jidáš se někdy musel chovat ušlechtilé. Nastaly jistě chvíle, kdy byl ochoten položit za svého mistra život. Možná i jemu před koncem jeho cesty vytanula na mysli vzpomínka na hlas pravící: „Tvé hříchy jsou ti odpuštěny.“ Dokonce v Jidášovi muselo být dobro.

Ctnost bývá skryta jako zlato v křemenu – není jí příliš mnoho, a abychom ho z něho získali, musíme vynaložit spoustu úsilí. Příroda však, jak se zdá, je toho názoru, že jí stojí za to utvářet tyto obrovské neužitečné kameny, jestliže v nich může ukrýt své vzácné kovy. Totéž možná platí pro lidskou přirozenost. Nestará se o spoustu zbytečné strusky, pokud z ní může drcením a čištěním získat trochu zlata, jež stačí na to, aby se jí tím splatila dřina světa. Lámeme si hlavy tím, proč vynakládá takovou námahu, aby ten kámen stvořila. Proč nemohou valouny zlata ležet všude na povrchu.

Jenže její plány jsou pro nás tajemstvím. Možná že ten křemen má nějaký důvod. Možná že má nějaký důvod i zlo a pošetilsto, jež jsou protkány drobnými žilkami ctnosti, které nepozorné oko nevidí.

Ano, je pravda, že kamene je mnohem víc, ale zlato je tam také. Žádáme, aby bylo ohodnoceno. Toho zla, co je v člověku, to se nedá ani vylíčit. Jsme bídáci mezi bídáky, jsme malí zlí lidé. Ale jsme také šlechetní. Když na sebe naskládáš cihly našich hříchů, postavíš věž, jež udeří na nebeskou bránu a bude žádat o odplatu. Přesto jsme šlechetní – máme v sobě šlechetnost a ctnost, jichž nepokoušení andělé možná ani nedosáhnou. Zaznamenané dějiny lidstva jsou jedním dlouhým líčením krutosti, falešnosti a útisku. Myslíte, že náš svět by se až dodneška otáčel kolem slunce, kdyby neexistovalo nic jiného než zaznamenané dějiny? Sodomu by Bůh ušetřil, kdyby se mezi jejími hradbami našlo deset spravedlivých. Svět obvykle bývá svými spravedlivými zachraňován. Dějiny je však nevidí – jsou jako noviny, zprávy o nehodách. A podle nich posuzujete život? Potom tedy jistě budete věřit, že skutečným chrámem boha Hymena je rozvodový soud. Že lidé se dají rozdělit pouze na dvě skupiny – na četníky a na zloděje. Že všechny vznešené myšlenky nejsou ničím jiným než frázemi politiků. Dějiny vidí jen ničivé požáry a neberou vůbec v úvahu vlídný oheň planoucí v krbech. Dějiny zaznamenávají špatnost, ale trpělivosti snášející utrpení a hrdinskému úsilí, které pomalu a tiše špatnost zahlazují podobně jako příroda, jež znovu odívá zelení zem zpustošenou krutou zlobou – těm nevěnují jediný pohled. I v dobách krutosti a útisku – jež bohužel vůbec ještě nejsou minulostí – museli žít muži a ženy s dobrotivým srdcem, kteří léčili svou pomocí a soucitem rány, na něž by svět býval umřel. Po zloději, který projíždí za řinčení mečů a ostruh, přichází dobrý Samaritán, který sedí na svém oslíku. Pyramida lidského zla – Bůh nám pomoz – se zvedá vysoko a téměř zastíňuje slunce. Záznam dobrých lidských skutků je však zapsán ve smíchu dětí, v záři očí milenců, ve snech mladých lidí – nikdy neskončí v zapomnění.

Požáry útisku sloužily jako pochodně, ukazující nebesům hrdinství, které člověk v sobě nosí. Z půdy tyranie vyrostla schopnost oběti a odvaha k Pravdě. Krutost? Vždyť je to jen odporná mrva, která už připravuje půdu pro květiny něžností a milosrdenství! Celé věky na sebe vrískají nenávist a zloba, ale hlasy lásky a útěchy neexistují o nic méně, i když mluví jen šepem se rty u našich uší.

Ach, učinili jsme mnoho zlého – vy nebesa jste toho svědkem – ale učinili jsme i mnoho dobrého. Žádáme spravedlnost. Pokládali jsme životy za své přátele –, nikdo nemá větší lásku než ten, kdo položí život za své přátele. Umírali jsme pro pravdu – pro pravdu, která se nám zdála být pravdou. Činili jsme ušlechtilé skutky. Žili jsme ušlechtilé životy. Utěšovali jsme usouzené. Pomáhali jsme slabým. Naše životy byly samý pád a ve své zaslepenosti jsme udělali nejeden nesprávný krok. Přesto jsme stále usilovali. Kvůli celé té armádě spravedlivých a věrných mužů, kvůli nesčetnému množství trpělivých, milujících žen, kvůli těm milosrdným a prospěšným, kvůli tomu dobru, které v nás leží skryto – kvůli tomu všemu k nám buď milostivý, ó Pane.

O lidském rodičovství

Byl to jenom kus rozbitého skla. Podle tvaru a barvy bych řekl, že za svých šťastnějších dnů bylo součástí levné lahvičky na voňavku. Jak tak osamoceně leželo na trávě a svítilo na něj ranní slunce, vypadalo bezpochyby nádherně. Přilákalo jeho pozornost.

Natáhl hlavu a podíval se na něj pravým okem. Potom kolem něj přehopsal a podíval se z druhé strany levým okem. Obojímu pohledu se zdál být stejně přitažlivý.

Rozumí se samo sebou, že to byl nezkušený mladý havran. Starší pták by se na takovou věc jen letmo podíval a nechal by ji být. Člověk by si pomyslel, že by mu vlastní instinkt mohl napovědět, jaká by to byla chyba tahat do hnízda kousek rozbitého skla. Jeho třpyt ho však přitahoval natolik mocně, že nemohl odolat. Skoro bych věřil tomu, že někdy někde v jeho rodokmenu došlo k jakési *mesalianci*, nebo ještě k něčemu horšímu. Možná trocha stračí krve? Člověk přece ví, jaký mají straky charakter, nebo spíše ví, že žádné nemají. A takové věci se přece dějí. Nebudu však dál tyhle myšlenky rozvíjet. Jen navrhuji jisté možné vysvětlení – to je všechno.

Přihopsal blíž. Není tento blyštivý střípek duhy jen sladkou iluzí, nádhernou vizí, jež bledne, když se k ní přiblížíme, což je natolik typické, že se to v životě havranů stává až nepochopitelným? Prudce vyrazil kupředu a tůknul do něho svým zobákem. Ne, byl skutečný. Byl to takový krásný kus střepu zeleného skla, jaký si jen havran novomanžel může přát – jen ho sebrat! *Ona* z něho určitě bude mít radost. Ten pták to myslel dobře. Už z jeho ocásku, jenž směřoval svisle vzhůru, bylo patrné seriózní úsilí, které však bylo namířeno nesprávným směrem.

Obrátil ho zobákem. Tohle se špatně ponese. Je to samá hrana. Nakonec se mu však podařilo vzít sklo pevně do zobáku, a aby se

s ním jiný pták nezačal přít o jeho vlastnictví, ihned s ním rychle odletěl pryč.

Druhý havran, který všechno sledoval z větve lípy, zavolal na třetího, jenž právě přelétal kolem. I s mojí omezenou znalostí jejich jazyka mi připadalo celkem snadné konverzaci sledovat. Její význam byl tak zřejmý!

„Izachare!“

„Bud' zdrav!“

„Co ty na to? Zebulan našel kousek rozbité lahve a chce si s tím vystlat hnízdo.“

„To snad ne!“

„No na mou duši. Vždyť se na něj podívej. Táhle letí a má ho v zobáku.“

„No, to mě...!“

A oba vyprsknou smíchy.

Jenže Zebulan si jich nevšímá. Jestli jejich rozhovor zaslechl, určitě si řekl, že oba jenom žálí. Namířil si to přímo ke svému stromu. Stál jsem u okna s tváří na skle, takže jsem ho mohl sledovat. Hnízdo si staví na místě, jemuž říkáme jilmy u výběhu – je to havraní sídliště, které se začalo stavět teprve vloni, ale rychle se rozvíjí. Chtěl jsem vědět, co mu jeho žena řekne.

Nejdřív neříkala vůbec nic. Sklíčko opatrně položil na větev poblíž rozestavěného hnízda a ona natáhla hlavu, aby se na ně podívala.

Pak se mu podívala do očí. Asi minutu ani jeden z nich nepromluvil. Všiml jsem si, že situace začíná být dost napjatá. Když nakonec otevřela zobák, hovořila tlumeně a v jejím hlase byla patrná určitá vyčerpanost.

„Co to má být,“ otázala se.

Její reakce ho zjevně zmrazila. Jak už jsem vysvětlil, je to nezkušený mladý havran. Je jasné, že ona je jeho první manželkou a on k ní pociťuje jistou nábožnou úctu.

„No, já přesně nevím, jak se to jmenuje,“ zní jeho odpověď.

„Aha.“

„Nevím, ale je to krásné, ne?“ dodal a pokoušel se přesunout sklíčko na místo, kde by na něj mohlo dosáhnout slunce. Bylo zjevné, jak si musel sám přiznat, že ve stínu střep ztrácí mnoho ze svého kouzla.

„Ale ano, velmi krásné,“ odvětila. „A možná mi taky sdělíš, co s ním hodláš dělat.“

Z této otázky se cítí ještě víc nesvůj. Stále silněji v něm narůstá pocit, že tahle věc nebude mít takový úspěch, jaký předpokládal. Bude nutné postupovat opatrně.

„Větvička to pochopitelně není.“

„To vidím taky.“

„Víš, hnízdo je skoro samá větvička a tak jsem uvažoval...“

„Tak ty jsi uvažoval.“

„Ano, miláčku. Uvažoval jsem – pokud si ovšem nemyslíš, že je to příliš okázalé – napadlo mě, že bychom ho mohli někam dát.“

Na to se ona rozzuří.

„Vážně? A určitě sis myslel, že je to dobrý nápad. Vypadá to, že jsem se vdala za prvotřídního idiota. Jsi pryč dvacet minut a přineseš kus rozbitého skla s osmi hranami. A ještě si myslíš, že bychom ho ,mohli dát‘ do hnízda. Ty bys snad chtěl, abych na něm celý měsíc vysedávala. Máš asi dojem, že by z něj byla hezká postýlka pro děti. Nenapadlo tě, že až příště odletíš, mohl bys klidně najít krabičku ozdobných jehlic. Budou vypadat nádherně, až je ,někam dáme‘, nemyslíš? Klid‘ se mi z cesty. Dodělám to hnízdo sama.“ Je s ním pokaždé hotová raz dva.

Uchopila tu věc, která způsobila tolik zlé krve – byl to docela těžký kus skla – a vši silou ho hodila dolů ze stromu. Slyšel jsem, jak proletělo skleníkem na okurky. To už je tento týden sedmá rozbitá skleněná tabulka. Ten párek nahoře ve větvích je vůbec ze všech nejhorší. Plán jejich stavby je tím nejvýstřednějším a nejpošetilejším,

o kterém jsem kdy slyšel. Tahají nahoru desetkrát víc stavebního materiálu, než vůbec mohou využít. Máte dojem, že chtějí postavit nájemní dům a pronajímat ho ostatním havranům. Když pak něco z toho nepotřebují, znovu to odhodí na zem. Dovedete si představit, že bychom takhle stavěli my? Dejme tomu, že lidský manželský pár začal stavět svůj dům třeba na náměstí Piccadilly Circus. A předpokládejme, že manžel celé dny neustále nosí nahoru po žebříku cihly, které jeho manželka na sebe pokládá, a nikdy se jí nezeptá, kolik jich vlastně potřebuje a jestli si náhodou nemyslí, že už jich přinesl dost. Zcela nesmyslně pořád shromažďuje materiál a nosí nahoru každou cihlu, která se mu dostane do ruky. A představme si, že nastane večer a oni se rozhlédnou kolem sebe. Když zjistí, že na lešení leží zhruba tak dvacet fůr nepoužitých cihel, začnou je házet dolů na Waterloo Place. Určitě by se dostali do pěkných potíží. Jistě by si někdo chtěl s nimi o tom promluvit. Jenže právě tohle ti ptáci dělají a nikdo jim k tomu neřekne ani slovo. Určitě mají nějakého prezidenta. Bydlí sám ve větvích tisu před okny salonu. Zajímalo by mě, k čemu ten prezident vůbec je. Právě na takové záležitosti by měl přece dohlédnout. Přál bych si, aby jednou večer, když ti dva ptáci uklízejí, někde dole vyhrabával červy – možná že by s tím potom něco udělal. Já jsem učinil všechno, co bylo v mých silách. Házel jsem na ně kameny, které, jak to tak příroda určila, se opět vracely na zem a porozbíjely ještě mnohem víc skla. Pálil jsem na ně z revolveru, ale oni mé jednání začali považovat za pouhý projev veselosti a možná si mě spletli s Arabem na poušti, který, jak jsem se dozvěděl, přesně takhle jedná ve chvílích hlubokých emocí. Odlétli pouze do bezpečné vzdálenosti, aby mě mohli pozorovat. Bezpochyby mě považovali za velmi slabého účinkujícího vzhledem k tomu, že jsem mezi každým výstřelem netančil a hlasitě nevykřikoval. Nemám žádné námitky proti tomu, že si tam staví hnízdo, ale mohli by stavět s větší uvážeností. Přál bych si, aby s nimi promluvil někdo, komu by věnovali větší pozornost.

Večer je můžete slyšet, jak probírají záležitost přebytku svých zásob.

„Odpočiň si,“ říká on, když se blíží nahoru s posledním nákladem. „Vyčerpáš se.“

„Opravdu se už cítím trochu utahaná,“ přisvědčuje mu, zatímco vyskakuje z hnízda a narovnává si záda.

„Určitě ti taky muselo trochu vyhládnout,“ dodává on se soucitem v hlase. „Já sám mám hlad jako vlk. Odfajfkujeme si to a padla.“

„Co uděláme se vším tím materiálem,“ ptá se, zatímco si upravuje pírk. „Neměli bychom to tu nechávat. Vypadá to strašně neupraveně.“

„Hned se toho zbavíme,“ slibuje on. „Za vteřinku je to dole.“

Aby mu pomohla, bere do zobáčku klacík a chystá se ho pustit dolů na zem. Vyrazí k ní a vezme jí ho.

„Tohohle je škoda,“ vykřikne. „Je přímo báječný. Uvidíš, jak jím trefím toho dědka.“

A to také učiní. Co si o tom myslí ten zahradník, už ponechám na vaší představivosti.

Posuzujeme-li havraní rodinu podle jejího uspořádání, údajně je, co se týče inteligence, hned druhá po člověku. Soudě podle inteligence, kterou projevují členové jistých lidských rodin, s nimiž jsem se dostal do styku, docela tomu věřím. To, že havrani mluví, vím téměř jistě. Každý, kdo stráví půl hodiny pozorováním jejich hnízdiště, musí být o tom přesvědčen. Nechci tvrdit, že ten hovor je vždycky velmi moudrý a duchaplný, ale do určité míry určitě moudrý a duchaplný je. Jeden můj známý, mladý Francouz, který navštívil Anglii, aby studoval jazyk, mi řekl, že během prvního společenského večera v Londýně získal dojem, že se ocitl ve voliéře plné papoušků. Později, když už začal rozumět, pochopitelně rozpoznal vybroušenost a hloubku hovorů průměrného londýnského salonu, ale takhle to prostě na něj v době, kdy nerozuměl angličtině, zapůsobilo. Když posloucháme povyk v hnízdišti havranů, je to do

značné míry stejný zážitek. Ta konverzace nám připadá nesmyslná, ale samotní havrani by ji pravděpodobně označili za brilantní.

Znám jednoho misantropa, který téměř vůbec nechodí do společnosti. Jednou jsem s ním na toto téma hovořil. „A proč bych měl chodit?“ otázal se. „Znám řekněme tucet mužů a žen, s nimiž je radost mluvit. Mají vlastní názory a nebojí se je vyslovit. Tříbit si mozek s takovými lidmi je vzácný a skvělý zážitek a já děkuji Bohu za to, že jsou mými přáteli. Pro můj volný čas mi to však stačí. Co víc bych si mohl přát? Co je to ta ‚společnost‘, kvůli které naděláte tolik povyku? Vyzkoušel jsem ji, a připadá mi neuspokojivá. Co to vlastně ta společnost je, když se na ni podíváme zblízka? Nějaká osoba, již sotva znám a která sotva zná mě, mě pozve takzvaně ‚domů k sobě‘. Nastane večer, denní díl práce už mám za sebou a jsem po večeři. Navštívil jsem už divadlo či koncert, nebo jsem strávil příjemnou chvíli se svým přítelem. Nejradši bych šel okamžitě do postele, ale dám se trochu dohromady, obleču se a vyrazím směrem k dotyčnému domu. Zatímco si v hale sundávám klobouk a svlékám kabát, vstoupí nějaký muž, s nímž jsem se před několika hodinami seznámil v klubu. Nemám o něm valného mínění a on na mě má pravděpodobně velmi podobný názor. Nesdílíme žádné podobné myšlenky, ale protože je nutné hovořit, řeknu mu, že je dnes večer teplo. Možná že dnes večer teplo je, ale možná také není. V každém případě se mnou souhlasí. Ptám se ho, jestli pojede do Ascotu. Je mi úplně jedno, jestli do Ascotu pojede, či nikoliv. Odvětlí, že se ještě tak úplně nerozhodl, ale zeptá se mě, jakou šanci má Květ vášně oproti Zlatáku. Víím, že by za můj názor nedal ani pětník – a byl by taky blázen, kdyby to udělal –, ale já si lámu hlavu, abych mu nějak odpověděl, jako kdyby měl na moji radu vsadit své poslední kalhoty. Dojdeme do prvního patra a každý z nás je rád, že se může toho druhého zbavit. Zahlédne mě hostitelka. Vypadá unaveně a ustaraně – bylo by jí určitě líp v posteli, jenomže to ona neví. Sice se sladce usmívá, nicméně je zjevné, že nemá nejmenší představu,

kdo vlastně jsem, a čeká, že jí sluha moje jméno napoví. Šeptám mu ho do ucha. Možná že rozuměl, možná ne – to není vůbec podstatné. Pozvali dvě stě čtyřicet hostů, z nichž přibližně pětasedmdesát znají od pohledu. Pokud jde o ostatní, každý kolemjdoucí, který je schopen, jak se na divadelních pozvánkách praví, „přijít ve společenském oděvu a chovat se jako gentleman“, by se sem tak jako tak hodil. Někdy opravdu uvažuji nad tím, proč si vůbec lidi dělají starosti s pozvánkami a vyhazují za ně peníze. Vyvolávač na ulici by všechno zařídil stejně tak dobře: „Paní Tompkinsová zve k sobě domů na posezení. Dámy a pánové mohou vstoupit po předložení svých navštívenek. Odpolední oděv podmínkou.“ Lidé si přejí dav. A pokud jde o jedince, kteří ho tvoří, tak z hlediska společnosti přece není žádný rozdíl mezi dvěma muži oblečenými do černých kabátů.

Vzpomínám si, že jsem byl jednou pozván na večírek do jednoho domu na Lancaster Gate. S tou ženou jsem se předtím setkal na jakémsi pikniku. Podle těch zelených šatů a slunečníku bych ji možná býval podruhé poznal. Kdyby byla oblečena v něčem jiném, tak zřejmě nikoliv. Můj drožkář mě dovezl do domu, který stál naproti a rovněž se v něm konal nějaký večírek. Všem nám to bylo úplně jedno. Hostitelka – nikdy jsem se nedozvěděl její jméno – prohlásila, že je ode mě hezké, že jsem přišel, a odtáhla mě k nějakému ministru pro kolonie (nezachytil jsem jeho jméno a on nezachytil moje, což nebylo nic neobvyklého, když ho nevěděla ani moje hostitelka). Zašeptala mi, že odněkud přijel – odkud, to přesně nevěděla –, a to hlavně proto, aby se seznámil se mnou. Asi v polovině večírku jsem náhodou zjistil svůj omyl, ale usoudil jsem, že je už příliš pozdě něco někomu říkat. Setkal jsem se s několika lidmi, které jsem znal, snědl s nimi lehkou večeři a odešel pryč. Druhý den odpoledne jsem narazil na svou pravou hostitelku – tedy na onu dámu, která měla být mou hostitelkou předešlého dne. Přepjatě mi děkovala, že jsem jí a jejím přátelům obětoval předešlý večer. Prohlásila, že ví, jak zřídk

chodím do společnosti, a proto ještě více ocenila moji laskavost. Sdělila mi, že manželka toho brazilského ministra jí řekla, že jsem ten nejchytřejší muž, s kterým se kdy setkala. Často mě napadá, že bych se rád s tím mužem sešel a poděkoval mu, ať už to byl kdokoliv.

Možná že však sluha vysloví moje jméno správně a hostitelka mě skutečně pozná. Usmívá se i praví, jak hrozně se bála, že nepřijdu. Naznačuje, že všichni ostatní hosté jsou ve srovnání se mnou jen pírký na jejích vahách radosti. I já se usmívám na oplátku a uvažuji, jak vlastně vypadám, když se usmívám. Nikdy jsem neměl odvahu podívat se na svůj vlastní úsměv do zrcadla. Všímám si společenského úsměvu jiných mužů a příliš mě to neuklidňuje. Když mám něco říct já, mumlám něco v tom smyslu, že by mě ani nenapadlo na tenhle večer zapomenout, a pokouším se naznačit, že se na něj těším už celé týdny. Několik mužů v tomto umění vyniká, ale to je jen malé procento a já se bez jakékoliv samolibosti nepovažuji za většího pošetilce, než bývá průměrný muž. Protože nevím, co jí mám ještě říct, oznamuji jí, že je dnes večer teplo. Šibalsky se pousměje, jako by v té poznámce byl skryt nějaký bonmot, zatímco já se vzdaluji a neskonalé se za sebe stydím. Mluvit jako idiot, když idiot opravdu jste, nepřináší žádné znepokojení. Ale chovat se jako idiot, když člověk má dostatek rozumu na to, aby poznal, že se jako idiot opravdu chová, je velmi nepříjemné. Schovávám se v davu a možná náhodou potkám ženu, které jsem byl před třemi týdny představen v galerii. Nevím, jak se jmenuje, a ona neví, jak se jmenuji já, ale oba se tam cítíme osamělí a tudíž takzvaně konverzujeme. Pokud půjde o obyčejný typ ženy, zeptá se mě, jestli stále ještě chodím k Johnsonům. Sděluji jí, že nikoliv. Chvilku mlčky stojíme a oba přemýšlíme, co si ještě máme říct. Táže se mě, jestli jsem byl předevčírem u Thompsonů. Opět jí sděluji, že nikoliv. Začínám se cítit sám se sebou nespokojený, že jsem u Thompsonů nebyl. Snažím se jí to oplátit a ptám se, jestli jde příští pondělí k Brownům. (Žádní Brownovi neexistují, takže nutně musí říct, že ne.) Nejde

k Brownům a tón jejího hlasu napovídá, že na Brownových lpí jakési společenské stigma. Otážu se jí tedy, jestli se už byla podívat v Barnumově cirkuse. Nebyla, ale půjde tam. Sděluji jí své dojmy z Barnumova cirkusu, které jsou přesně tytéž, jako dojmy kohokoliv jiného, kdo toto představení viděl.

Pokud však budu mít štěstí, půjde možná o takzvanou bystrou ženu a její konverzace bude nepřetržitou palbou škodolibých poznámek na účet každého, koho zná, a úšklebků na účet každého, koho nezná. Vždycky mi připadá, že já sám bych mohl vytvořit lepší ženu z lahve octa a krabičky špendlíků za jednu penny. Než se člověk dostane ze spárů takové ženy, trvá to přinejmenším deset minut.

I když člověk na takovém shromáždění potká skutečného muže či ženu z masa a krve, není čas nebo vhodné místo na skutečnou konverzaci. A pokud jde o pouhé stíny – který člověk se zdravým rozumem by si s nimi vyčerpával jedinou mozkovou buňku? Vzpomínám si na jednu debatu týkající se Tennysona, který se stal oblíbeným společenským tématem. Ten nejtupější a nejnudnější pitomec, s kterým jsem se kdy setkal, vyprávěl, jak jednou při večeři vedle Tennysona seděl. Připadal mi jako velmi nezajímavý člověk,‘ svěřil se nám. ‚Za sebe neměl vůbec co říct – vůbec nic.‘ Velmi rád bych najeden večer vzkřísil doktora Samuela Johnsona a poslal ho najeden z těch večírků ‚u nás‘“.

Jak jsem už vysvětlil, můj přítel je uznávaným misantropem. Člověk však jeho názory nemůže odmítnout jako zcela neopodstatněné. Je nutno připustit, že v tom, jak společnost touží po společnosti, je jistá záhada. Jednoho dne jsem stál uprostřed davu v jakémsi domě na náměstí Berkeley a pokoušel se proktestit si cestu do jídelny. Jedna urččená a vyčerpaná dáma, která se nacházela několik metrů přede mnou, se drala stejným směrem.

„Proč vlastně na taková místa chodíme,“ poznamenala směrem ke svému společníkovi, „a pereme se o jídlo za osmnáct pencí jako dav o státním svátku?“

„Chodíme sem, abychom mohli říct, že jsme tu byli,“ odpověděl muž, kterého jsem odhadl na filozofa.

Jednou večer jsem potkal pana A. a pozval jsem ho v pondělí k sobě na večeři. Nevím, proč pana A. k sobě na večeři vůbec zvů, ale jednou za měsíc to vždycky udělám. Je to nezajímavý člověk.

„Nemůžu,“ prohlásil, „musím totiž na večeři k B. Bude to otrava. Nesmírná nuda.“

„Tak proč tam jdete?“ otázal jsem se ho.

„Vlastně nevím,“ odvětil.

O něco později mě potkal B. a pozval mě k sobě v pondělí na večeři.

„Nemůžu,“ řekl jsem mu. „Ten večer k nám přijde pár přátel. Je to taková večeře z povinnosti, znáte to.“

„Kéž by se vám podařilo přijít. Nebudu si mít s kým pohovořit. Přijde A. s manželkou a ti mě příšerně nudí.“

„Tak proč je zvete?“

„Na mou duši vážně nevím.“

Vraťme se však k našim havranům. Hovořili jsme o jejich společenských instinktech. Asi tucet z nich – řekl bych, že to byli „rošťáci“ a staří mládenci havraní komunity – založili klub. Celý minulý měsíc jsem se snažil pochopit, co se to vlastně děje. Teď už to konečně vím – ano, jde o klub.

A pro svůj klub si pochopitelně vybrali strom, který je nejbližší oknu do mé ložnice. Asi vím, jak se to všechno odehrálo. Byla to moje chyba. Vůbec jsem si to neuvědomil. Jednou v noci asi před dvěma měsíci si jeden havran – trpící možná špatným trávením nebo snad nešťastným manželstvím – vybral tento strom, aby si nad tím vším nahlas popřemýšlel. Vzbudil mě, a to mě rozzlobilo. Otevřel jsem okno a mrštil po něm prázdnou láhví od sodovky. Ta ho pochopitelně nezasáhla, a protože jsem nenašel nic jiného, co bych mohl ještě hodit, zakřičel jsem na něj, abych ho vyplašil. Vůbec si toho nevšímal a pokračoval v samomluvě. Zakřičel jsem

silněji a vzbudil jsem svého psa. Ten začal zuřivě štěkat a vzbudil většinu živých tvorů na čtvrt míle daleko. Musel jsem tedy vzít do ruky zouvák – jedinou věc, která byla po ruce – a sejít dolů, abych psa uklidnil. O dvě hodiny později jsem samým vyčerpáním usnul. Havran na stromě stále ještě krákal.

Příští noc přiletěl znovu. Řekl bych, že to byl pták se smyslem pro humor. Napadlo mě, že se to stane. Učinil jsem tedy předběžná opatření a připravil si pár kamenů. Otevřel jsem okno dokořán a odpaloval směrem ke stromu jeden kámen za druhým. Když jsem okno zase zavřel, přihopsal o něco blíž a začal krákat hlasitěji než kdy předtím. Myslím, že chtěl, abych na něj házel ještě víc kamenů, neboť se zřejmě domníval, že to celé je jenom hra. Třetí noc jsem ho vůbec nezaslechl, takže jsem si začal lichotit, že navzdory jeho chvástání jsem ho přece jen zastrašil. To jsem ale ještě neznal havrany.

Založení klubu, jak se domnívám, vypadalo asi takto:

„Kde tedy zřídíme ten náš klub?“ zeptal se sekretář, když byly ostatní body schůze už vyřízeny. Jeden navrhoval tenhle strom, jiný zase tamten. Pak promluvil můj známý havran:

„Já vám řeknu kde,“ prohlásil. „V tisu naproti verandě. A řeknu vám taky proč. Asi hodinu před úsvitem přichází denně jeden člověk k oknu nad verandou a je oblečený v tom vůbec nejsměšnějším úboru, který kdo kdy viděl. Víte, koho mi připomíná? Ty malé figury, kterými lidé obvykle zdobí pole. Otevře okno, vyhodí spoustu věcí na trávník a potom tančí a zpívá. Je to hrozně zajímavé a všechno je to možné vidět právě z toho tisu.“

Jsem přesvědčený, že právě tímto způsobem bylo určeno, že klub bude sídlit na stromě vedle mého okna. Cítím jisté uspokojení, že jim upírám představení, které očekávali, a utěšuji se, že si své zklamání zchladili na vůdci, který je oklamal.

Mezi havraními a našimi kluby je jistý rozdíl. V našich klubech přicházejí vážení členové brzy a odcházejí v rozumnou hodinu. Zdá

se, že v havraních klubech je to přesně obráceně. Šílenci by se ten klub líbil – byl by to klub přesně podle jeho gusta. Otvírá se v půl druhé ráno a první přilétají členové s nejhorsí pověstí. Chuligáni, hejsci a šprýmaři vstávají v Havranii velmi brzy ráno a chodí spát odpoledne. Před svítáním usedají na větev starší a spořádanější členové, aby rozumně poklábosili, a klub se tak stává mnohem solidnějším místem. Podnik zavírá kolem šesté hodiny. První dvě hodiny se tam však dějí pěkné hanebnosti. Schůzka začíná téměř pravidelně rvačkou. Pokud se ovšem nenajdou dva gentlemani, kteří by se k rvačce propůjčili, druhým nejhlasitějším počínáním, k němuž se havrani uchylují, je píseň. Vůbec mě neuklidňuje tvrzení, že havrani neumějí zpívat. Já to vím, aniž bych se musel namáhat s čtením přírodovědných knih. Především to však neví sám havran. On si myslí, že zpívat umí. A vlastně je to pravda. Člověk může jeho zpěv kritizovat a nazývat ho, jak chce, ale těžko ho může zastavit – taková je alespoň moje zkušenost. Je jisté, že píseň, kterou si vybere, bude zpívat se sborem. Ke konci už je to čistě sborová píseň, pokud sólista není zvlášť silným ptákem, jenž je odhodlán trvat na svých právech.

Prezident o tomto klubu vůbec neví. Sám vstává v sedm, tedy tři hodiny poté, co všichni ostatní dojedli snídani. Potom dělá kolem sebe povyk, protože má dojem, že je na něm, aby vzbudil celou havraní kolonii – je to starý zabeďněnec. Je to ten nejmizernější prezident, o kterém jsem kdy slyšel. Jakákoliv jihoamerická republika by jistě zplodila lepší exemplář. Samotní havrani – většina, kterou tvoří rodiny, otcové a ctihodní majitelé hnízd – jsou stejně rozhořčení jako já. Ze všech stran slyším samé stížnosti.

Na člověka přicházejí různé myšlenky během těch chladných podvečerů začínajícího jara, když se člověk opře o branku výběhu a sleduje to hlasité hemžení na holých jilmech.

Země se opět obléká do zeleného kabátu a do srdcí nás starých usedlých chlapíků znovu přichází láska. Ach, madam, vaše peří září

tak nádhernou černí a vaše švarné jasné oko se zabodává hluboko do duše. Pojd'te si sednout k nám a my vám budeme vyprávět příběh, jaký žádný havran ještě nevyprávěl. Je to příběh o hnízdě na nejvyšší větvi, které se kolébá ve svěžím západním větru. Je silné zvenčí, ale měkké uvnitř, a malá zelená vajíčka jsou v něm v bezpečí. A v tom hnízdě sedí krásná dáma a samou radostí kráká, neboť v dálce vidí havrana, kterého nejvíce miluje. Létal všude po okolí a jeho vole je plné červů a slimáků a všechny jsou jenom pro ni.

Mnozí z nás jsou jenom staří havrani. Na našich hrudích se mísí bílá s fialově černou. Viděli jsme, jak z malých stromků vyrůstají ty vysoké jilmy. Viděli jsme, jak staré stromy padají a umírají. Přesto nás každé jaro znovu napadají mladé myšlenky. Sezdáváme se, stavíme a shromažďujeme, aby se naše stará srdce mohla chvět ze slabého pláče našeho novorozeňátka.

Matka příroda má pouze jedinou starost – děti. Hovoříme o lásce jako o vládce života, ale ona je jen pouhým ministrem. Naše romány končí tam, kde příběh přírody teprve začíná. Drama, po němž padá naše opona, je jen prologem její hry. Jak se ta prastará dáma musí smát, když poslouchá to věčné žvatlání svých dětí: „Instituce manželství ztroskotala?“, „Stojí za to žít?“ „Novodobá žena *versus* žena v minulosti“. Stejně tak vehementně možná diskutují vlny Atlantického oceánu, jestli mají téct na východ nebo na západ.

Mateřství je zákonem vesmíru. Veškerou povinností člověka je být rodičem. Těžce pracujeme – žena doma a muž ve společnosti. A proč? No přece kvůli dětem. Národ myslí na svou budoucnost – proč? Za několik let jeho státníci, vojáci, obchodníci a dělníci budou odpočívat v hrobech u svých otců. Proč si tedy děláme starosti o svou budoucnost? Vlast vlévá svou krev a bohatství do země, aby děti jednou mohly sklídit ovoce. Pošetilý Jacques Bonhomie, jehož zmatený mozek je plný těch nejbáznivějších snů, se žene kupředu se zakrvácenýma rukama, aby prolil svou krev za volnost, rovnost a bratrství. Nedožije se toho, aby viděl nový svět, na jehož stavbu

věnuje své kosti – vidí ho jen ve své představivosti. Dokonce i jeho hlava, která se mu točí a vše to v ní různými slovy, dobře ví, že se toho nedožije. Jenže děti, ty budou žít krásnější životy. Rolník opustí svůj krb, aby zemřel na bitevním poli. Co pro něj, pro zrnko v lidském písku, znamená, že Rusko by mělo dobýt Východ, že Německo by se mělo sjednotit, že anglická vlajka by se měla vztyčit nad novými zeměmi? Dědictví, které mu zanechali jeho otcové, bude ještě větší pro jeho syny. Vlastenectví? Co jiného to je než lidský rodičovský instinkt.

Představte si, že by z nebes přišlo rozhodnutí: Už nebudou žádné další generace! Tímto životem svět zemře. Myslíte, že bychom ještě hnuli prstem? Lodě by zrezivěly v přístavech a obilí by shnilo v zemi. Malovali bychom obrazy, psali knihy nebo skládali hudbu, kdyby nás obklopilo to moře ticha, které by nás čekalo v budoucnu? Jak by se asi na sebe dívali manžel s manželkou. Jak by asi vypadaly námluvy? Pramen lásky by vyschl a láska by se stala pouhou kaluží stojaté vody.

Jak málo si uvědomujeme tuto podstatu našeho života! Přitom jenom ta nám dává naději na věčnost. Tohle já nikdy nezemře – pokud lidská civilizace není od počátku do konce pouze přechodným žertem bohů, který bude zavržen, až je začne nudit, aby udělal místo pro nový experiment. Tyhle moje rysy – nechme nyní stranou jejich estetickou hodnotu –, ty nikdy nezmizí. Pozmění se, smísí se s jinými, ale v zásadě zůstanou stejné a budou žít v stále se zvětšujících kruzích až do konce času. Moje povaha – to dobro i zlo, které v sobě mám – bude v každém věku stále růst, mohutně se rozšiřovat, kombinovat s jinými povahami a mísit se s nimi. Vcházím do svých dětí a do dětí mých dětí – jsem věčný. Já jsem oni a oni jsou já. Strom chřadne a ty jej sklidiš, když spadne na zem. Jsi vděčný, když z jeho mrtvých větví můžeš mít dobré dřevo na oheň. Ale jeho duch, jeho život stále přebývá v padesáti jiných výhoncích. Strom neumírá – mění se.

Muži a ženy, kteří mě míjejí na ulici. Jeden spěchá do své kanceláře, druhý do klubu a další ke své lásce. Jsou to rodiče světa, který přijde.

A co ten lakomý burzovní podvodník? Podvádí, lže a působí zlo všem lidem. A proč? Zajdi za ním do jeho luxusního domu na předměstí a co tam uvidíš? Muže, kterému sedí děti na klíně, a on jim vypráví pohádky a slibuje hračky. Proč žije ten svůj nečestný život plný úzkosti? Aby jeho děti mohly mít věci, o nichž si myslí, že jsou pro ně dobré. Naše neřesti spolu s našimi ctnostmi vyrůstají z tohoto jediného kořene – z rodičovství. Je to jediné semeno vesmíru. Planety, to jsou přece děti Slunce; Měsíc je zase potomkem Země, je to kámen jejího kamene, železo jejího železa. Jaký je ten Velký střed nás všech, střed živé i neživé existence – pokud vůbec život může být neživý? Není snad nekonečný vesmír jenom jednou obrovskou postavou, jež zaplňuje celý prostor – postavou Mateřství či Rodičovství?

Matka dcery, která je zralá na vdávání! Kuje pikle, aby ulovila bohatého zetě. Na jedné straně to rozhodně hezký obrázek není. Ale podívejme se na něj také ze strany druhé. Jak vyčerpaná ta žena asi musí být! Dnes večer je to už její třetí „stání“. Líčidla jí mizí z vysušené tváře. Asi tucetkrát ji už urazili ti, kteří jsou výše na společenském žebříčku než ona. Otevřeněji potupila jedna vévodkyně. Přesto to všechno snáší s trpělivým úsměvem. Ta její ctižádost je ubohá. Chce, aby se její dcera vdala za peníze, aby měla kočáry a mnoho služebnictva, žila na Park Lane, nosila diamanty a aby se její jméno objevovalo ve zprávách ze společnosti. Ať jí to stojí cokoli, její dcera prostě musí tyhle věci jednou mít! Možná by mohla jít klidně spát a nechat dceru, ať se vdá za toho zámožného obchodního cestujícího. Bud' spravedlivý, milý čtenáři. I k takové ženě bud' spravedlivý. Její nekalé intriky jsou jen tak trochu znetvořeným dítětem Rodičovství.

Rodičovství. To je celá stupnice, kterou hraje Boží orchestr. Na jednom konci této škály tónuje neurvalost a krutost. A na druhém konci něha a sebeobětování.

Krahujec bojuje se slepicí. On shání potravu pro mláďata a ona brání zase ta svá vlastním životem. Pavouk vysává mouchu, aby nakrmil své nesčetné potomstvo. Kočka týrá myš, aby dala skoro ještě živou zdechlinu svým koťatům. A také člověk ubližuje jiným lidem kvůli dětem. Možná že až vřavu světa zaslechneme my všichni jako jeden nedělitelný celek, pochopíme, že je to vlastně harmonie, v níž každá řinčící disonance má své místo v rámci ústředního hudebního tématu – tématu rodičovství.

O tom, že není radno poslouchat rady

Jednoho pozdního zimního večera jsem se procházel sem a tam po eustonském nástupišti a čekal na poslední vlak do Watfordu. Najednou jsem si všiml, jak jakýsi muž spílá automatickému přístroji. Dvakrát mu pohrozil pěstí a vypadalo to, že každou chvíli do něj udeří. Jsem přirozeně zvědavý, a tak jsem se k němu potichu přiblížil. Chtěl jsem slyšet, co říká. Zaslechl však mé kroky a okamžitě se na mě vrhl. „To vy jste ten chlap, co tu před chvílí stál?“ zeptal se mě.

„Kde myslíte?“ otázal jsem se. Už pět minut jsem se procházel po nástupišti.

„No přece tady, tady, kde právě stojíme,“ obořil se na mě. „Kde myslíte, že je ‚tady‘ – támhle snad?“ Vypadal velmi podrážděně.

„Možná jsem kolem tohoto místa prošel, když jsem tady zevloval, když myslíte tohle,“ odvětil jsem. Mluvil jsem se strojenou zdvořilostí, neboť jsem měl v úmyslu pokárat jeho hrubost.

„Ptal jsem se, jestli náhodou nejste ten chlap, se kterým jsem tady před pár minutami hovořil.“

„To tedy nejsem. Dobrou noc.“

„Jste si jistě?“ trval na svém.

„Člověk by pravděpodobně na rozhovor s vámi nezapomněl,“ odsekl jsem.

Tón jeho hlasu byl totiž velmi útočný. „Prosím za prominutí,“ řekl zdráhavě. „Myslel jsem, že vypadáte jako ten chlap, co tady se mnou asi před minutou mluvil.“

Trochu mě to uklidnilo. Kromě nás dvou na nástupišti nikdo nebyl a já jsem měl před sebou ještě čtvrt hodiny čekání. „To sem nebyl já,“ řekl jsem žoviálně, ale nespisovně. „Proč? Chcete si s ním popovídat?“

„To teda chci,“ odpověděl. „Hodil jsem do tohohle otvoru penny,“ pokračoval ve své řeči a zjevně měl potřebu se mi svěřit. „Chtěl jsem krabičku sirek, ale nic z toho přístroje nevypadlo. Začal jsem tím krámem třást a nadávat mu, jak to tak člověk dělá, když šel kolem jeden chlapík přibližně velkej jako vy a... vážně jste to nebyl vy?“

„No jasně že ne,“ odvětil jsem opět nespisovně. „To bych vám přece řek, kdybych to byl já. Co vám udělal?“

„Věděl, co se mi stalo, nebo to spíš uhád. Říká: ‚Ty přístroje dělají samé potíže. Člověk se v nich musí trochu vyznat.‘ Já na to, že by je člověk spíš měl sebrat a hodit do moře. Zuřil jsem, protože jsem u sebe neměl ani sirku a já mám dost velkou spotřebu. A on povídá: ‚Někdy se zablokují. Musíte dovnitř hodit další penny, protože váha té první mince někdy nestačí. Druhá penny uvolní zdířku a sama vypadne. Pak dostanete, co jste chtěl, a navíc získáte zpátky i vaši první penny. Vždycky se mi to takhle podařilo.‘ To, co říkal, znělo trochu hloupě, ale mluvil jako by byl tím automatem přímo odkojenej, a já byl takovej pitomec, že jsem ho poslechl. Hodil jsem dovnitř penny, nebo jsem si aspoň myslel, že to byla penny. Právě jsem ale zjistil, že to byl dvoušilink. Ten trouba měl tak trochu pravdu – něco mi skutečně z toho přístroje vypadlo. Tohle.“

Strčil mi to před obličej. Byl to balíček evertonských karamel.

„Dva šilinky a jedna penny,“ poznamenal hořce. „Můžu to prodat tak za třetinu toho, co mě to stálo.“

„Možná že jste peníze hodil do nesprávného automatu.“

„Ale to já vím taky!“ odpověděl a zdálo se mi, že je zase trochu podrážděný – nebyl to sympatický člověk, a kdyby byl na nástupišti někdo jiný, s kým bych si mohl promluvit, rozloučil bych se s ním.

„Mně tolik nevadí, že jsem přišel o peníze. Štve mě, že mi to vylivlo tuhle zatracenou věc. Kdybych toho idiota našel, nacpal bych mu to do chřtánu.“

Došli jsme mlčky vedle sebe až na konec nástupiště.

„To jsou prostě takoví lidi,“ vyrazil ze sebe, když jsme se zase obrátili. „Lidi, co chodí kolem a dávají rady. Vždycky mám strach, že mi to bude trvat půl roku, než se z takových rad vzpamatuju. Jednou jsem měl poníka.“ (Odhadl jsem toho muže na drobného farmáře. Jeho hlas měl takový kořenový nádech. Nevím, jestli chápete, co chci říct, ale šířil kolem sebe jakousi atmosféru kořínků a kořenů.) „Byl to čistokrevnej velšskej poník. Nejlepší zvíře, co klusalo po týhle zemi. Celou zimu byl na louce a jednou na začátku jara jsem si řekl, že ho vezmu na projížďku. Musel jsem jet do Amershamu za obchodem. Zapráhl jsem ho do vozečku a vyrazili jsme. Od nás je to jenom deset mil. Byl ale jako z divokejch vajec, a než jsme dojeli do města, párkrát ji schytl bičem. U dveří hotelu stál nějaký chlapík. Máte hezkýho poníka,“ povídá. A já na to:

„Jo, ujde.“

„Nemá cenu je moc honit, když jsou mladý.“

„Ujel jenom deset mil a většinu cesty jsem ho táhnul já. Mám dojem, že jsem udřenější než osel.“

Vešel jsem dovnitř a zařídil jsem si, co jsem potřeboval. A když vyjdu ven, ten chlapík tam pořád stojí. „Jedete zpátky přes ten kopec?“ ptá se mě. Nějak se mi nelíbil hned od začátku. „No, musím se dostat na druhou stranu toho kopce. A pochybuju, že znáte nějaký způsob, jak bych se mohl dostat přes kopec a nemusel se šplhat nahoru.“

A on povídá: „Dám vám jednu radu. Než vyrazíte, dejte mu pintu starého piva.“

„Starý pivo?“ divím se. „Ale on je abstinent.“

„Na tom nezáleží. Dejte mu pintu piva. Já poníky znám. Tenhle je dobrej, ale nepotáhne. Když mu dáte pintu starýho piva, vytáhne vás na kopec jako lanovka a nic se mu nestane.“

Nevím, ale tenhle druh lidí něco v sobě má. Člověk se potom ptá, proč mu vlastně okamžitě nenarazil klobouk do očí a nestrčil mu hlavu do nejbližšího koňského žlabu. Ale v tu chvíli ho prostě

poslechnete. Koupil jsem pintu starýho piva, nalil ho do mísy a vyšel s ní ven. Stálo tam asi šest chlápků a samozřejmě z toho měli ohromnou švandu.

„Ty ho přivedeš na šikmou plochu, Jime,“ povídá jeden z nich. „Za chvílku začne hrát karty, vyloupí banku a zavraždí svoji mámu. A podle různých vědeckejch pojednání to všechno vždycky začíná sklenicí piva.“

„Takhle ti to pít nebude,“ říká druhý. „Vždyť to chutná stejně jako voda ze škarpy. Strč tam nos, ať ví, jak se to dělá.“

„Nemáš pro něj taky doutník?“ přísazuje si třetí.

„Kafičko a toust s máslem by mu v takový zimě udělaly mnohem líp,“ dodává čtvrtý.

Už jsem skoro chtěl to pivo vylejt nebo ho vypít sám, protože to celý vypadalo jako pěkná pitomost – dávat dobrou pintu piva čtyřletýmu poníkovi. Jenže v tu chvíli ta mrcha to pivo zvětřila, natáhla hlavu a vychlemtala ho jako skutečnej křesťan. Naskočil jsem do vozu a za všeobecnýho veselí jsem vyrazil na cestu. Šinuli jsme se dobrým tempem nahoru na kopec. Pak mu v hlavě začal působit alkohol. Několikrát jsem domů odváděl opilce a musím říct, že existuje i příjemnější zábava. Viděl jsem i opilou ženu a ty jsou ještě horší. Ale s opilým poníkem nechci do nejdelsí smrti už nic mít. Protože má čtyři nohy, dokázal se na nich udržet, ale směr rozhodně držet neuměl a nechtěl ani, abych ho držel já. Jednu chvíli jsme byli na jedné straně silnice, hned zase na druhý. Když jsme náhodou nebyli ani tam ani tam, motali jsme se někde uprostřed. Najednou zaslechnu za sebou cyklistu, jak na nás zvoní. Nemohl jsem nic dělat, jenom na toho chlápka zavolat, aby zůstal tam, kde je.

„Ale já vás chci předjet,“ zahlaholil, když dojel trochu blíž.

„To asi nepůjde,“ křičím na něj.

„Proč by to nešlo? Copak potřebujete celou silnici?“

„To teda potřebuju. A ještě trochu víc. A nesmí mi stát nic v cestě.“

Jel za mnou asi půl míle a celou cestu mi nadával. Pokaždý když si myslel, že má nějakou šanci, pokoušel se mě předjet. Jenže poník byl na něj až příliš chytřej. Člověk by si skoro myslel, že to ta potvora všechno dělá schválně.

„Nejste způsobilej k řízení,“ volal na mě. Měl celkem pravdu, protože způsobilej jsem skutečně nebyl. Měl už jsem toho až nad hlavu.

„Co si myslíte, že jste?“ křičel dál, útok lehký brigády?“ (Byl to takovej obyčejnej chlap). „Kdo vás poslal domů s tím špinavým prádlem?“

To už mě z něj začínal chytat amok. „Proč to říkáte mně?“ zařval jsem na něj. „Když chcete někomu nadávat, běžte vynadat tomu poníkovi. Dělán, co můžu, a ten váš zvonek mi v tom asi sotva pomůže. Jedte pryč. Děláte všechno jenom horší.“

„Co je s tím poníkem?“

„No, copak to nevidíte? Je opilej.“

Pochopitelně to znělo dost bláznivě. Ale pravda většinou vypadá bláznivě.

„Jeden z vás opravdu opilej je. Půjdu a sundám vás z toho vozu.“

Modlil jsem se, aby to skutečně udělal. Dal bych nevím co za to, abych byl z toho vozu pryč. Jenže neměl žádnou šanci. Právě v tu chvíli poník najednou změnil směr, a podle mě ten chlap byl až příliš blízko. Slyšel jsem jenom výkřik a zaklení a v ten moment jsem byl od hlavy k patě pocákanej špinavou vodou ze škarpy. Pak se ta mrcha splašila. Kolem zrovna jel chlap na voze s nákladem windsorskejch židlí a podřimoval. Je hrůza, jak často v dnešní době vozkové na kozlíku spí. Divím se, že není ještě víc nehod. Mám dojem, že už nikdy nezjistí, co se mu vlastně stalo, a ani já jsem se nemohl otočit, abych to viděl. Zahlíd jsem jenom, jak vyletěl z vozu. Asi v polovině cesty dolů z kopce na mě začal nějakaj policajt volat, ať zastavím. Slyšel jsem, jak vykřikuje něco o šílené jízdě. Poté co jsme projeli asi půl míle touhle stranou Cheshamu, narazili jsme na skupinu holek z dívčí školy. Šly ve dvojicích – myslím, že tomu

říkají ‚krokodýl‘. Vsadím se, že ty holky si o tom vyprávějí ještě teď. Ty starý dámě muselo trvat notnou chvíli, než je zase sehnala dohromady.

V Cheshamu byl trh a mám dojem, že ještě nikdy předtím ani potom tam nebylo tolik lidí. Projížděli jsme městem rychlostí třicet mil za hodinu. Nikdy jsem ještě neviděl, že by bylo v Cheshamu tak živo – je to celkem pěkná díra. Asi jednu míli za městem jsem uviděl dálkovéj dostavník. Moc mi to těžkou hlavu nedělalo. Když jsem se dostal až k němu, bylo mi už úplně jedno, co se stane. Asi dvanáct yardů od dostavníku se poník najednou zastavil a mě to odhodilo ze sedadla, až jsem skončil na dně vozu. Nemoh jsem vstát, protože sedadlo přistálo přímo na mně. Viděl jsem jenom nebe a občas zahlédl hlavu poníka, když se postavil na zadní. Slyšel jsem ale, co říká vozka dostavníku, a došlo mi, že je taky v nesnázích.

‚Táhněte s tím zatraceným cirkusem ze silnice,‘ zakřičel. Kdyby měl kouska zdravýho rozumu, viděl by, jak jsem bezmocnej. Slyšel jsem, jak jeho spřežení prudce vyrazilo. Koně jsou prostě takoví – když vidí jednoho blázna, chtěj bláznit všichni.

‚Odved’ ho domů a přivaž ho k flašinetu,‘ zařval průvodce dostavníku.

Pak jedna stará ženská dostala hysterickéj záchvat a začala se smát jako hyena. Na to se poník dal okamžitě zase do klusu, a pokud to dobře odhaduju z pohledu na nebe, jeli jsme tryskem asi čtyři míle. Pak si řekl, že přeskočí branku, a protože zjistil, že vůz mu v tom překáží, začal ho rozkopávat na kusy. Nikdy jsem si nemyslel, že se vůz dá rozložit na tolik malejch kousků, kdybych to neviděl na vlastní oči. Když se všeho zbavil, až na půlku kola a blatník, zase vyrazil kupředu. Zůstal jsem vzadu spolu s těma všema ostatníma troskama a byl jsem rád, že si můžu trošku oddychnout. Ještě to odpoledne se vrátil zpátky a já jsem ho s radostí prodal hned příští tejden za pětilibrovou bankovku. Mě samotnýho stálo asi deset liber, než jsem se dal dohromady.

Až dodneška si mě kvůli tomu poníkoví dobírají a místní společnost ze mě udělala odstrašující příklad. To je výsledek toho, že posloucháte něčí rady.“

Měl jsem s ním soucit. Já sám jsem si kvůli radám docela užil. Měl jsem jednoho přítele – muže ze City –, s nímž se občas stýkám. Jednou z jeho největších vášní je udělat ze mě boháče. Vždycky mě lapí v jedné ulici a povídá: „Ty jsi přesně ten člověk, kterého hledám. Mám pro tebe skvělou příležitost. Zakládáme jeden malý syndikát.“ Neustále totiž zakládá malé syndikáty a za každých sto liber, které do něj vložíte, získáte tisíc. Kdybych se stal od počátku členem všech těchto malých syndikátů, měl bych teď, počítám, v kapse takové dva miliony pět set tisíc liber. Jejich členem jsem se však většinou nestal. Udělal jsem to jenom jednou, když jsem byl mladší. A stále do toho syndikátu patřím. Můj přítel je přesvědčen, že mi můj podíl někdy v budoucnu vynese tisíce. Protože jsem však v tísní a potřebuji hotové peníze, jsem ochoten se se svým podílem rozloučit ve prospěch jakékoliv osoby, jež si to zaslouží, za částku v hotovosti. Další můj přítel je zase nadmíru „informovaný“, pokud jde o záležitosti dostihového sportu. Domnívám se, že většina lidí takového přítele má. Bývá většinou velmi populární těsně před závodem a velmi nepopulární krátce po něm. Mým třetím dobrodincem je nadšenec, který se zabývá problémy stravy. Jednou mi přinesl něco v balíčku a strčil mi to do ruky s výrazem člověka, který vás právě zbavuje všech nesnází.

„Co to je?“ otázal jsem se.

„Otevři to a uvidíš,“ sdělil mi tónem víly z pohádkové hry.

Otevřel jsem to, a nebyl jsem o nic moudřejší.

„To je čaj,“ vysvětlil mi.

„Tak čaj,“ odpověděl jsem. „A já si myslel, že je to šňupací tabák.“

„No, čaj to vlastně tak úplně není. Je to něco jako čaj. Dáš si jeden šálek – jeden jediný šálek a už nikdy nebudeš jiný čaj chtít.“

V tom měl celkem pravdu. Dal jsem si šálek a pak jsem měl pocit, že skutečně už žádný jiný čaj nechci. Měl jsem dokonce pocit, že jediné co chci, je okamžitě a pokojně zemřít. Následující týden mě navštívil.

„Pamatuješ si, jak jsem ti dával ten čaj?“ zeptal se mě.

„Vzpomínám si na to docela přesně. Ještě teď ho cítím na jazyku.“

„Udělalo se ti z něho zle?“

„Způsobil mi jisté obtíže, ale teď už je to dobré.“

Vypadal zamyšleně. „Víš, měl jsi pravdu. Byl to šňupací tabák. Zvláštní druh Šňupacího tabáku, který mi poslali až z Indie.“

„Nemůžu říct, že by se mi nějak zvlášť zamlouval.“

„Byla to ode mě hloupá chyba. Asi jsem si spletl balíčky.“

„Takové nehody se stávají,“ ubezpečil jsem ho, „a pokud jde o mě, už určitě další chybu neuděláš.“ Všichni jsme schopni dávat rady. Kdysi jsem měl čest být ve službách jednoho starého pána, jehož profesí bylo právní poradenství. Jeho rady v oblasti práva byly vždycky vynikající. Stejně jako většina mužů, kteří znají právo, ani on k němu neměl příliš velkou úctu. Zaslechl jsem, jak říká jedné osobě, která se chtěla soudit:

„Milý pane. Kdyby mě na ulici zastavil nějaký darebák a chtěl ode mě hodinky i s řetízkem, nedal bych mu je. Kdyby mi potom sdělil, že si to ode mě vezme násilím, jsem přesvědčen, že přes svoje stáří bych mu řekl: ‚tak prosím‘. Kdyby mi však na druhou stranu pohrozil, že proti mě zahájí soudní řízení u královského soudu, aby mě donutil mu ty věci vydat, okamžitě bych je vytáhl z kapsy, strčil bych mu je do rukou a poprosil ho, aby se o té záležitosti už nikdy nezmiňoval. A říkal bych si, jak snadno jsem z toho vyvázl.“ Přesto tentýž starý pán se sám začal soudit se svým sousedem kvůli mrtvému papouškovi, za něhož by nikdo nezaplatil ani šest pencí, a za všechno utratil sto liber – jestli tedy vůbec utratil nějakou penny.

„Vím, že jsem blázen,“ přiznal se. „Nemám žádný přesvědčivý důkaz, že to byla jeho kočka, ale donutím ho, aby platil za to, že mě nazval starým soudním katem, když už ho nemůžu nechat oběsit!“

Všichni víme, jak by se měl dělat puding. Netvrdíme, že ho dělat umíme – to není naše věc. Naší věcí je kritizovat kuchaře. Zdá se, že naší věcí je kritizovat tolik věcí, které nemusíme umět, protože to není naše věc! V dnešní době jsme kritici všichni. Mám na tebe, milý čtenáři, jistý názor a ty máš pravděpodobně svůj vlastní názor na mě. Netoužím po tom, abych ho znal. Dávám přednost lidem, kteří o mě něco říkají za mými zády. Vzpomínám si, jak jsem se během jednoho přednáškového turné vždycky musel kvůli uspořádání místností vmísit mezi diváky, kteří se hrnuli ven. Vždycky jsem při tom zaslechl někoho přede mnou, jak šeptá svému společníkovi či společnici: „Pozor, je přímo za námi.“ Vždycky jsem byl tomu našeptávači nadmíru vděčný.

V jednom bohémském klubu jsem kdysi pil kávu s jakýmsi romanopiscem, který měl náhodou také atletickou postavu se širokými rameny. Připojil se k nám další člen klubu a tomu romanopisci povídá: „Právě jsem dočetl tu vaši knihu. Povím vám upřímně, co si o ní myslím.“ Romanopisec ho okamžitě varoval: „Jestli to uděláte, jednu vám vrazím.“ Ten upřímný názor jsme už nikdy neslyšeli.

Většinu svého volného času trávíme tím, že nad sebou vzájemně ohrnujeme nosy. Nosíme nosy vysoko nahoru a je jen s podivem, že všichni nezabloudíme z tohoto malého kulatého světa přímo do vesmíru. Lid ohrnuje nos nad lidmi z vyšších vrstev. Mravy vyšších vrstev jsou prostě šokující. Kdyby vyšší vrstvy přistoupily na to, že se budou učit chování od výboru lidu, bylo by to pro ně mnohem lepší. Kdyby tak vyšší vrstvy přestaly dbát na své vlastní zájmy a své úsilí daly do služeb blaha lidu. Lid by z nich měl rozhodně větší radost.

Vyšší vrstvy ohrnují nos nad lidem. Kdyby tak lid uposlechl rady, které jim vyšší vrstvy dávají. Kdyby tak dobře hospodařili se svými deseti šilinky, které týdně dostávají. Kdyby tak všichni byli abstinenty, nebo pili jen staré červené víno, které tolik neopíjí. Kdyby tak všechny ty dívky pracovaly jako domácí služky za pět liber ročně

a neutrácelý své peníze za ozdoby. Kdyby tak muži byli šťastní, že mohou pracovat čtrnáct hodin denně, a sborově zpívali: „Bůh chraň našeho pána a jeho rodinu,“ a kdyby tak souhlasili s tím, že se budou držet ve svých určených společenských mezích, pak by všechno šlo lidu jako na drátkách.

Žena nového typu opovrhne ženou tradiční. A tradiční žena je zase pobouřena z ženy nového typu. V modlitebnách se odsuzuje divadlo a divadlo zase zesměšňuje nonkonformistické církve. Bezvýznamný básník ohrnuje nos nad světem a svět se posmívá bezvýznamnému básníkovi.

Muž kritizuje ženu. Se ženami vesměs spokojeni nejsme. Debatojeme o jejich nedostacích a pro jejich dobro jim dáváme rady. Kdyby se tak anglické manželky oblékaly jako Francouzky, hovořily jako Američanky a vařily jako Němky! Kdyby tak ženy byly přesně takové, jaké je chceme mít – trpělivé, pilné, brilantně duchaplné, důkladné v domácnosti, okouzlující, poddajné a méně podezíravé! Bylo by to pro ně – a ostatně i pro nás – mnohem lepší. Tolik se snažíme, abychom je tomu naučili, ale ony nás neposlouchají. Místo toho, aby ty protivy věnovaly pozornost našim moudrým radám, ztrácejí drahocenný čas tím, že nás kritizují. Hra na školu je hrou velmi oblíbenou. Jsou k tomu potřeba pouze domovní práh, rákoska a šest dalších dětí. Těch šest dětí působí malý problém. Každé z nich chce být ředitelem, neustále všichni poskakují a křičí, že teď jsou na řadě oni.

Teď chce mít hůl v ruce žena a hodlá na domovní práh postavit muže. Chce mu říct pár věcí od srdce. Vůbec to není muž, který by se jí zamlouval. Jeho náprava začne tím, že se zbaví všech svých přirozených tužeb a sklonů. Až tomu tak bude, ona ho vezme za ruku a učiní z něho – nikoliv muže, ale něco mnohem lepšího.

Žili bychom v tom nejlepším ze všech možných světů, kdyby každý poslouchal naše rady. Uvažuji o tom, jestli by Jeruzalém byl tak čistým městem, jak se tvrdí, kdyby každý občan vyšel na ulici

a všem ostatním uděloval výmluvné lekce na téma hygieny, místo aby si uklidil před svým vlastním prahem.

Není to tak dávno, co jsme dokonce začali kritizovat samotného Stvořitele. Svět je špatný a i my jsme špatní. Kdyby tak býval během těch šesti prvních dní poslouchal naše rady!

Proč se cítím, jako by mi někdo vypumpoval žaludek a nalil do něj olovo? Proč nesnáším vůni slaniny a mám pocit, že mě nikdo nemá rád? Je to všechno kvůli tomu špatně vyrobenému šampaňskému a humrovi.

Proč se Edwin a Angelina hádají? Je to proto, že Edwin dostal do vínku krásnou, hrdou povahu, která nesnese jakýkoliv nesouhlas, zatímco chudák Angelině dal zlý osud do vínku zcela protikladné instinkty.

Proč skončil skvělý pan Jones skoro jako žebrák? Pan Jones měl příjem tisíc liber ročně, který byl zajištěn dluhopisy. Pak přišel nějaký zlý spekulant (proč zlé spekulanty vůbec někdo nezakáže?) a poradil dobrému panu Jonesovi, jak za své peníze získat stoprocentní zisk. Stačí je jen investovat do nějakého plánu, jež má napálit jeho spoluobčany.

Plán se však nezdaří. Oproti očekávání se ukázalo, že ti, kteří byli napáleni, jsou pan Jones a jeho kolegové investoři. Proč Bůh takové křivdy vůbec dopustí?

Proč paní Brownová utíká od manžela a dětí s tím mladým právníkem? Je to proto, že neuvážlivý Stvořitel dal paní Brownové a tomu mladému právníkovi do vínku přehnaně silné city. Nemůžeme obviňovat ani paní Brownovou, ani mladého právníka. Pokud je za to vůbec nějaká lidská bytost odpovědná, pravděpodobně půjde o dědečka paní Brownové nebo o nějakého dávného předka mladého právníka.

Až se dostaneme do nebe, jistě to tam budeme velmi kritizovat. Pochybuji, že se nám všem bude líbit, jak je to tam uspořádáno. Stali se z nás přehnaní kritici.

Jednou se říkalo o jakémisi skvělém mladíkovi, že má zřejmě dojem, jako by Všemohoucí Bůh stvořil vesmír hlavně proto, aby si vyslechl, co si o něm ten skvělý mladík myslí. Ať už o tom víme či nikoliv, většina z nás přemýšlí právě takhle. Žijeme ve věku společností, v nichž dochází ke vzájemnému zdokonalování. Je to úchvatná myšlenka – úkolem nás všech je zlepšovat všechny ostatní. Setkáme se s ní v diletantských parlamentech, literárních radách či v divadelních klubech.

Zdá se, že kritika premiérových představení v poslední době vymírá. Velcí odborníci na dramatické umění zřejmě došli k názoru, že hry ani nestojí za to, aby je někdo kritizoval. Ale když jsem byl mladý, brali jsme tuto práci nadmíru vážně. Chodili jsme na divadelní představení spíše se vznešeným cílem divadlo pozvednout, než se sobeckou touhou dobře se večer pobavit. Možná že bylo dobře, když jsme tak činili, a možná že nás bylo dokonce třeba – klidně si to můžeme říkat. Je jisté, že z divadla vymizelo mnoho nesmyslných prvků a naše nevzdělaná kritika snad pomohla jistému zlepšení. Pošetilost se často napравuje nemoudrými prostředky.

Tehdejší dramatik musel se svým obecnstvem počítat. Galerie i přízemí divadla se o jeho práci zajímala, což už dnes neplatí. Vzpomínám si, že jsem jednou viděl představení jakéhosi hrůzostrašného melodramatu – myslím, že to bylo ve starém divadle Queen's Theatre. Hrdince autor napsal až příliš velké množství vět – alespoň tak nám to připadalo. Kdykoliv se ta žena objevila na jevišti, obsáhle se rozhovořila. Na tak prostý akt, jakým je prokletí zlosyna, spotřebovala celých dvacet veršů. Když se jí hrdina otázel, jestli ho miluje, vstala a učinila projev, který podle hodinek trval celé tři minuty. Člověk se přímo děsil, když zahlédl, jak otevírá ústa. Ve třetím jednání se jí někdo zmocnil a zavřel ji do hladomorny. Obecně vzato to sympatický člověk rozhodně nebyl, ale my jsme měli pocit, že je to správný muž na správném místě, a tak se z publika ozývaly hlasité ovace. Celí šťastní jsme se domnívali, že jsme se jí už na zbytek

představení zbavili. Pak ale přišel jeden přihlouplý žalářník a ona na něj skrze mříže zavolala, ať ji na několik minut pustí. Žalářník zaváhal – byl to celkem dobrý člověk, ale měl příliš měkké srdce.

„Nedělej to,“ vykřikl z galerie jeden seriózní odborník na dramatické umění. „Není na tom tak špatně. Nech ji tam.“

Ten starý idiot naší rady vůbec nedbal. Začal si sám pro sebe celou záležitost přebírat. „Tot' jen nicotná žádost. A učiní ji šťastnou.“

„Možná, ale co my?“ reagoval na jeho úvahu tentýž hlas z galerie. „Ty ji neznáš. Vždyť jsi teprve teď přišel. Ale my ji tady posloucháme už celý večer. Teď je konečně zticha, tak ji nech být.“

„Ach, pusť mě ven. Jen na malou chvíli,“ zvolala ta ubohá žena. „Musím něco říct svému synovi.“

„Napiš to na kus papíru a hod' to ven,“ navrhoval jakýsi hlas v předních řadách. „My už se postaráme, aby ten vzkaz dostal.“

„Mohu snad bránit matce, aby spatřila své umírající dítě?“ dumal žalářník. „Ne, to by bylo nelidské!“

„Nelidské by to rozhodně nebylo,“ trval na svém hlas z přední řady. „Alespoň ne v tomto případě. To ubohé dítě totiž onemocnělo z toho jejího neustálého žvanění.“

Jenže žalářník si od nás nenechal do ničeho mluvit. Otevřel dveře cely, zatímco celý sál vyjadřoval značné pobouření. Ke svému dítěti hovořila přibližně pět minut a na konci těch pěti minut dítě zemřelo!

„Ach, on je mrtvý!“ zvolala zoufalá matka.

„Ten má ale kliku!“ zazněla bezcitná replika celého sálu.

Občas měla kritika obecnstva formu poznámek, které adresoval jeden divák druhému. Jednou večer jsme sledovali hru, v níž akce byla zcela zbytečně podřízena poněkud ubohému dialogu. Uprostřed jednoho únavného hovoru na jevišti se náhle v obecnstvu ozval mohutný šepot:

„Jime!“

„Ano?“

„Prosím tě, vzbud' mě, až ta hra začne.“

Po tomto rozhovoru následoval nápadný zvuk podobající se chrápání. Pak se ozval ten druhý muž: „Sam my!“

Zdálo se, že se jeho přítel probudil.

„Ano? Co se děje? Už se tam něco stalo?“

„Myslím, že tě v každém případě vzbudím v půl dvanácté.“

„Díky, hochu.“ A kritik znovu usnul.

Ano, tehdy jsme se o hry zajímali. Jestlipak si někdy ještě užiji britské drama tak, jak jsem si ho užíval tehdy! Jestlipak mi ještě někdy bude chutnat večere tak, jako mi chutnaly dršťky s cibulí namočené v hořkém pivu, které jsem si dával v baru starého Albionu? Od těch dob jsem měl mnoho večerí po divadelních představeních, a pokud měli přátelé náladu být štedří, byly to večere drahé a pečlivě připravené. Možná že kuchař přijel až z Paříže, že se jeho portrét objevuje v ilustrovaných novinách a jeho plat se počítá na sta liber. Così mi však v jeho umění nesedí. Maso, které připraví, postrádá chuť. Chybí omáčka.

Příroda má své vlastní peníze a v této měně také vyžaduje platbu. A v obchodě přírody musíme platit my sami. Náš nezasloužený zisk, náš zděděný majetek, naše šťastná náhoda – to nejsou prostředky, kterými bychom tu dámu za pultem uspokojili.

Chcete mít dobrou chuť k jídlu. Příroda je celkem ochotná vám ji poskytnout: „Jistě, pane,“ řekne vám, „mám tady pro vás přímo skvělé zboží. Skutečně pravý hlad a žízeň. Učiní z vašeho jídla na-prostou rozkoš. Budete jíst s chutí a gustem, a když vstanete od stolu, budete si připadat občerstvený, šťastný a veselý.“

„Přesně to potřebuji,“ vykřikne radostně náš gurmán. „Kolik to stojí?“

A příroda odpoví: „Stojí to jednu celodenní dřinu.“

Zákazníkovi spadne čelist. Nervózně si pohrává se svou naditou peněženkou.

„To za to nemůžu zaplatit penězi?“ otáže se. „Práci zrovna v lásce nemám, ale jsem boháč. Můžu si dovolit zaměstnávat francouzské kuchaře a kupovat si stará vína.“

Příroda zakroutí hlavou.

„Vaše šeky neberu. Vyžaduji svaly a sílu. Za ty vám mohu dát takovou chuť k jídlu, s níž se kýta a korbel světlého piva stanou mnohem větší pochoutkou než jakákoliv večeře, kterou by vám připravil nejlepší šéfkuchař v Evropě. A mohu vám dokonce slíbit, že chleba se sýrem vám bude připadat jako skvělá hostina. Musíte však zaplatit mými penězi. Vašimi se u mě neplatí.“

Příště ten diletant přijde a bude žádat vkus pro umění a literaturu. I ten mu Příroda bude ochotna dodat.

„Mohu vám zajistit skutečné potěšení z umění,“ povídá svému zákazníkovi. „Hudba vám poskytne křídla, pomocí nichž se vznesete nad vřavu světa. Skrze výtvarná díla spatříte záblesk pravdy. Po příjemných cestičkách literatury si budete vykračovat jako po pěšině, jež vede podél poklidného jezera.“

„A vaše cena?“ vykřikne nadšený zákazník.

„Tohle zboží je poněkud drahé,“ odpoví mu Příroda. „Chci od vás, abyste žil prostě, abyste se zbavil touhy po světském úspěchu, aby váš život byl plný vášně a zaujetí, abyste v sobě potlačil chuť k jídlu.“

„Ale to bude nějaký omyl, milá dámo,“ vykřikne diletant. „Mám mnoho známých, kteří mají vkus, a rozhodně za něj neplatí takovou cenu. Mají domy plné nádherných obrazů, blouzní o ‚nokturnech‘ a ‚symfoniích‘ a jejich knihovny jsou plné vzácných prvních vydání. Přesto žijí v přepychu, bohatství a v souladu s módou. Dávají si záležet, aby vydělali hodně peněz, a ve společnosti se cítí jako v ráji. Copak nemůžu být jako oni?“

„Já tady neobchoduji se žádnými opičárnami,“ prohlásí Příroda poněkud chladně. „Kultivovanost vašich známých je pouhá póza a momentální móda. Jejich řeči jsou jako tlachání papoušků. Ano, takovou kultivovanost si také můžete koupit – a celkem levně. Nicméně vašeň pro kuželky by vám v takovém případě byla k mnohem většímu užitku a přinesla by vám opravdovou radost. Já ale prodávám mnohem lepší zboží. Obávám se, že se jen vzájemně připravujeme o čas.“

Potom přichází mládenec a s ruměncem ve tváři se ptá, jestli by nemohl dostat lásku. Staré mateřské srdce Přírody k němu cítí sympatie, neboť tohle zboží velmi ráda prodává a ráda má i ty, kteří si ho k ní chodí kupovat. Nakloní se tedy přes pult, usmívá se a sděluje mu, že má přesně to, o co žádá. On se chvěje samým vzrušením a rovněž ho zajímá částka.

„Stojí hodně,“ vysvětluje mu. „Příroda, aniž by ho chtěla odradit. Je to vůbec nejdražší zboží, které tady prodávám.“

„Jsem bohatý,“ praví mládenec. „Můj otec těžce pracoval, našetřil hodně peněz a odkázal mi všechno své jmění. Mám akcie, pozemky i továrny. Za tohle zboží zaplatím jakoukoliv rozumnou cenu.“

Avšak Příroda, která nyní trochu zvážněla, mu položí ruku na rameno: „Odlož tu svou peněženku, hochu. Moje cena není v žádném případě ‚rozumná‘ a u mě se zlatem stejně neplatí. V jiných ulicích je spousta obchodů, kde ti tvoje bankovky určitě vezmou. Když však uposlechněš radu stařeny, nikdy do nich nevzkročíš. To, co ti tam prodají, ti přinese jenom zármutek a způsobí zlo. Je to docela levné, ale žádné levné zboží, jak víme, nemá smysl kupovat. Koupil by si ho leda tak blázen.“

„A jaká je tedy cena zboží, které prodáváte vy?“ otáže se mladík.

„Musíš zapomenout na sebe a být něžný a silný. Musíš milovat všechno, co se chová ve všeobecné úctě, a nenávidět všechno špatné. Za odvahu, soucit, sebeúctu – za to se dá koupit láska. Odlož tu svou peněženku, hochu. Poslouží ti jindy a jinak. Ale v mém obchodu si za ni zboží nekoupíš.“

„Jsem na tom tedy stejně jako chudák?“ táže se mladík.

„Mně bohatství a chudoba, jak je chápeš ty, nic neříkají. Já tady prodávám skutečné zboží jenom za skutečné věci. Žádáš moje poklady a já za to žádám tvůj mozek a srdce – tvůj, hochu, a ne tatínka nebo někoho úplně jiného.“

„A jak to všechno získám, abych mohl zaplatit?“

„Chod' po světě,“ odpovídá mu ta úctyhodná dáma, „poznej dřinu, zažij utrpení a pomáhej ostatním. A až si vyděláš odpovídající mzdu, vrať se sem ke mně.“

Uděláme obchod podle toho, kolik mi přineseš.“

Je skutečné bohatství opravdu tak nerovnoměrně rozděleno, jak se domníváme? Není náhodou osud tím skutečným socialistou? Kdo je vlastně bohatý? A kdo chudý? Víme to vůbec? A ví to vůbec ten člověk sám? Nehoníme se náhodou jenom za přízraky, zatímco podstata nám uniká? Vezměme si příklad ze života v jeho nejvznešenější formě: Kdo byl šťastnější – bohatý Šalamoun, nebo chudý Sokrates? Šalamoun měl zřejmě většinu věcí, po nichž většina lidí většinou touží – některých měl pro vlastní pohodlí až příliš. Sokrates měl bezmála jenom to, co si neustále nosil s sebou, ale bylo toho dost. Podle našich měřítek by měl být Šalamoun jeden z nejšťastnějších lidí, kteří kdy žili, a Sokrates naopak jeden z nejubožejších... Ale bylo tomu tak?

Nebo se naopak zamysleme nad životem v té nejnižší formě – nad životem, v němž je jediným cílem potěšení. Je Tom Patolízal, který vysedává v drahých lóžích, opravdu o tolik veselejší než chudák Honza postávající na galerii? Představte si, že by láhev piva stála deset šilinků a čtvrtka šampaňského pouhou čtyřpenci – co myslíte, čeho bychom se potom víc dožadovali? Kdyby každý klub ve West Endu měl svojí kuželkárnu a kulečník by bylo možno hrát naopak pouze v hospodách v East Endu – jakou hru byste si, vážený pane, vybral? Je atmosféra na bohatém náměstí Berkeley skutečně o tolik radostnější než na Seven Dials? Já na Seven Dials nacházím jistou pikantní příchuť, kterou na Berkeley Square rozhodně postrádám. Je skutečně tak obrovský rozdíl mezi matrací z koňských žíní a slamníkem, když je člověk opravdu unavený? Násobí se snad štěstí počtem místností, které má člověk v domě? Jsou opravdu ústa Lady Ermintrudy o tolik sladší než rty chudé Sally z ulice? Co je to vlastně ten životní úspěch?

O hraní pochodů na pohřbech loutek

Den pro něj nezačal dobře. Vzal mě ven na procházku a ztratil mě. Dopadlo by to mnohem lépe, kdyby to udělal tak, jak to obvykle bývá, a dovolil mi, abych ho vzal ven já. Jsem totiž mnohem schopnější a dokážu dobře vést – to říkám bez jakékoliv domýšlivosti. Jsem starší než on a nenechám se tak snadno vydláždít. Nezastavuji se s každou osobou, kterou potkám, a nehovořím s ní tak dlouho, až zapomenu, kde vlastně jsem. Také mě nic tak snadno nerozptýlí – málokdy se peru, nikdy nemám chuť honit se za kočkami a jen malou radost mám z toho, když můžu postrašit děti. Přemýšlím jenom o tom, že jsem na vycházce a že se zase vrátím domů. Jak říkám, kdyby netrval na tom, že mě vezme na vycházku a dovolil mi, ať ho vezmu na vycházku já, nebylo by obecně tolik problémů. Jenže k tomu se mi ho nikdy nepodařilo přesvědčit.

Párkrát mě někde zapomněl, ale na náměstí Sloane Square mě ztratil úplně. Vždycky když mě ztratí, zastaví se a začne mě volat svým štěkáním. Kdyby zůstal tam, kde zaštěkal poprvé, možná bych k němu našel cestu, jenže než vůbec stačím přejít silnici, zas štěká někde uprostřed další ulice. Nejsem už tak mladý a někdy mám dojem, že mi připravuje mnohem náročnější tělocvik, než můžu vůbec snést. Viděl jsem ho z toho místa na King's Road, kde jsem stál. Očividně byl navýsost rozhořčený. Stál jsem příliš daleko na to, abych poznal, co to vlastně štěká, ale umím si to docela dobře představit.

„Zatracený chlap. Zase někam zmizel.“

Táže se kolemjdoucího psa:

„Necítil jsi náhodou někde mého pána?“

(Pes by pochopitelně nepoužil výraz někoho nebo něco vidět, protože jejich hlavním smyslem je čich. Když se vyšplhá na vrchol

kopce, sdělí svému druhovi: „Vždycky si říkám, že odtud je cítit tak báječný pach. Mohl bych tu sedět a čenichat celé odpoledne.“ Nebo když někoho zve na procházku, pravděpodobně prohlásí: „Mám rád ulici u kanálu. Čenich si tam přijde na své za každým rohem.“)

„Ne, žádného pána jsem necítil,“ odpověděl ten druhý pes. „Jaký druh člověčího zápachu má tvůj pán?“

„No je to takový ten člověk s nádechem vejce a slaniny s mírným oděrem mýdla.“

„To mi moc neříká. V tuhle ranní dobu odpovídá takovému popisu většina mužů. Kde sis ho všiml naposledy?“

Právě v tu chvíli mě zahlédl a vyrazil ke mně. Byl rád, že mě našel, ale zároveň vypadal rozmrzele, že jsem se mu ztratil.

„Tak tady jsi,“ zaštěkal. „Copak jsi neviděl, že zatačím za roh? Tak se mě vždycky drž. Štve mě, že polovinu času trávím tím, že tě hledám a zase ztrácím.“

Zdálo se, že ho incident zanechal ve špatné náladě. Jediné na co měl chuť, byla nějaká pranice. Na konci ulice Sloane se jeden mužně a vojácky vyhlížející pán rozběhl za omnibusem. William Smith zvolal „Vrrr“, a začal toho muže pronásledovat. Kdyby si toho ten starý pán býval nevšímal, všechno by dobře dopadlo. Řeznický učeň, který jel za nimi, by Smithe, jenž právě vběhl do ulice, pořádně praštil (viděl jsem mu to na očích), což by si Smith jenom zasloužil. Ten ctihodný stařec by býval chytil omnibus a tím by celá záležitost skončila. Bohužel to byl onen druh penzionovaného vojáka, který je samá dna a kari, ale žádný zdravý rozum. Zastavil se a začal psovi nadávat. Přesně to však Smith chtěl. Nestává se často, aby se pouštěl do křížku s dospělým mužem. „Většina z nich nemá v těle žádného ducha,“ uvažuje Smith. „Ani vám to nevrátí. Mně se zamlouvají chlapi, co mají trochu kuráže.“ Byl celý vzrušený samou radostí ze svého úspěchu. S obrovským hlukem bleskově obíhal svou oběť v různých kruzích a křivkách a to ctihodného starce zcela paralyzovalo, jako kdyby to byly mystické obrazce nějakého Merlina. Plukovník mával

deštníkem a pokoušel se o obranu. Volal jsem na psa a dával dobré rady plukovníkovi (odhadl jsem ho na plukovníka, neboť čím hlasitější byl, tím méně mu bylo rozumět), ale oba byli až příliš vzrušení na to, aby mě poslouchali. Řidič omnibusu, který měl se starcem soucit, se vyklonil z okna a šeptal mu poněkud drsnou radu:

„Pane, chytte ho za vocas. No, nebojte se ho. Jen ho pořádně chytte za vocas.“

Mlékař, který procházel kolem, se naopak snažil povzbuzovat Smithe:

„Hodnej pejsek. Jen ho roztrhej!“

Jedno dítě udeřil deštník starého pána do hlavy a chlapeček začal plakat. Chůva sdělila starému pánovi, že je šílenec – což byla poznámka, která mi připadala vysloveně na místě. Udýchaný starý pán jí stačil odpovědět, že kočárky nesmí na chodnících jezdit, a v mezidobí svých prostocviků se dotazoval na mé. Začal se sbíhat dav a dostavil se i strážník.

Nebylo to sice ode mě správné – nechci se nikterak obhajovat, ale v tu chvíli jsem pocítil obrovské pokušení Williama Smithe opustit. On má prostě rád pouliční rvačky a já ne. To je vždycky záležitost jistého temperamentu. Rovněž jsem si často všiml, že se u něj projevuje velmi šťastný instinkt, který mu napoví, kdy má z dané krizové situace prostě zmizet, a vždycky to i udělá. Záhadně se potom znovu objeví asi tak čtvrt míle od místa činu – bývá zamyšlený a obklopený zcela mírumilovnou atmosférou, a podle všeho se z něj vždycky stane jiný lepší pes.

Zatímco jsem se utěšoval tím, že mu vlastně nemohu prakticky nikterak pomoci, a uvědomoval si s jistým zadostiučiněním, že shodou šťastných náhod na sobě nemá obojek, na němž je moje jméno a adresa, proklouzl jsem pomalu kolem vnější strany vauxhallského omnibusu a snažil jsem se, aby si mě nikdo nevšiml. Potom jsem si to namířil domů přes náměstí Lowndes Square a park.

Asi pět minut poté, co jsem usedl k obědu, rozrazil dveře do jídelny a vkrácel dovnitř. Takhle vypadá jeho obvyklý příchod na scénu. Během své předchozí existence jeho duše zřejmě přebývala v nějakém divadelním manažerovi.

Vypadal navýsost spokojeně a mě okamžitě napadlo, že se mu přání toho mlékaře možná podařilo splnit. Ať už to dopadlo jakkoliv, od té doby jsem toho plukovníka neviděl. Smithova špatná nálada byla tatam, ale jeho „domýšlivost“ ještě o něco vzrostla – pokud to ovšem bylo ještě vůbec možné. Ještě předtím než se vrátil, jsem dal The O'Shannonovi sušenku. The O'Shannon se urazil, protože sušenku pro psy jednoduše nechtěl – pokud nemohl dostat gri-lovanou ledvinku, nechtěl nic. Sušenku hodil na podlahu. Smith ji zahlédl a vyrazil k ní. Nikdy sušenky nejí. Občas mu jednu dám a on ji okamžitě někde schová. Je to šetrný pes – myslí na budoucnost. „Nikdy nevíte, co se může přihodit,“ prohlašuje. „Může se třeba stát, že pán umře, zešílí nebo zbankrotuje a já budu rád i za tu sušenku. Schovám ji pod rohožku. Ne, někdo ji tam objeví. Radši udělám díru na tenisovém kurtu a zahrabu ji tam. To je dobrý nápad. Možná z ní něco vyrostе.“ Jednou jsem ho načapal, jak ji schovává v mé pracovně za polici, která byla určena pro mé vlastní knihy. Velmi se mě to dotklo, protože důvod byl jasný. Bývá pravidlem, že ať už ji schová kamkoliv, vždycky ji někdo najde – žádné místo se nezdá být dost bezpečné. Tentokrát si ale řekl: „U Joviše! Celá řada pánových knížek. Ty nikdo nikdy nebude chtít z té police sundat. Tady tu sušenku schovám.“ Tak toho se člověk dočká od svého vlastního psa.

Jenže The O'Shannonova sušenka, to bylo úplně něco jiného. Spoctivostí nejdál dojdeš, ale nepoctivost je zase větší legrace. Vrhł se po ní a hltavěji začal žrát. Vypadalo to, jako by neměl týden nic v žaludku.

Pobouření, které tento čin vyvolal v The O'Shannonovi, se nedá slovy vůbec popsat. Má dobrou povahu, která je pro jeho rasu typická. Kdyby ho Smith požádal o sušenku, pravděpodobně by mu

ji dal. Jenže tohle byla urážka. A nemorálnost tohoto činu dohnala The O'Shannona k zuřivosti.

Chvilku stál jako opařený.

„No to snad... No, viděl's to?“ řekl mi svýma očima. Pak okamžitě vyrazil a vyrval sušenku Smithovi přímo z tlamy. „Ty černej saskej bezzásadovej lupiči,“ zavrčel The O'Shannon. „Jak se vůbec vopovažuješ mi brát sušenku?“

„Ty ubohá irská psí tlamo,“ zavrčel Smith. „Jak mám asi vědět, že ta sušenka je tvoje? Ty si asi myslíš, že všechno, co je na podlaze, patří tobě. A možná máš dojem, že ti patřím i já. Nevěřím ti, že je to tvoje sušenka, ty bahnošlape s dlouhýma ušima a tupým nosem.“

„Nehodlám se tady s tebou dohadovat, ty vořechu s plácavejma ušima a polovičním vocasem,“ odvětil The O'Shannon. „Pojd' a vem si ji, jestli si vůbec pes.“

Opravdu si o sobě myslel, že je velký a statečný pes. Je o polovinu menší než The O'Shannon, ale tomu nepřikládá vůbec žádnou váhu. Uvažuje asi takhle: Pokud je pes příliš velký na to, aby se s ním dalo bojovat, je třeba si z něho vybrat některou část a bojovat s ní. Obvykle dostane co proto, ale to, co z něj zbude, se potom neuvěřitelně naparuje, protože to má dojem, že to zvítězilo. Až jednou bude po smrti, tak si zřejmě bude říkat v hrobě: „No, mám pocit, že jsem ten starej svět konečně vyřídil. Myslím, že *mně* už nebude dělat potíže.“

Tentokrát jsem se ale do té rvačky vložil *já*. Je nutné občas připomenout mému drahému panu Smithovi, že člověk jako užitečný a věrný přítel psa má také jistá práva. Usoudil jsem, že právě takový okamžik nastal. Mrštíł sebou na pohovku a cosi si pro sebe mručel. Bylo to něco jako: „Dneska jsem vůbec neměl vstávat. Nikdo mě nechápe.“

Nic ho však nedonutí k tomu, aby se choval střízlivě delší dobu. O půl hodiny později už vraždil sousedovu kočku. Ten pes snad nikdy nepřijde ke zdravému rozumu. Tu kočku už vraždí tři měsíce. Jeho čumák je druhý den ráno pravidelně dvakrát tak velký, než

by měl být, a po zbytek týdne vidí předměty jen u jedné strany hlavy – nikdy mu však nedojde, proč tomu tak je. Předpokládám, že to přičítá změně počasí.

Jednoho odpoledne se mu konečně podařil kousek, který bezpochyby považoval za naprostý a nezpochybnitelný úspěch. Dorothea si pozvala jednu mladou dámu na svačinu. Zaslechl jsem smích, a protože jsem byl zrovna poblíž dětského pokoje, podíval jsem se, co legračního se tam odehrává. Smith trhal nějakou panenku. Snad nikdy jsem neviděl panenku v tak zuboženém stavu. Byla bez hlavy a piliny se válely všude po podlaze. Obě děti výskaly radostí. Zvlášť Dorothea zažívala přímo extázi.

„Čí je to panenka?“ zeptal jsem se.

„Ta patří Evě,“ sdělila mi Dorothea mezi výbuchy smíchu.

„Není moje,“ prohlásila Eva sladkým vítězným hláskem, „moje panenka je tady.“ Celou dobu na ní seděla a teď ji vytáhla. Byla celá horká, ale celá. „To je Dořina panenka.“

Proměna radosti v žal, která u Dorothey nastala, byla výrazně dramatická. Dokonce i Smithe, který byl zvyklý na bouřlivé rvačky, uvedl náhlý útok na jeho maličkost do značných rozpaků.

Žal Dorothey trval déle, než jsem očekával. Slíbil jsem jí jinou panenku. Zdálo se však, že jinou nechce. Byla to jediná panenka, kterou bude milovat až do konce svého života. Žádná jiná panenka ji už nikdy nedokáže nahradit. Už žádná jiná panenka pro ni nebude znamenat tolik, co tahle. Tihle malí človíčkové jsou tak legrační. Jako kdyby záleželo na tom, jestli máte rádi tuhle panenku, nebo tamtu. Vždyť jsou si tak podobné! Mají kudrnaté vlasy, bílou a růžovou tvář, velké oči, které se otevírají a zavírají, malá rudá ústa a dvě malé ručičky. Přesto tihle posedlí malí človíčkové milují jenom tu jednu a na jinou se ani nepodívají. Připadá mi, že není rozumné je přesvědčovat, ale prostě s nimi cítit. Později – avšak ne příliš brzy – jim člověk představí jinou panenku. Nejdříve si jí nebudou vůbec všímat, ale časem o ni začnou jevit zájem. Pochopitelně kvůli

ní na tu první panenku nezapomenou – žádná panenka už prostě nemůže být taková, ale přesto... Trvá to mnoho týdnů, než na svou první lásku úplně zapomenou.

Dolly jsme pochovali na venkově pod naším tisem. Jeden můj přítel, který hraje na housle, se toho na přání zúčastnil. Když jsme ji pohřbívali, zářilo horké jarní slunce a ptáci ve svých stinných skrýších radostně zpívali o životě a o lásce. A Dorothea jako nejdůležitější pozůstalý ronila opravdové slzy, jako kdyby plakala pro celý svět. Jako kdyby nebylo osudem panenek, že se dříve nebo později rozbijí – ty malé křehké věci, které jsou vyrobeny jen na určitou chvíli, které někdo obléká a líbá a potom je s oprýskanou barvou a bez šatiček odhodí na podlahu dětského pokoje. Ubohé panenky! Jestlipak se berou vážně, když nevědí, že péra, která hýbají jejich hrudníčky naplněnými pilinami, jsou pouhými mechanickými strojky; když nevidí drátky, podle kterých tančí? Ubohé marionetky.

Ty, malá loutko, jsi byla skutečná hrdinka. Žila jsi v nabíleném domku obrostlém zimolezem a plaménkem – uvnitř možná bylo vlhko a hemžilo se to tam škvory. Jak pěkně jsi vždycky vypadala ve svých jednoduchých, úhledných, potištěných šatech! Jak jsi byla hodná! S jakou vznešeností jsi snášela svou chudobu! Jak trpělivější nesla tolik křivd! Opravdu tě nikdy nenapadla žádná zlá myšlenka – vážně nikdy? Nikdy nenastala chvíle, kdy jsi toužila hrát roli zlé ženy, která by žila v pokoji s mnoha dveřmi, byla by ověšena šperky a kožešinami a u nohou by jí ležela spousta milenců? Třeba během těch dlouhých zimních večerů? Své domácí práce jsi už udělala. Umyla jsi mastné nádoby a vydrhla podlahu. Ta skvělá dívka už spí v rohu pokoje a levná lampa vrhá své pochmurné světlo na ubrus. Sedíš, věnuješ se šití a čekáš na Honzu, svého hrdinu – víš, nebo alespoň tušíš, kde je...! Ano, pamatuji si na tvůj skvělý plamenný proslov, kdy jsi jí za nadšených ovací diváků na galeriích řekla, co si myslíš o ženách, jako je ona. Pak jsi zvedla ruku k nebesům a prohlásila, že jsi mnohem šťastnější v podkrovním pokoji, kde pracuješ,

až máš prsty sedřené do krve, než ona v tom salonu naplněném hříchem, v salonu, jenž je pouhým přepychovým pozlátkem – užila jsi, myslím, spojení „přepychové pozlátko“. Ale mluvmе o tobě, ty moje křehká sestřičko, a ne o krásných prosloveh, které poslouchají diváci na galeriích – copak jsi jí opravdu nikdy tajně nezáviděla? Copak ses nikdy předtím, než jsi zhasla svou jedinou svíčku, nepodívala na chvilku do prasklého zrcadla a nepomyslela sis, že i ty bys dobře vypadala v pařížských šatech s dekolty a s diamanty, jež by se třpytily na tvé jemné bílé pokožce? Copak jsi nikdy nepocítila hořkost z toho, jak málo se platí za ctnost, když ses s balíčkem šatů určených k zašívání trmácela domů skrz kaluže a bahno, zatímco ona kolem projela ve svém kočáře, který tě pocákal blátem? A když jsi seděla sama nad šálkem slabého čaje – nikdy tě nelákalo platit za večere se šampaňským, za radovánky a trochu obdivu? Jistě, pro ty, kteří si něco užili, je snadné vytisknout sešity s připravenou rolí a vložit je do těch unavených prstů potřísněných inkoustem, které si touží zahrát. Ty krásné sentence znějí dost pokrytecky, když se člověk ocitne v jistém rozpoložení, není-liž pravda? I ty jsi byla mladá a krásná. Copak si autor té hry myslel, že jsi nikdy nezatoužila po příjemném a dobrém životě? Copak se domníval, že čtení traktátů, jemuž se věnují staré podivínky, přináší stejné potěšení i dvacetileté dívce, která je krev a mlíko? Proč právě *ona* by měla dostat do vínku všechnu lásku a všechn ten smích? Jaké štěstí, že ten zlosyn, prostopášný baronet, nikdy neotevřel dveře domku, když jsi měla takovou náladu! Vždycky přišel, když jsi byla silná, když jsi cítila, že ho můžeš odsoudit a vysmát se jeho svodům. Kdyby ten zlosyn přišel v takové chvíli ke komukoliv z nás, pak by se možná hrdinové a hrdinky stali z nás všech.

Ach ano, byla to jenom hra a teď už spadla opona. Ty i já jsme teď jen malé unavené loutky. Ležíme tu vedle sebe a čekáme, jaká bude naše další role. Můžeme se ohlédnout nazpět a všemu se zasmát. Kde je ta zkažená panenka, která dělala takový rozruch na

tom našem malinkém jevišti? Á, tady jste, madam. Věděl jsem, že nebudete daleko. Všechny nás přece společně hodili do jednoho rohu. Ale jak ses změnila, Dolly! Tvoje barva je poněkud oprýskaná a z tvých zlatých kadeří je jen pouhý zcuchaný chomáč. Není divu, hrála jsi velmi namáhavou roli. Jak unavená teď musíš být ze všeho toho lesku a třpytu! A odepřeli ti dokonce i jakoukoliv naději. Věděla jsi, že klid, po němž jsi tak toužila, už si nebudeš moci užít. Byla jsi jako očarovaná dívka z pohádky – věděla jsi, že musíš tančit stále rychleji a rychleji, až tvé nohy budou celé ochrnuté, tvář získá popelavou barvu a vlasy ti zešednou. Teprve smrt tě může osvobodit. Jen ses modlila, aby přišla dřív, než ten tanec začne být směšný.

Dusnou atmosféru lásky jsi cítila stejně jako květinářka Nancy své růže, které musí prodávat na rozpálených městských ulicích. Jak monotónně ti musela znít ta píseň vášně, kterou ti jednou zpíval mladý muž a jindy zase stařec – doprovázel ji jednou křik, podruhé fňukání a jindy zase vřískot, ale vždycky to byla tatáž pronikavá melodie. Vzpomínáš si ještě, kdy jsi ji slyšela poprvé? Tehdy se ti zdálo, že je to samotný chorál nebes. Nakonec jsi měla dojem, že je to taneční hudba samotného pekla, kterou neustále omílá dokola rozbitý kolovrátek pronajatý samotným ďáblem.

My lidé jsme ti, Dolly Faustinová, museli připadat zlí, stejně jako připadáme zlí právníkovi z trestního soudu. Viděla jsi jenom naše horší já. Žila jsi ve světě, který byl vzhůru nohama – ve světě, kde člověk nevidí listy a květy, ale pouze shnilé kořeny. Rostliny byly v tvých představách plné červů a slizu a všechny krásné věci jsi měla za pouhé pokrytectví. Dvoření, láska, čest! – těm lživým slovům ses jenom vysmívala. Myslela sis, že znáš pravdu – ale byla to jen polovina pravdy. Byli jsme, dcero Kirké, opravdovými čuníky, když na nás spočinulo tvé kouzlo, a protože jsi neznala své ostrovní tajemství, domnívala ses, že je to naše přirozenost.

Není divu, Dolly, že tvoji otlučenou voskově bílou tvář poznal menal rozzlobený úšklebek. Ten hrdina nakonec dospěl v muže za

hlasitého potlesku diváků v přízemí, zatímco tebe nechali umírat na ulici. Ty sis pamatovala ty dřívější scény z věčně zkažené Paříže, ale diváci již zapomněli. A ten dobrý rodinný přítel, ten žoviální muž velkého světa, který ve hře působil jako *Deus ex Machina*! Byl ke každému tak hodný a všichni ho milovali. Ano, i tys ho kdysi milovala – ale to bylo ještě v prologu. Ve vlastní hře byl z něho úctyhodný pán. (Jak jsi nesnášela to slovo úctyhodný, protože pro tebe znamenalo všechno, po čem jsi toužila!) Pro něj byl prolog mrtvou minulostí. Byl jen vzpomínkou, která dávala špetku koření jeho životu. Pro tebe to však bylo první jednání hry, které ovlivnilo všechny ostatní. Na jeho hříchy obecenstvo zapomnělo; na tvé hříchy ze strachu hrozí pěstí. Není divu, že na tvých voskových rtech člověk vidí úšklebek.

Nevadí, Dolly. Bylo to hloupé obecenstvo. Příště si možná zahraješ lepší roli a pak nebudou pískat a syčet, ale provolávat ti slávu. Mám dojem, že tě bylo pro moderní komedii škoda. Mělas dostat roli v nějaké starosvětské tragédii. Mělas sílu charakteru, odvahu, nadšení a bylas nezištná – jenže taková role tam chyběla. Možná jsi mohla mít na sobě kostým Judity, Boadicey nebo Johanky z Arku, kdyby v tvé době byly takové hry populární. Kdyby se takové hry v té době hrály, museli by být vděční za tvou roli. Nemohli by zaměstnat nějakou poddajnou hrdinku a žádnou jinou by v moderním dramatu prostě nenašli. Například taková Kateřina Veliká – myslíte, že bychom ji nazývali „velikou“, kdyby byla dcerou hospodského v době druhého císařství? A co Máří Magdaléna – domníváte se, že bychom její jméno zmiňovali v kostelích, kdyby nebydlela v Jeruzalémě, ale v nějaké zastrčené římské uličce?

Víš, Dolly, ty jsi byla v té hře velmi důležitá. Nemůžeme všichni hrát hrdiny a hrdinky. V dramatu musí být i záporné postavy, protože jinak by nás to nebavilo. Představ si hru, v níž by byly všechny ženy cudné a muži čestní. To bychom to divadlo mohli rovnou zavřít. Svět by byl nudný jako prázdná škeble. Bez vás, záporných hrdinů, by to vůbec nemělo smysl. Jak můžeme ocenit velikost

hrdinky – no přece jenom tak, že ji srovnáme s vaší malostí. K čemu by byly její nádherné proslovy, kdybys je neposlouchala ty? V čem jiném tkví hrdinova síla, než v tom, že odolává tvému pokušení? Kdybyste ho s tím prostopášným baronem nepřipravili o majetek, žil by až do konce hry zahálčivý, nehrdinský a neúplný život. Kvůli tobě přišel na mizinu a musel si začít vydělávat na živobytí – to mu ale jenom prospělo a tys mu vlastně poskytla příležitost zachovat se jako muž. Kdyby ses nechovala v prologu tak, jak ses chovala – jaký význam by měla ta scéna na konci třetího jednání, která vyvolala u obecenstva tolik smíchu a slz? Díky tobě a tomu tvému komplikovi – prostopášnému baronovi – se ta hra vůbec dala hrát. Jak by se diváci na galerii vůbec dozvěděli, že jsou ctnostní, kdybys je nepobouřila svými nekalými činy? Lítost, soucit, vzrušení – s tím vším se ve hře počítá a ty jsi k tomu všemu velmi důležitá. Bylo to od diváků velmi nevděčné, že na tebe pískali.

A co vy, pane Šprýmaři? Z vašich bledých rtů zmizel ten namalovaný úsměv. Pokud si dobře pamatuji, ani vy jste nebyl se svou rolí spokojen. Chtěl jste spíš lidi rozplakávat, a ne vyvolávat smích. Byla to snad nějaká vyšší ctižádost? Ach ti ubozí unavení lidé. Tolik je toho v životě rozpláče. Copak není lepší je alespoň na chvíli rozveselit? Vzpomínáte si na tu stařenku, která si koupila levný lístek do přízemí? Ta se ale smála, když jste si sedl na dort! Myslel jsem, že ji budou muset odnést. Když odcházela z divadla, slyšel jsem, jak se slzami smíchu v očích říká své společnosti: „Od té doby, co zemřela Sally, jsem se nesmála. Až dneska večer.“ Za to snad stojí ty staré triky, které tak nenávidíte! Ty vaše šaškoviny, kterými jste nás rozesmával, byly opravdu otřepané a banální. Jenže co triky, které nás mají rozplakat – nejsou náhodou taky otřepané a banální? Nejsou náhodou všechny hry, které se od počátku divadla hrály, stále stejné? Copak v nich nejsou pořád stejné staromódní zápletky a banální scény? Mají snad hrdinové, cynici a zlosyni úplně nové role? A co nového je na milostných duelech? A co lakové scény

na smrtelné posteli – máte dojem, že jsou *neotřepané*? Nenávist, Zlo a Nemravnost – myslíte, že *jejich* hlasy jsou pro diváky něčím novým? Na co vlastně všichni čekáte? Na hru s neokoukanou zápletkou a s postavami, které si ještě nikdy po jevišti nevykračovaly? Možná že taková hra přijde, ale až na to budete připraveni a budete schopni nových slz a nového smíchu.

Vy jste byl, pane Šprýmaři, skutečným filozofem. Pomohl jste nám nezapomenout na skutečnost, když fikce začínala být poněkud vyčerpávající. Jak jsme vám všichni tleskali za tu vaši odpověď hrdinovi, který naříkal nad svým smutným osudem a tázal se nebes, jak dlouho bude muset ještě trpět: „Myslím, že už to nebude tak dlouho trvat. Blíží se devátá hodina a představení končí v deset.“ Přesně v době, kterou vaše proroctví určilo, opona skutečně spadla a jeho trápení bylo u konce. Ukázal jste nám pravdu skrytou za divadelní maskou. Když se měl ten nabubřelý lord Plytký v paruce a hermelínu posadit mezi dav svých patolízalů, podtrhl jste mu židli a on se skácel na podlahu. Rozepnul se mu talár, upadla mu paruka a už jsme k němu nechovali takovou posvátnou bázeň jako dřív. Jeho falešná důstojnost byla ta tam. Viděli jsme, že je to plešatý skrček s přitroublým pohledem. Už nás nikdy nemohl oklamat. Právě takoví blázni, jako jste vy, bývají opravdovými mudrci.

Ta vaše role byla vůbec nejlepší ze všech, bratře Šprýmaři, jenže ani vy, ani obecenstvo to vůbec netušilo. Snil jste o efektnějších rolích, v nichž byste miloval a bojoval. Občas, když jste nevěděl, že stojím poblíž, jsem vás slyšel, jak hulákáte před zrcadlem s mečem v ruce. Odhodil jste svůj strakatý kabát, abyste si oblékl jakýsi omšelý rudý plášť. Náhle jste byl hrdinou hry, prováděl jste statečné kousky a dělal vznešené proslovy. Napadá mě, jak by ta hra asi vypadala, kdybychom si všichni mohli napsat své vlastní role. Nebyli by v ní žádní šašci ani zpívající služky. Všichni bychom hráli hlavní roli uprostřed jeviště a světla ramp by svítila pouze na nás. Nebo by to tak nebylo?

Jsou to ale velké role, které si pro sebe píšeme v divadelních šatnách! Jsme v nich vždycky stateční a vznešení – občas i zlí, ale pokud tomu tak je, vždycky jde o zlo veliké a hrdé. Nikdy nejsme podlí nebo bezvýznamní padouši. Jakých podivuhodných činů jsme schopni, když se obecenstvo dívá a obdivuje nás! Někdy jsme vojáci, kteří vedou armády k slavnému vítězství. Pokud padneme, stane se tak vždycky v okamžiku triumfu a celý národ nás oplakává. Nikdy se neúčastníme žádných zapomenutých šarvátek, nikdy neprolijeme svou krev v nějakých bezvýznamných bojích předsunutých hlídek, aniž by domů přišla zpráva o našem úmrtí. Jindy jsme zase vášnivými milenci, kteří jsou schopni všechno obětovat ve jménu lásky – což je jiná role, než být žalovanou osobou ve špinavém soudním rozvodovém řízení, které se všichni jen smějí.

A když hrajeme svou roli, vždycky je v hledišti obrovská spousta diváků. Naše proslovy vždycky dolehnou k chápajícímu publiku. Všichni pozorně sledují naše statečné činy a tleskají jim. Jenže při skutečném představení je to úplně jiné. Tak často hrajeme své role před prázdným hledištěm! A pokud se dostaví alespoň několik diváků, nechápou nás a smějí se dojemným pasážím. A když přijde naše největší šance, královská lóže, v níž by měl sedět *on* nebo *ona*, zeje prázdnotou.

Jsme jen ubohé malé loutky. Bereme se příliš vážně a nevíme, že péra, která hýbají našimi hrudníčky, jsou pouhými mechanickými strojky – nevidíme drátky, podle kterých tančíme. Jsme jen pouhé marionetky. Jestlipak si vůbec máme co říct, když světla v divadelním sále zhasnou?

Každý z nás je jen malou voskovou panenkou, která má srdce. Malým cínovým vojáčkem s duší. Ach, králi hraček, cožpak si s námi jenom pohráváš? Cožpak ta věc, která v nás pulzuje a často nás i bolí, je opravdu jen hodinový strojek? Natáhl jsi nás jenom proto, aby se mechanismus zase zastavil? Natáhneš nás zase zítra, nebo nás prostě necháš zrezivět? Opravdu jsou naše pohyby a reakce

ovlivněny jen tím hodinovým strojkem? Chvíli se smějeme, chvíli pláčeme a hned zase tančíme. Naše ručičky šmátrají, aby našly jinou ruku, naše malé rtíky líbají a pak řeknou sbohem. Snažíme se, plahočíme a zápasíme. Jednou saháme po zlatě, jindy po vavřínech. Říkáme tomu touha a ctižádost. Jsou to snad pouhé drátky, s kterými si hraješ? Ach pane, zahodíš ten hodinový strojek, nebo jej použiješ znovu?

Světla v divadelním sále zhasínají. Péra, která držela naše oči, se rozbila, a my spíme. Drátek, díky kterému jsme stáli celí vzpřímení, praskl, a my se sesouváme na jeviště jako bezmocná hromádka. Ach, loutky, které jste s námi hrály, bratři a sestry kde jste? Proč je tady taková tma a ticho? Proč nás dali do téhle černé krabice? A hele! orchestr loutek. Ta hudba se ozývá z pěkné dálky. Co to vlastně hrají:

Jerome Klapka Jerome

Dělat věci s rozmyslem je ztráta času

Edice Světová próza v českých překladech

Překlad Petr Fantys

Ilustrace na obálce Hein Nouwens/Shutterstock.com

Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 27. 3. 2019

ISBN 978-80-7602-701-5 (epub)

ISBN 978-80-7602-702-2 (pdf)

ISBN 978-80-7602-703-9 (prc)